

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Helms, Johannes.; af Johannes Helms ; med
Tegninger af Frants Henningsen.

Titel | Title:

Soldaterliv i Krig og Fred for en Menneskealder
siden

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : C.A. Reitzel, 1883

Fysiske størrelse | Physical extent:

212 s. :

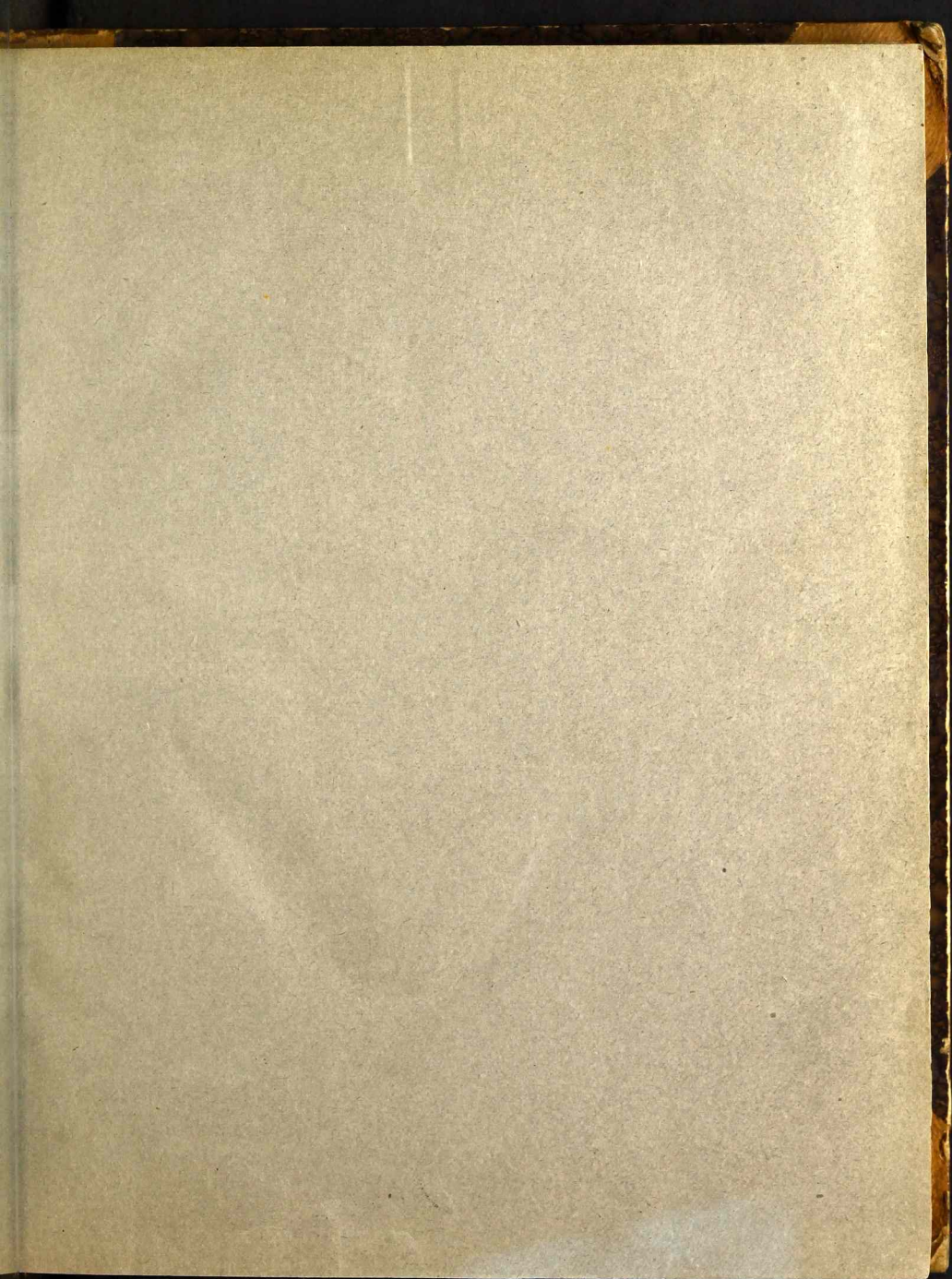
DK

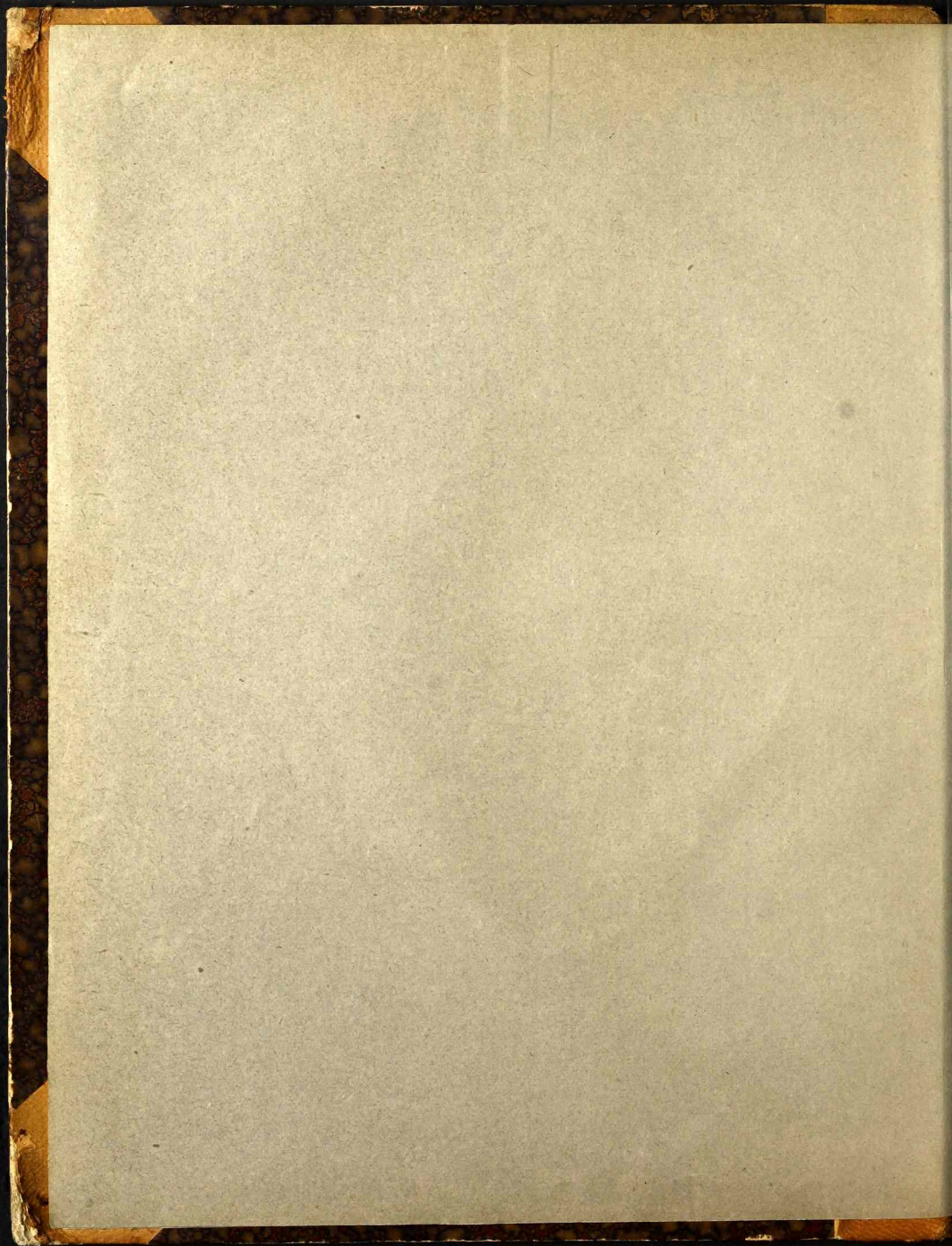
Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

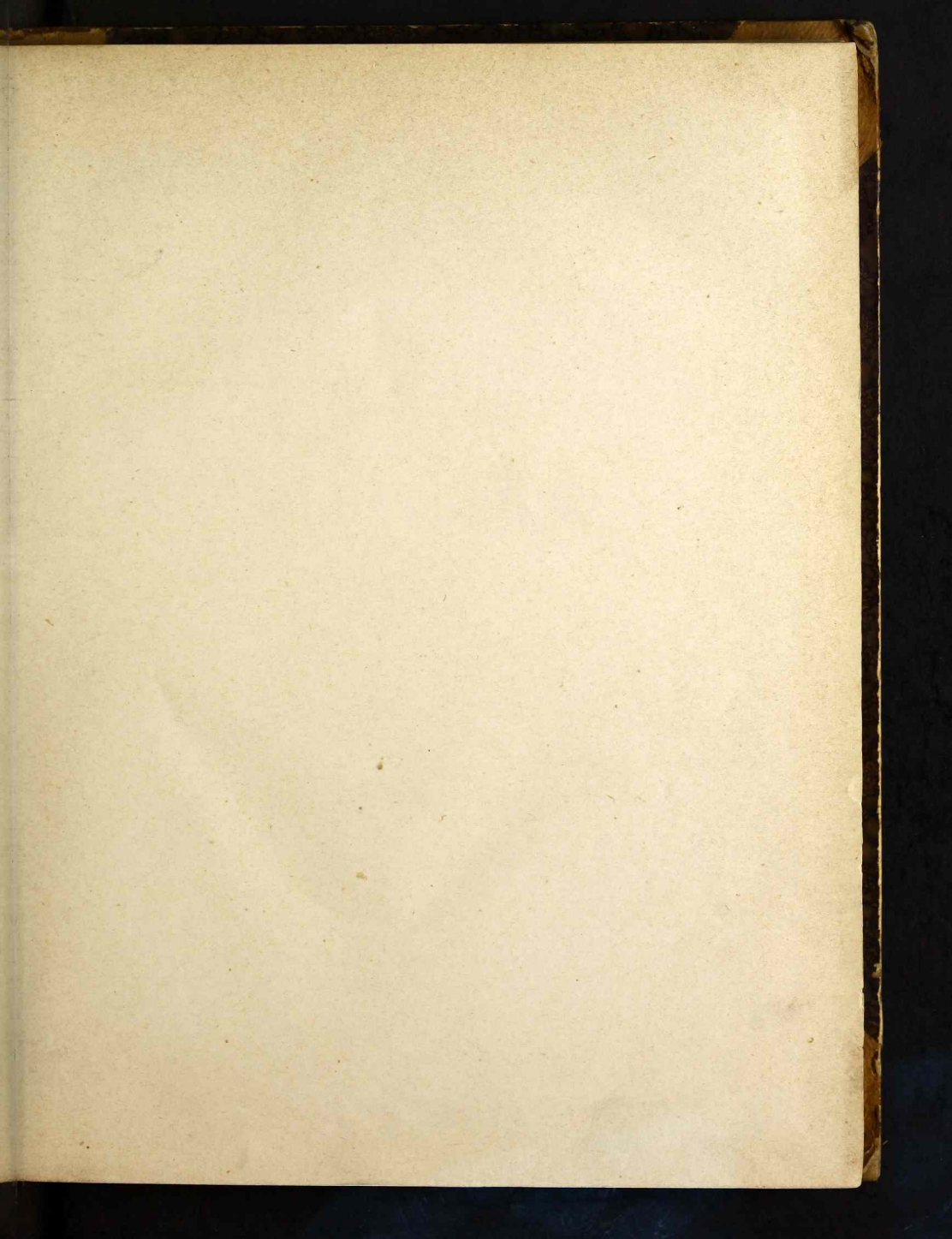
UK

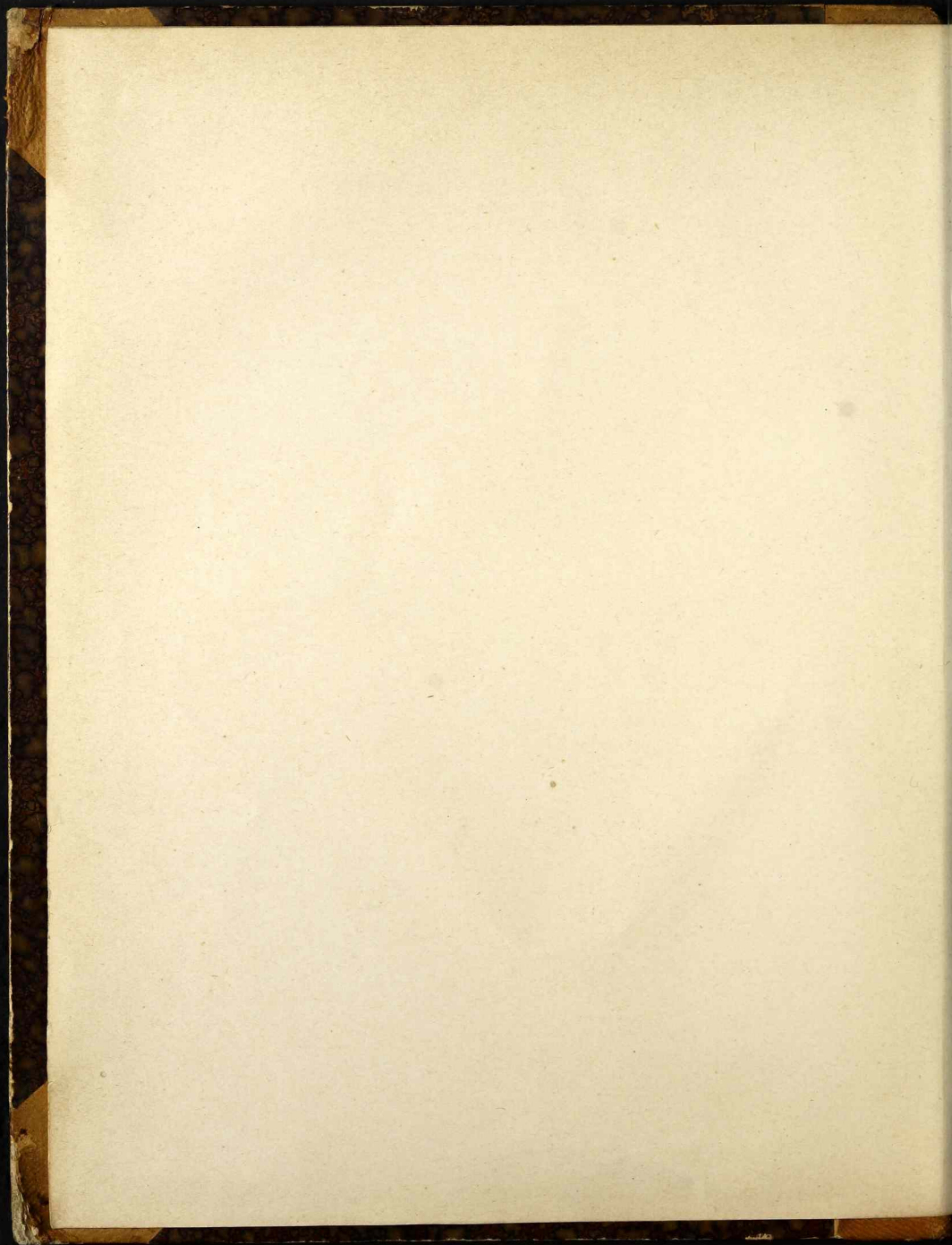
The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

SOLDATERLIV.

SOLFATERIA

SOLDATERLIV

I KRIG OG FRED

FOR EN MENNESKEALDER SIDEN.

AF

JOHANNES HELMS.

MED TEGNINGER AF **FRANTS HENNINGSEN.**

KJØBENHAVN.

C. A. BEITZELS FORLAG.

THIELES BOGTRYKKERI.

1883.

SOL DAT ER LV

FRANCISCO

FRANCISCO

FRANCISCO

FRANCISCO

FRANCISCO

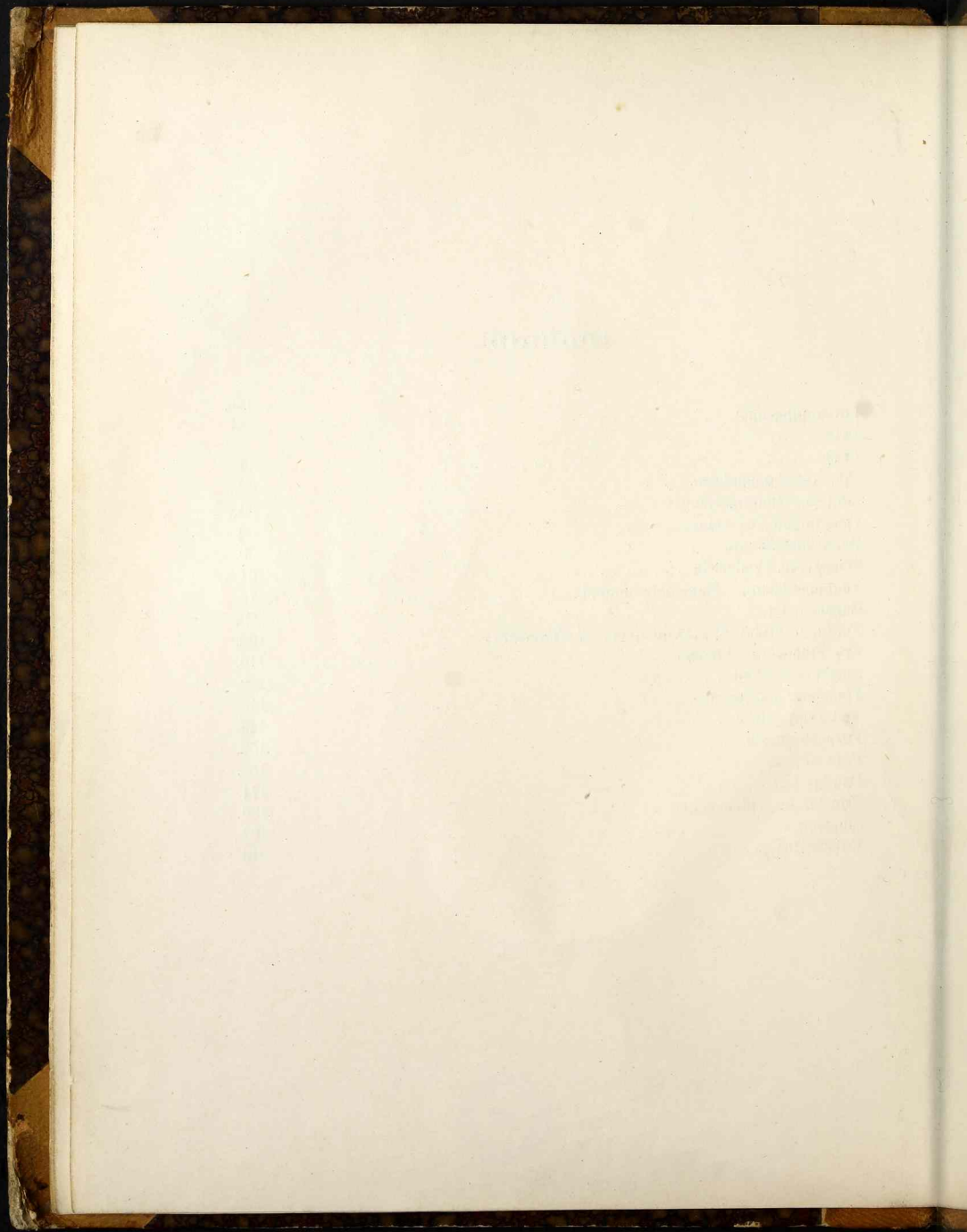
FRANCISCO

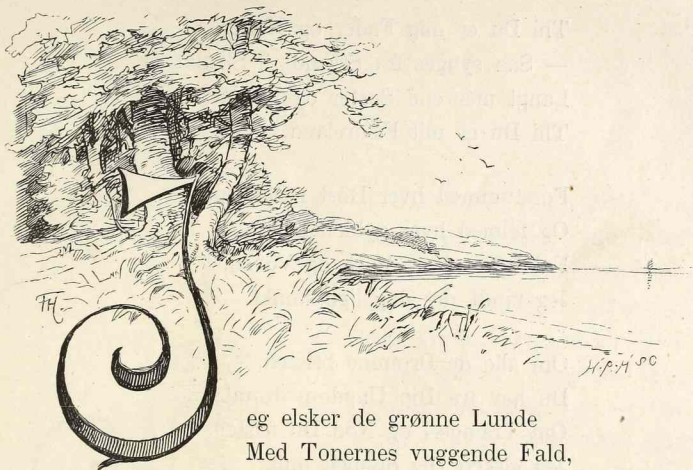
FRANCISCO

Indhold.

	Side
Indledningsdigt	1.
1848	3.
1849	15.
Til Krigsskuepladsen	20.
Folk og Befalingsmænd	24.
Fægtningen ved Gudsø	30.
Belejringsstilstand	39.
Slaget ved Fredericia	61.
Vaabenstilstand. Marschen hjemad.	73.
Garnisonsliv	80.
Felttoget 1850. Fra Kjøbenhavn til Flensborg	102.
Fra Flensborg til Isted	116.
Slaget ved Isted	129.
Flensborg Kirkegaard	146.
Ved Dannevirke	149.
Forposttjeneste	152.
Patrouillen	162.
Dagligt Liv	171.
Kunster og Videnskaber	186.
Slutning	194.
Kulsviertro	210.

eg elsker de grønne Lunde
Med Tonernes vuggende Fald,
Jeg elsker de blanke Sunde
Med Sejlernes Tusindtal.

Jeg elsker hver Dal, hver Banke
Med Kornets bølgende Flugt,
Hvor flittige Hænder sanke
Af Arbejdets gyldne Frugt.

Jeg elsker de brede Sletter
I Sollysets Sommerpragt,
I Vinterens Stjærnenætter
Bag Snetæppets Juledragt.

Mig fryder Din Ros, Din Ære,
Mig knuger Din Sorg, Dit Savn.
Hver Glans, hver Plet vil jeg bære,
Som falder paa Danmarks Navn.

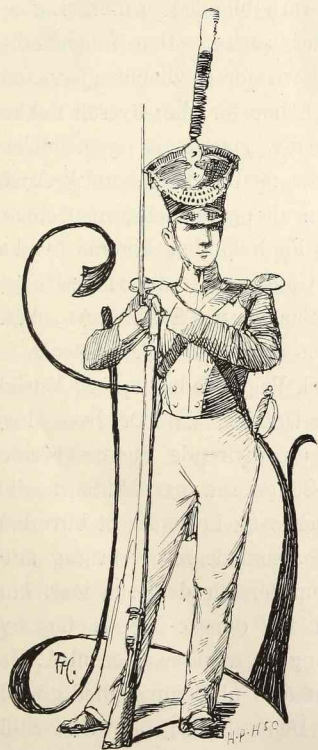
Thi Du er mig Fader og Moder
— Saa synges fra Strand til Strand —
Langt mer end Søster og Broder,
Thi Du er mit Fædreland.

Forstummed hver Røst i Skoven,
Og falmed hver gylden Frugt,
Faldt Nat over Mark og Voven,
Jeg fandt det dog lige smukt.

Om alle de Drømme bristed,
Du har fra Din Ungdom drømt;
Om Trængsel og Nød Du fristed,
Jeg elsked Dig dobbelt ømt.

Men end er der Sang i Skoven,
Højt bølger det røde Flag;
End er der en Gud for oven,
Der raader for Danmarks Sag.

1848.

a Begivenhederne i 1848 saa pludselig væltede ind over vort Fædreland, var jeg i mit første Studenteraar. Jeg var Rus, nitten Aar gammel. Mine Studerepligter tyngede ikke haardt paa mig, og jeg var følgelig villig til at være med overalt og til alt. I „Martsdagene“, da Krigen brød ud, da Slesvig-Holstenerne sendte en Deputation til Kjøbenhavn med de bekjendte Fordringer, om Slesvigs Adskillelse fra Kongeriget m. m., havde jeg allerede Lejlighed til at se nogle af Begivenhederne paa nært Hold, i det Skjæbnen var mig saa gunstig, at jeg fik den uventede Ære at tilbringe en Nat under Tag med den omtalte Deputation. Dette gik saaledes til. Deputationen

var ankommen og taget ind i Hotel d'Angleterre. Men allerede før dens Ankomst vare Forholdene forandrede her. Dagen efter

Kasinomødet, d. 21de Marts, drog som bekendt det store Tog med Kommunalbestyrelsen i Spidsen til Kristiansborg Slot, hvor Kongen meddelte den Udnævnelsen af Martsministeriet. Begejstringen i Hovedstaden var overvældende. Alt var paa Benene. Meget regelmæssigt og dagligdags Arbejde blev der ikke udført i de Dage. Alle Samfundsklasser vare blandede sammen paa en Maade, der aldrig er set før eller senere. Den fuldstændigste Frihed og Lighed og Broderlighed var for et Øjeblik gennemført. Alle Klubber og Foreninger stode aabne for alle; overalt flokkedes unge og gamle, syngende og talende, spørgende og meddelende, drøftende Øjeblikkets Begivenheder, med et halv komisk Anstrøg af elskværdig Naivitet i Troen paa alt og paa alle, men enige og samdrægtige i Viljen til at værgе Fædrelandet, komme hvad der vilde, og rede til at ofre Liv og Gods. Og dette var Alvor, det viste de Prøvelser, der forestod. Saadan var Stemningen, da den slesvig-holstenske Deputation steg af i Hotel d'Angleterre. De kom om Formiddagen. Kl. 12 trak Vagtparaden op, og Musikken spillede Nationalmelodier uden for Hotellets Vinduer, hvor Hovedvagten den Gang var, medens en mylrende Menneskevrimmel fyldte Torvet og sang Fædrelands-Sange, saa snart Militærmusikken tav. Indenfor sad Slesvig-Holstenerne og begyndte at blive bange for, at hvis denne Menneskemasse, som de meget urigtig antog for en Pøbelhob, fik at vide, hvem der var dem saa nær, kunde det muligvis gaa dem ilde. Der var danske Mænd, hos hvem den samme Tanke var opstaaet, og en af disse, Konsul A. Hage, tilbød at modtage dem i sit Hjem og i al Hemmelighed give dem et Fristed der. Det skete, og Deputationen blev i al Stilhed bragt til Konsul Hages Gaard i Kronprinsessegade, Stedet lige for Indgangen til Kongens Have. Om Eftermiddagen var jeg i Studenterforeningen, som da var i Boldhusgade. Ploug kom

farende derop, sprang op paa et Bord — der var i de Dage en Del Mænd, der tilbragte en uforholdsmæssig Del af deres Tid paa et Bord — fortalte om Deputationens Transport fra Kongens Nytorv til Kronprinsessegade, og opfordrede Studenterne til at afgive en Sikkerhedsvagt for dem. Nu maa det vides, at Studenterne i de Dage vare Kjøbenhavns Politi. Det egentlige Politi, Bræstrups og Leerbecks Politi, var upopulært og viste sig ikke; men Studenterne, i hvem den store Hob den Gang saa Bærerne af Frihedens Sag, bleve betragtede som Folkets selvskrevne Førere, og hvor en Student i Uniform viste sig, blev han adlydt og fulgt, og en Opfordring fra den uskyldigste Rus var nok til at holde en Folkesværm af Hundreder fra at begaa Dumheder og Excesser. Vi vare en Snes Stykker, der meldte sig strax, deriblandt to Underofficerer i Studenterkorpset. Vi skyndte os hjem, iførte os Uniformen, og bevæbnede med Geværer, der ikke kunde skyde — aldeles afset fra, at vi ingen Patroner havde — men med Bajonnetter, der vare saa meget desto farligere, da „de kunde gaa igjennem to og et godt Stykke ind i den tredje“, saa lange vare de, begave vi os til Stedet. Vi fik en Vagtstue anvist, en stor, rigt møbleret, Sal, med Tæpper paa Gulvet o. s. v. Der satte vi Geværerne i Pyramider og indrettede os saa martialske som muligt, aftalte Forsvarsplanen for det Tilfælde, at en Folkehob skulde faa i Sinde at hilse paa Deputationen, og vare i høj Grad modige og tilfredse med os selv. Det var en meget behagelig Vagt, dels som Følge af vor ædle Bevidsthed, dels som Følge af den gode Behandling i Retning af Mad og Drikke, der blev os til Del. Vi fik en Visit af Orla Lehmann og en anden, jeg véd ikke hvem, af Martsministrene; vi saa, da en Dør blev aabnet, Deputationen spise til Aften, og vi følte i høj Grad vort ansvarsfulde Hverv. Ude i Byen var

der Liv og Røre. En Gang imellem lød der et Hurra fra en omstreffende Folkehob, og en Gang var der en Flok i Gaden. Vi toge Stilling i Porten, prøvede i en Fart de mest virkningsfulde Geværgreb og øvede os i at fremstille „en uigjennemtrængelig Mur af opplantede Bajonnetter“ for det Tilfælde, at Porten skulde blive sprængt. Saa vidt jeg husker, var der et Øjeblik, da vi virkelig troede paa Muligheden af noget saadant, men Virkeligheden udeblev; vi gik snart igjen tilbage til vor Vagtstue, fortsatte l'Homberen, klemte paa ny paa Punschen eller sov, ulige roligere end Deputationen, der lysvaagen drømte om Lygtepæle. Dette var mit første Felttog. Man kan nu sagtens le ad det, og det kunde jeg for Resten selv allerede Dagen efter; men sandt er det alligevel, at under den Gjæring i Sindene, der var til Stede, under den Opløsning af alle dagligdags Forhold og al regelmæssig Orden, var der nogen Mulighed for, at et tilfældigt ulykkeligt Raab, en udstødt Forbandelse eller Trusel, et falsk eller misforstaaet Rygte, kunde have bragt en tankeløs og opbidset Hob paa den Tanke at øve Lynchjustits, saa at det ikke var saa ganske meningsløst at træffe Forsigtighedsregler.

I de samme Dage begyndte den virkelige Krig. Vore Jenser med de stumpede røde Trøjer, hvem man havde vænnet sig til at betragte som et unyttigt og kostbart Legetøj for Kongen og Prinserne, vore Officerer, der af mange, og ikke mindst i Studenterverdenen, holdtes for alt andet end brugbare i Krig, saas nu pludselig i et andet Lys. Snart saa man større og mindre Afdelinger med fuld Oppakning, rede til at drage i Felten, færdes i Gaderne, overalt hilste med Jubel, med Tillid og Haab. Jeg var paa Toldboden, da Frederik den 7de tog Afsked med de første Tropper, der afgik til Krigsskuepladsen, og jeg fulgte med i den uoverskuelige, stedse voxende Folkeskare, der derefter

ledsagede Kongen til Kristiansborg Slot. Han red paa en hvid Hest. Sagtens har han haft et Følge med sig, men det var vel i Menneskevrимlen bleven skilt fra ham; thi man saa kun Kongen paa den hvide Hest rage op over et bølgende Hav af de Flokke, der trængte sig om ham, og som med jublende Tilraab og Sange, glødende af Begejstring, fulgte ham lige til Slottet. Af og til slog Kongen ud med Haanden med et: „Tak, Børn, Tak!“ og Kongen selv var ikke den mindst rørt i dette storslaaede Optog. Det var i Sandhed en Konge, der fulgtes af sit Folk. Snart saa man „de frivillige“ paa Gaderne. I Begyndelsen var det mest Studenter, der meldte sig for at drage i Krigen, men snart kom de i Hundredevis af alle Samfundsklasser. Mange af mine Venner og Bekjendte trak i den røde Trøje, og snart begyndte der at blive øde i Studenterforeningen, paa Regensen og andre Steder, hvor Studenter plejede at ses i større Antal. De vare i Krigen i Flokkevis. Da begyndte det svært at trække i mig med. Jeg skrev derom hjem, men min Fader var fornuftig nok til at sige nej. Det var næppe uden Grund, at han ikke troede mig i Besiddelse af Alvor nok i Sindet til at indlade mig paa at tage en saa alvorlig Beslutning, og desuden var jeg næppe legemlig stærk nok; det var strængt nok for mig et Aar senere. Jeg fik den Besked: „Tag Din Anden Examen i Aar; have vi Krig endnu til næste Aar, saa i Guds Navn.“ Altsaa blev jeg hjemme. Men i Krigen havde vi vore Hjærter og vore Tanker. Hvor ofte fulgte jeg ikke snart en enkelt, snart en Flok Kammerater til Toldboden eller til Banegaarden! Og naar saa Afdelingen kom marscherende, naar „den tapre Landsoldat“ klang fra Gelederne, naar vi viftede med Tørklæder og Huer; naar Toget satte sig i Gang, naar Hurraerne tabte sig i det fjærne, og man endelig gik hjem — hvor var man da ikke tilovers?

Hvor kunde jeg da ikke snige mig hjem og misunde dem derovre?
 Femogtyve Aar senere sang jeg derom ved vort Studenterjubilæum:

Kan Du huske, da Trommerne lød,
 Da Du kaldtes til Alvor og Møje,
 Og Du trak i den stumpede Trøje
 For at kæmpe paa Liv og paa Død?
 Kan Du huske den jublende Klang?
 O, hvor strængt da at blive tilbage,
 Naar vi saa Kammeraterne drage
 Kjækt afsted med Soldaternes Sang!

Dog her hjemme var der dog noget at gjøre, der lugtede lidt af Krigen. En stor Exercerskole, Centralskolen, blev oprettet. Der exercerede flere Tusende Mand fire til sex Timer daglig; der var unge Mænd, halvgamle Mænd, helgamle Mænd; og hver Gang en ny Bataillon drog afsted, fulgte en Flok af Centralskolens frivillige med, idet de fik Lov til at slutte sig til Bataillon. Og ved Hæren var der Glæde over de frivillige. Det var, især i Begyndelsen, af de bedste unge Kræfter, Hæren paa denne Maade fik en Tilgang. Hvad de manglede i Soldatersnit og Øvelse, erstattede de ved livligt Ungdomsmod, Intelligens og Begejstring. Det varede ikke længe, før Afdelingerne lærte at benytte dem; en Del af dem bleve meget snart Underofficerer, og i Aarets Løb indrettedes der Officersskoler, hvor mange af dem uddannedes til Reserveofficerer, ja et ikke ringe Antal af dem gik snart over i Linien. Snart var Kjøbenhavn helt blottet for Soldater; Garden drog bort, og hele Vagtjenesten i Kjøbenhavn blev nu besørget af de borgerlige Korps, af hvilke Livjægerne besatte Kastellet, medens Studenterkorpset, Kongens Livkorps, som dets officielle Titel var, besatte Toldbodvagten og Slotsholmsvagten. Denne sidste havde sit Vagtlokale i en stor, gul Bygning, der stod tværs

over den nuværende Slotsholmsgade, omtrent midt for Børsen. Disse Studentervagter vare ofte ganske morsomme, men næppe meget korrekte. Der blev gjort en hel Del Løjer med det meget højtidelige og ansvarsfulde Hverv at passe paa Kjøbenhavn. Vagtstuen var i Regelen fuld af Gjæster, og den kommanderende Underofficer havde ofte sin fulde Hyre med at holde militær Skik paa det letsindige Vagtpersonale, der dels ikke altid var meget tilbøjeligt til at anerkjende hans Myndighed, dels ikke altid tilfulde kunde eller vilde indse Nødvendigheden af de mange Snurigheder, der den Gang — og maaske det er saa endnu — hørte med til Garnisonstjenesten, og hvorom jeg siden skal faa Lejlighed til at fortælle mere. Toldbodvagten var især meget livlig. Jeg vil ikke tale om den Tilbøjelighed, som en Mængde af Kjøbenhavns unge Damer pludselig fik til at benytte Toldboden til Promenade; men om Natten, naar Punschebollerne stode paa Bordet, og saa „Runden“ kom, naar Mandskab i en Fart skulde afgives til at følge med til den nærmeste Vagt (Østerport), saa kunde det Tilfælde indtræffe, at hele det Mandskab, der ikke i Øjeblikket stod paa Post, var i Tøfler; og maatte marschere afsted i denne næppe reglementerede Paaklædning. Iøvrigt var „Runden“, især paa Toldboden, en meget uskadelig Ting, der ikke let skulde overrumple Vagten, da Porten, der førte ind til Toldboden, var aflaaet, saa at „Runden“ maatte ringe paa en Klokke. Saa raabte Skildvagten „Vagt i Gevær“ og en Patrouille af Vagtmandskabet nærmede sig under krigerske Forsigtighedsregler den truede Port inde fra. Skildvagten fældede Gevær og anstillede sig fuldkommen uvidende om, hvem den natlige Fredsforstyrrer muligvis kunde være: „Holdt! Hvem der?“ „Runde!“ „En Mand frem uden Vaaben! Feltraab!“ „Per“ eller „Poul!“ „Runden er rigtig Hr. Vagtkommandør! Runde passér!“ Saa blev Porten aabnet,

Runden „passerede“, og Vagten fandtes i mønsterværdig Orden, naar man ikke saa paa Fødderne. Officeren, der „havde Runden“, henvendte nogle velvillige og opmuntrende Ord til Vagtkommandøren, ønskede „God Vagt“, Skildvagten lukkede Porten af igjen — og saa trak man Uniformerne af, Slobrokkerne paa, og nu kunde Kommersen rigtig gaa løs; nu var man sikker for den Nat. Der var nogle Studenter, der vare forfaldne til at gjøre Vagtjeneste — det var en hidtil ukjendt Form af Driveri; navnlig udmærkede en halvgammel Student ved Navn Dau sig, ellers en meget hæderlig og afholdt Fyr, almindelig kaldet „lange Dau“, senere død som Præst i Slesvig. Han mødte saa godt som hver Dag paa Toldboden og tilbød at staa Post for enhver, der ønskede det. Der hang i Vagtstuen en Inventarieliste over de til Vagten hørende Gjenstande. Denne blev af en Spøgefugl fuldstændiggjort ved, at der som sidste Numer blev tilføjet „1 Dau“. For højere Officerer blev Vagten raabt i Gevær, men det med de højere Officerer toges undertiden i noget udvidet Forstand, og jeg erindrer saaledes, at Slotsholmsvagten en Gang er bleven raabt ud for — Fru Hejberg.

Efterretningerne fra Krigen var dog det, som mere end alt andet beskjæftigede Tankerne. Naar der var sket noget mærkeligt, udsendte Krigsministeriet en „Løbeseddel“, der udbredtes gennem „Skillingsblade“. Men foruden de officielle Meddelelser fra Krigsskuepladsen vrimlede her af alle Slags Rygter. Nogle Mænd fik da den Ide at oprette „en Forening for Sandhed“ med det Maal at modarbejde usande Rygter. Men Ideen viste sig ikke at være praktisk. Det blev nemlig nu almindeligt, at Folk, der troede at have faaet en eller anden paalidelig Efterretning, proppede den i „Sandkisten“, og nu gik den ud derfra med et Stempel for Ufejlbarhed, medens den ellers havde maattet

løbe omkring paa egen Regning og Risiko, og „Sandkisten“ kom snart til at hedde „Løgnkisten“, og saa hørte den op. Hvor jubledes ikke Kjøbenhavn ved Efterretningen om den første sejrige Træfning, Slaget ved Bov! Og snart saa man Hundreder af „Freischärler“ hænge og dingle med Benene ud af Kanonportene paa et af de gamle Orlogsskibe i Havnen, der var bleven indrettet til Fangeskib, medens Reden opfyldtes af opbragte tyske Handelsskibe. Men saa kom Efterretningen om Slaget ved Slesvig. I de første Dage derefter var hele Landet opfyldt af de sørgeligste Rygter. Det var en Gjenlyd af Forvirringen i Flensborg under Tilbagetoget, hvorom Rygter med de forfærdeligste Tilsætninger vare spredte over hele Landet ved enkelte Flygtninge, der vare komne i Fart og først stansede ved Kjøbenhavns Toldbod eller i en eller anden jysk By, hvor de fortalte, at Hæren var opløst og paa vild Flugt. En Lieutenant B., der var kommen i Afdrift ved Flensborg, kom saaledes med et Skib til Kjøbenhavn, fortalte paa Toldboden, at hans Bataillon var tilintetgjort, at han var alene tilbage o. s. v. Skjønt en slagen Mand var han dog Gjenstand for Beundring som den, der „selv havde været med“; der blev raabt Hurra for den tapre Lieutenant B., jeg tror næsten, han blev baaren i Triumf. Faa Dage efter blev han, saa vidt jeg véd, kasseret, men dog Aaret efter ansat som Regnskabsfører, og jeg vil siden komme til at fortælle mere om ham, da han netop var Regnskabsfører ved den Bataillon, hvor jeg kom til at tjene, og jeg oftere kom i Berøring med ham. I Jylland udbrød „Slavekrigen“. Rygtet gik, at Slaverne i Rendsborg vare brudte ud, eller med Vilje slupne løs, og nu drog brændende og skjændende op i Jylland. Lige til Vendsyssel gik Rygtet om Slaverne. I alle Jyllands Kjøbstæder beredte man sig paa at sælge Livet saa dyrt som muligt. Strejfkorps af Borgere sendtes

ud for at skaffe Efterretning om Slavernes Fremrykning. I Aarhus hed det, at de havde brændt Horsens, i Randers, at Aarhus var plyndret, og i Aalborg var Randers, Hobro og Mariager kun rygende Grushobe. Enhver tilfældig Røg blev anset for et sikkert Tegn paa, at Fjenden nærmede sig, Portene bleve barikaderede, og Borgerskabet traadte under Gevær. Endelig kom der dog Ro i Sindene, Rygterne forstummede, og man fik Sandheden at vide. Hæren havde rømmet Dannevirkestillingen efter den beundringsværdige Kamp ved Slesvig d. 23de April, og havde indtaget Flankestillingen paa Als og Dybbel. Stemningen var resigneret, men ikke modfalden, og efter de smukke Kampe i Sundeved d. 28de Maj og 5te Juni var Stemningen atter saa løftet som nogen Sinde. Saa kom Vaabenstilstanden, og Danmark beredte sig til Kampen det følgende Aar, medens den grundlovgivende Rigsforsamling begyndte sit Værk, hvis Afslutning var Grundloven af 5te Juni 1849. Jeg var ikke voxet til at have stor politisk Interesse, og jeg har ingen Erindring om, at jeg brød mig synderlig om de politiske Debatter. Men i Efteraaret kom en Del af Tropperne til Kjøbenhavn, hvor de bleve modtagne med Festligheder og Jubel.

Jeg havde imidlertid taget „Anden Examen“. Paa Ruskollegierne vare Rækkerne i Sommeren 1848 temmelig tynde. Mange vare i Krigen, og for os andre, eller i det mindste en hel Del af os, var der saa meget i Luften, der var skikket til at drage Tankerne bort. Dog mindes jeg med inderlig Glæde det muntre og fornøjelige Samliv med de mange jævnaldrende, og jeg sluttede i de Dage mange Venskabsforbindelser, som have holdt sig i Aarenes Løb. Rusaaret var en fornøjelig Ting; vi kjendte saa godt som alle hverandre og fik mange Paavirkninger af hverandre. Jeg for min Del har personlig kjendt alle Studenterne

fra mit Aar undtagen én, Sehested, der var syg ved Aarets Begyndelse og vistnok aldrig kom paa Ruskollegierne; han gik om Foraaret med i Krigen og faldt samme Aar. Anden Examen bestod som bekjendt af to Dele, Filologikum, der omfattede Latin, Græsk, Historie, Mathematik og Hebraisk (eller Naturhistorie), og Filosofikum (Psychologi, Filosofi, Fysik og Astronomi). Filologikum toges i April, men paa Grund af den Forstyrrelse i alle Forhold, som Martsdagene og Krigens Udbrud medførte, fik vi Tilladelse til, hvis vi ønskede det, at tage hele Examen paa én Gang til Efteraaret; dog kunde ogsaa, hvem der vilde, strax underkaste sig Examen i Mathematik alene. Jeg var blandt dem, der valgte dette. Ved denne Lejlighed havde jeg et Uheld, som jeg vil fortælle for dets Pudsigheds Skyld. Jeg havde ikke været meget paa Forelæsninger, men i Tillid til, at jeg aldrig havde haft Vanskelighed ved at lære Mathematik, laante jeg et Kollegium af en Kammerat og arbejdede mig igjennem det paa egen Haand, og gik op med Kundskaber, der maaske ikke vare aldeles tilforladelig funderede. Nu er der i Læren om Logarithmer som bekjendt noget, der hedder Karakteristikken og Mantissen. Dette sidste Ord var nu uheldigvis i det Kollegium, jeg havde benyttet, skrevet saaledes, at jeg altid havde læst det som Mautissen, og saaledes benævnedes jeg det altsaa i mine stille Tanker. Ramus havde examineret mig, alt var gaaet tilfredsstillende, jeg troede at være sikker paa mit Laud, da en Djævel fristede ham til det fortvivlede Indfald at spørge mig om de to Navne; men da jeg sejerstolt med lydelig Røst nævnede Mautissen, brast hele Auditoriet i Latter. Selv paa Ramus's Pergamentansigt viste der sig Tilløb til et Smil. Jeg maa vistnok have set meget dum ud, for Ramus blev mistænkelig, tog fat igjen for at føle mig nøjere paa Tænderne; jeg fik Haud illaud., og „det var blot for Mautissens

Skyld“. Om Efteraaret tog jeg Resten af Filologikum og Filosofikum. Jeg havde læst det meste paa egen Haand, været temmelig for- sømmelig med Forelæsningerne og havde ikke brugt Manuduktør. Kun ét Fag havde jeg omhyggelig fulgt, nemlig Fysiken, hvor- over Ørsted holdt Forelæsninger, og jeg troede at kunne det til Punkt og Prikke. Der var kun én Sætning, jeg ikke rigtig kunde faa i mit Hoved, det var Ørsteds Bevis for Ebbe og Flod — og saa vilde Skjæbnen, at jeg just skulde komme op i det; saa fik jeg fik til min store Ærgrelse ogsaa Haud i Fysik. Jeg har senere ved Examinen hørt Beviset blive afleveret, og tror ikke rigtig paa det endnu. Ellers fik jeg overalt gode Karakterer. Jeg var mest bange for Astronomien, da jeg bogstavelig talt aldrig havde set Professor Olufsen, men jeg fik Laud p. c., og — ja lad mig røbe min Letsindighed — jeg havde væddet paa, at jeg skulde lære Sibberns Psychologi paa tre Dage; det gjorde jeg og fik Laud. Uden at ville paastaa, at jeg havde været sær- deles flittig, havde jeg altsaa reddet Skinnet; jeg havde opfyldt Betingelsen for at faa Lov til at gaa med i Krigen, hvis den brød ud igjen, og jeg ønskede inderlig, at den vilde bryde ud igjen. Ja det var et ugudeligt Ønske, men jeg var ung og meget letsindig, som jeg ikke har lagt Dølgemaal paa i det fore- gaaende.

Efter Anden Examen skulde jeg som Regensianer opgive, hvad jeg vilde studere. Jeg var imidlertid fuldkommen uklar med mig selv, men da jeg skulde sige noget, sagde jeg Theologi, og saaledes gik jeg i Vinteren 1848—49 — saa lidt som muligt — paa nogle overmaade kjedelige theologiske Forelæsninger. Imidlertid gik Aaret 1848 til Ende, medens alle i spændt, men tillidsfuld, Forventning saa hen til, hvad 1849 vilde bringe.

1849.

Hvad 1849 bragte, er bekendt nok. I den sidste Halvdel af Marts talte man frem og tilbage om Udsigterne til Vaabenstilstandens Forlængelse eller Fjendtlighedernes Aabning paa ny. Jeg gik og var formelig angst for, at vi skulde faa Fred, saa opsat var jeg den Gang paa at komme med. Der var nu ikke længer Tale om „de frivillige“. Den almindelige Værnepligt var indført; jeg var rigtignok kun 20 Aar, men i Følge Værnepligtsloven kunde man, naar man var fyldt 18 Aar og var tjenstdygtig, begjære at blive forlods

udskreven. Saa gik jeg en af de sidste Dage i Marts op i Krigsministeriet og meldte mig til Udskrivning. Jeg var lang nok,

men meget tynd. En Skriver maalte mig med Øjnene og hen-viste mig til en ældre Herre, der spurgte mig, om jeg var vis paa, at jeg var tjenstdygtig, og om jeg kunde skaffe Lægeattest derfor. Jeg tilbød at prøve derpaa, gik hen til en i Admiral-gaden boende Læge, som efter at have underkastet mig et Eftersyn, der viste, hvor kostbar hans Tid var ham, thi det varede ikke over 2 à 3 Minutter, gav mig den forlangte Attest, og ti Minutter, efter at jeg havde forladt Ministeriet, var jeg der igjen. Nu fik jeg en Seddel, hvorpaa der stod, „at Johannes Helms var udskreven til Soldat paa 8 Aar“, og Anvisning paa at melde mig hos Alexander nede i Gothersgadens Exercerehus. Jeg studsede lidt ved de otte Aar, hvis Betydning jeg ikke forstod, men gik med min Udskrivningsseddel til Alexander, en Sergeant, der herskede over Exercerehuset, hvor han havde Opsigt med Udrustningsgjenstande, der brugtes til Rekrutterne, og saadan noget. Der blev jeg forsynet med Gevær og Lædertøj, og en Time, efterat jeg havde meldt mig til Tjeneste, gik jeg og exercerede nok saa lystig i Rosenborg Exercerehus, og jeg har aldrig før eller siden været til nogen Session. Det kan ikke nægtes, at det var hurtig Expedition. Jeg var bleven stukken ind imellem „Septemberfolkene“, Mandskab fra de tre nærmest foregaaende Aargange, der hidtil ikke havde været værnepligtige, men vare blevne udskrevne i Følge en særlig Lov, vedtagen i September 1848, deraf Navnet. De havde været inde i nogen Tid, men ved Hjælp af mine militære Erfaringer fra Studenter-korpset og Centralskolen var jeg rigelig i Stand til at maale mig med dem. Om Rekrutskolen har jeg ikke meget af Interesse at fortælle, undtagen at jeg der oplevede min første Skuffelse paa den militære Løbebane. Der skulde nemlig udtages en Del af „de mere dannede“ til at gennemgaa en særlig Underofficers-

skole, og da jeg meldte mig til den, blev jeg kasseret „af Mangel paa Dannelsen“, medens en hel Del Slagtersvende og Urtekræmmere slap igjennem den af Sergeanten opfundne Skjærsild. Jeg fik imidlertid Oprejsning siden, da Skjæbnen vilde, at jeg senere traf en Del af dem, der vare komne til Hæren som Korporaler eller Underkorporaler, men da var jeg allerede Sergeant. Jeg husker ikke, om det var den samme Sergeant, der paa denne Maade underkjennte min akademiske Dannelsen, der forklarede os de svære Ord „avancere“ og „retirere“ paa følgende Maade: „Naar man avancerer, saa gaar man fremad, og naar man retirerer, saa avancerer man baglængs“; det var ikke til at tage fejl af. Her gjorde jeg mine første Studier i et Sprog, hvormed jeg senere sluttede et intimt Bekjendtskab, det rigtig gamle Underofficerssprog, der vistnok desværre nu som en Følge af Tidens afslibende Indflydelse er i Begreb med at uddø, men den Gang endnu var et i høj Grad levende Sprog med hele sin Billedrigdom og forsorne Livlighed. Blandt Septemberfolkene var der mange pæne Mennesker, og Underofficererne havde faaet et Tilhold om at omgaas lidt sparsomt med Skjældsord og alt for humoristiske Vendinger, men det skete dog nu og da, at Naturen gik over Optugtelsen. Fra „De“ gik Titulaturen over til „Han“, derfra til „Du“, og saa vare alle Dæmninger brudte. Havde nu vedkommende Underofficer en eller anden staaende Talemaade, der blev puttet ind overalt, saa kunde der fremkomme meget kombinerede Udtalelser, der paa en heldig Maade bidroge til at tydeliggjøre Meningen og vække Stemningen. Jeg mindes, at En havde en sær Forkjærlighed for at anvende „saadan som for Exempel“, og det kunde da hænde, at han kunde udtrykke sig omtrent saaledes: „Hvad er der i Vejen med Dem, Nr. 180? Hvordan Fanden er det, De staar og skræver med Forbenene?“

Naa, hører han ikke? han staar Denundelyneme, som om han skulde træde Vande i en Brandspand! Hvad? Mukker Du, Din skrutryggede Skræddertamp! Du er Kraftstejleme saadan som for Exempel en Flab o. s. v.“ Det lader sig næppe nægte, at denne Anvendelse af „for Exempel“ foran det sidste Navneord giver hele Udtrykket et vist Præg af Vederhæftighed, som om Ordet var fremgaaet af omhyggelig Prøvelse og Valg. Jeg bør tilføje den Oplysning, at vedkommende „Skræddertamp“ slet ikke var Skrædder, men Glarmestersvend, at han naturligvis var lige som et Lys, og hvad det angaar at træde Vande i en Brandspand, saa turde han og hele hans Familie, hvad Øjeblik det skulde være, gjøre sin Ed paa, at han aldrig havde haft sine Ben i en Brandspand. Jeg vil ikke absolut paastaa, at det var et Fortrin, Datiden havde fremfor Nutiden, at man var mindre pertentlig end nu lige overfor de stærke Talemaader, men vist er det, at den Gang laa de i Luften og hørte til ligesom Lønningen og Naturalforplejningen og faldt forfriskende og frugtbargjørende som en Tordenbyge paa en Sommerdag, og alle vare lige gode Venner for det.

Rekrutternes Uddannelse var næsten til Ende, da jeg kom ind paa Skolen, og vi ventede at komme afsted i Løbet af April, og som bekjendt begyndte det andet Felttog i de første Dage af denne Maaned. I de to Paaskedage fik jeg Permission for at besøge mine Forældre i Esbønderup ved Esrom. Anden Paaskedag skulde min Fader om Formiddagen kjøre til sit Annexsogn, Nøddebo, og jeg skulde kjøre med ham for derfra over Frederiksborg at naa Kjøbenhavn om Aftenen. Ligesom vi skulde stige i Vognen, og jeg stod i Begreb med at tage Afsked med min Moder og mine Søskende, kom Posten, der indeholdt Krigsministeriets korte men desto indholdsrigere Meddelelse om „at Linjeskibet Kristian

den Ottende var sprunget i Luften med en Del af Besætningen, og Fregatten Gefion taget“. Det var en bitter Kalk at tømme i Afskedens Øjeblik og ikke skikket til at gjøre den lettere. Men Vognen holdt for Døren, og afsted gik det. Jeg kom Kl. 10 om Aftenen til Kjøbenhavn. Min Kontubernal paa Regensen, Kjær, senere Herredsfoged og Landstingsmand, tog imod mig ved Diligensen for at fortælle mig om Katastrofen, som han troede var mig ubekjendt. Han, den fødte Slesviger og varme Fædrelandsven, der som frivillig havde gjort forrige Aars Felttog med, var dybt rystet; vi sad oppe det meste af Natten og talte om Begivenheden. Et frygteligt Slag havde ramt os alle; det havde truffet saa meget haardere, som det havde ramt os paa et Punkt, hvor vi holdt os for usaarlige; til Søs i det mindste troede vi os sikre. Stemningen var i de Dage saa knuget, at den kun kan sammenlignes med de trøstesløse Dage i 1864. Hæderlige, men unyttige Kampe vare i de samme Dage udfægtede i Sundeved, og faa Dage efter Ulykken ved Eckernførde meddelte en Proklamation, at Forsvaret af Sønderjylland foreløbig var opgivet. Hæren trak sig tilbage, en Del til Als, hvor kun Brohovederne i Sundeved holdtes besatte, Resten af Hæren gik til Jylland. Nu mylrede Slesvig-Holstenenere, Preussere og Rigstropper Nord paa. Saadan var Situationen, da vi endelig fik Marschordre.

Til Krigsskuepladsen.

en 26de April ved Daggry stillede vi i Sølvgadens Kaserne til Afmarch. Det var ikke som for et Aar siden; Kjøbenhavn sov, da vi i den tidlige Morgenstund gik ud ad Vesterport for at marschere til Roskilde, for første Gang med

fuldstændig Udrustning og Oppakning, beregnet for et Felttog. Vi vare omtrent 300 Rekrutter, bestemte til forskellige Steder, men vi vidste ikke hvorhen. Denne første Marschdag hører til det strængeste, jeg har oplevet, maaske med Undtagelse af én Dag, som jeg skulde opleve fjorten Dage senere, d. 7de Maj. Oppakningen, det tunge Gevær og det meget uhensigtsmæssige Lædertøj, pinte mig til det yderste. Det var af April at være en varm Dag, og til Overflod havde vi den Ærgrelse at se Banetoget, som den

Gang kun gik til Roskilde, adskillige Gange nok saa lystig løbe frem og tilbage forbi os uden mindste Anstrængelse og tilsyneladende uden Spor af Medfølelse. Men — on finit toujours d'arriver — og vi kom til Roskilde, med Vabler paa Benene og Huller omkring paa Kroppen, gnavede af det ny og stive Lædertøj. Jeg var dødtræt, og skjønt jeg strammede mig op til det yderste, var jeg i mit stille Sind fast overbevist om, at jeg ikke vilde komme levende til Korsør. Da vi sent paa Eftermiddagen stode paa Torvet i Roskilde for at modtage vore Indkvarteringsbillerter, vilde jeg have givet meget til, at jeg kunde have faaet Lov til at lægge mig ned, hvor jeg var, og blive der, i Stedet for at gaa til mit Kvarter. Men ogsaa derhen naaede jeg omsider. Jeg kom sammen med en halv Snes Mand op paa Loftet hos en Bødker, hvor jeg fik en vederkvægende Hvile i nogle alt andet end rene Sengeklæder, men en Ormegaard havde i det Øjeblik været mig velkommen, naar jeg blot maatte lægge mig og blive liggende. Efter et Par Timers Hvile var jeg dog saa vidt restaureret, at jeg kunde spise, og kom saa paa Benene igjen og listede ud i Byen. Der traf jeg snart Lidelsesfæller og erfarede nu først, at det var gaaet omtrent alle de andre ligesom mig. En Del af dem havde henvendt sig til den Officer, der førte os, og faaet Tilladelse til, at vi for egen Regning maatte leje Vogne for den næste Dag at kjøre vore Tornystre til Ringsted, Maalet for næste Dags Marsch. Det blev gjort, og saaledes naaede vi i nogenlunde god Stand til Ringsted. Her holdt vi en Dags Rast, og i den kom jeg saa fuldstændig til Kræfter, at Resten af den lange Marsch gik taalelig, skjønt jeg stadig havde en Fornemmelse i min Ryg, der sagde mig, at jeg strængt taget ikke var tjenstdygtig endnu; og at jeg ikke var rigtig udvoxet, blev klart af den Omstændighed, at jeg i Løbet af de to Aars Felttog voxede over to Tommer. Vi fik ikke oftere vore Tornystre

kjorte; men blot et Par Dages Øvelse gjorde en Del, og desuden lærte vi snart at lette Bagagen ved at „permittere“ mange ganske vist nyttige og behagelige, men undværlige Gjenstande, som kjærlige og forsynlige Mødre havde belemret os med. Baade Skjorter og Underbuxer og Haandklæder fik Permission paa ubestemt Tid, indtil vi vare indskrænkede til det reglementerede Antal Beklædningsgjenstande. Jeg lærte aldrig, og det lærte vistnok de færreste, at gjøre en Marsch paa fire Mil eller derover uden af være i høj Grad medtagen, men i Tyveaars-Alderen komme Kræfterne hurtig igjen, og blot en Times Hvil var mig i Reglen nok til at jeg, om det gjordes fornødent, kunde begynde forfra igjen. De lange Marscher toge i Almindelighed haardere paa Bønderkarlene end paa Folk af de dannede Klasser; deres Fødder bleve medtagne af Støvlerne, og jeg har ofte hørt Bønderkarle sige, at naar de blot maatte marschere med Træsko, skulde de magelig klare det. Bønderkarlene vare desuden dem, der først gave tabt, medens ikke blot Studenter og Folk paa deres Dannelsesstrin, men ogsaa Haandværkssvende satte en Ære i at hænge i til det yderste. Jeg har kjendt adskillige Svende, der kunde præstere det utrolige i Retning af at holde ud; nogle rigtig fororne Gutter, der, naar det halve Kompagni hang med Næbbet og slæbte paa Benene, kunde stemme i med en Opsang saa saftig og kraftig, at hele Kompagniet kom i Aande igjen; saadan et Par Fyre ere ubetalelige, naar det kniber. Vi toge det iøvrigt med Ro, laa et Par Dage i Fyn, hvorved jeg fik Lejlighed til at gjøre en Afstikker for at besøge mine Bedsteforældre, den gamle Præst Zeuthen i Skamby og hans Hustru, en Søster til Henrik Steffens. Hos dem opholdt sig den Gang ogsaa min ældre Broder Jacob, nu Præst i Skjellerup i Fyn. Der skiltes en Del af Mandskabet fra os og gik mod Syd for at komme til Als, men den største Del satte nu Kursen mod Fredericia. Den

4de Maj fik vi fra Baaring Banke Øje paa Lille Bælt, og snart saa vi de røde Tage i Fredericia, der skulde blive vort Opholdssted for længere Tid. Den 5te Maj laa vi i Fredericia, og der fik vi at vide, at vi skulde til 1ste Forstærknings Bataillon, der laa et eller andet Sted nede ad Kolding til. Om Morgen den 6te Maj satte vi os i Marsch, vi vare nu c. 100 Mand tilbage, der vare bestemte til samme Afdeling, for at se at finde Bataillon. Det var lettere sagt end gjort. Vi marscherede frem og tilbage; vort tarvelige Mundforrad var snart spist op; det var varmt i Vejret; vi kom et Sted hen; der havde Bataillon været den foregaaende Dag; saa kom vi et andet Sted hen; der troede de, at den vilde komme imorgen. Vi begyndte at faa en Fornemmelse af, at vi vare i Nærheden af Krigen. Hist laa en Klynge Soldater og kogte deres Mad ude paa Marken; der passede vi en Trop med Arbejdsredskaber; saa holdt der et Batteri uden for en Bondegård; saa mødte vi Ambulance- og Ammunitionsvogne, kort sagt, Tampen begyndte at brænde. Endelig ser vi en hel Bataillon staa opmarscheret paa Landevejen — rigtigt! — det var 1ste Forstærkning. Nu kunde vi da vente at komme i Kvarter og faa nogen Mad — jo vist! Bataillon stod paa Landevejen for at marchere paa Forpost. Vi bleve præsenterede for Bataillonskommandøren, i en Snup fordelte til Kampagnierne jeg til 2det Kompagni, og — paa Forpost. Nu saa det i høj Grad ud til at være Alvor. Vi stode altsaa paa Landevejen, og der vil jeg foreløbig tillade mig at lade 1ste Forstærknings-Bataillon blive staaende, medens jeg præsenterer for Læseren en Del af det Selskab, som jeg nu skulde leve et Par Aar sammen med, for saa vidt de ikke fik lovligt Forfald, hvilket hændtes en og anden iblandt dem.

Folk og Befalingsmænd.

Bataillonnen var vel en Forstærknings-Bataillon, men det vil ikke sige, at den bestod af gammelt, halvt udslidt Mandskab, tværtimod — lutter unge Folk, „Frispillere“ fra de seneste Aargange, der i sidste Efteraar vare indkaldte til Tjeneste, havde ligget om Vinteren i Jylland tæt ved Grænsen, hvor de havde faaet deres Uddannelse. Det var Sjællændere, Folk med Liv og

Humør, noget larmende og raa i deres Fritid, men vel disciplinerede under Gevær. De længtes alle efter at komme hjem, bandede og galede jævnlig over at gaa her „for at lade sig slaa ihjel“, men, knaldede der et Skud, saa skulde I have set dem staa paa Tærne for at kigge efter, hvad det betød, saa skulde I have set Øjnene lyne og Lemmerne rettes, saa mærkede jeg, at jeg var blandt mine nærmeste Landsmænd, Kulsvierne. Bataillonen hørte til 3dje Brigade, Schleppegrell. Kommandøren for Bataillonen var Major Stockfleth, til daglig kaldet Søren, formodentlig fordi han hed Søren. Han var næppe nogen fremragende Militær, men jævn og brav, med et godt Soldaterydre, naar han var til Hest, og med en Kommandørøst, hvis Mage jeg aldrig har hørt, hvilket hjalp godt til at sætte Appel i Bataillonen, naar den var samlet. Han baade gik og red ofte med Ridepisk, og der havde dannet sig det Sagn i Bataillonen, som jeg allerede hørte den første Dag, at han i Marts 1848 var undsluppen fra Rendsborg mod at give sit Æresord paa, at han ikke vilde „drage sit Sværd“ mod Slesvig-Holsten, og derfor kommanderede han nu med en Ridepisk i Haanden. Jeg behøver næppe at tilføje, at det var et „Frasagn“, det vil sige, at der ikke var andet sandt deri, end at han virkelig ved Krigens Udbrud havde ligget i Garnison i Holsten, men havde reddet sig til Kjøbenhavn. Min Kompagnichef ved 2det Kompagni var Kaptejn Gørtz. Han var oprindelig Officer, men havde for nogle Aar siden taget sin Afsked, var bleven Forstkandidat, og var ved Krigens Udbrud ansat ved Nordsjællands Skove. Han meldte sig da igjen til Tjeneste og blev Kompagnikommandør ved den ny Bataillon, der da just skulde oprettes. Ved Kompagniet var der to Lieutenanter, Just Homann og Albrechtsen, frivillige, der vare blevne Reserve-officerer; de faldt begge Aaret efter i Slaget ved Isted. Homann

var Student, 28 à 29 Aar gammel. Som en velhavende Mands eneste Søn havde han kunnet følge sine Tilbøjeligheder og havde mest givet sig af med æsthetiske og kunsthistoriske Studier. Han havde udgivet et lille Bind Digte. Sjældent har jeg truffet paa en mere sympathetisk Skikkelse. Han havde en høj, slank Figur, blondt Haar og Skjæg; han var kundskabsrig, mild og elskværdig, pligttro og med en glødende Fædrelandskjærlighed; Soldaterne elskede ham og fulgte ham, hvor det skulde være; da Tiden kom, fulgte adskillige ham i Døden. Den anden Lieutenant var Albrechtsen. Han var en gammel Ven og Skolekammerat af mig, kun 21 Aar gammel. Han havde været Landmand, da Krigen brød ud, og som Homann været frivillig i 1848. Skjønt han i Dannelse og indre og ydre Fortrin stod langt under Homann, var han en flink og modig Soldat, altid i godt Humør og rede til at gjøre sin Pligt. Han hilste i mig strax den gamle Kammerat, og jeg skylder ham megen Tak og gjemmer mangan venlig Erindring fra vort Samliv i Felten. Kompagniets mest betroede Mand, Nr. 1, var Kommandersergeanten, en Underofficer af den gamle Skole helt ud til Fingerspidserne. Han kunde og vidste intet uden „Tjenesten“, men denne forstod han til Gayns. Ingen kunde „stille Kompagniet“ som han, og at se ham paa en Exercerplads var en Nydelse. Han var en statelig Skikkelse, hurtig og adræt; et langt kulsort og vel plejet Skjæg hang ham midt ned paa Brystet, naar han ikke, som han undertiden gjorde, gjemte det inden for Uniformen. Han var lidt over 40 Aar, havde begyndt sin Tjeneste som Trommeslager og gennemgaaet alle det militære Hierarkis Grader. Han kunde ikke blot Tjenesten, men han kunde alle de Skjældsord, der hørte til, og hvis Hukommelsen skulde svigte ham, var han Mand for i en Snup at opfinde nye drastiske Vendinger, hvori en erfaren Ling-

vist vilde kunne spore Reminiscentser fra en Blanding af Gade- og Kasernesproget. Han drak selvfølgelig som en Svamp, men syntes kun at gjøre sin Tjeneste dobbelt godt, naar han havde faaet sig en Opstrammer eller ti. Folkene lystrede ham paa en Prik og sprang som Kakelakker paa hans Vink. Dog var han ganske godt lidt, da selv hans Grovheder og Overfusninger vare prægede af en vis gemytlig Godmodighed, som betog dem noget af Braadden. Han var altid Kommandersergeanten, lige saa korrekt og ærbødig overfor Officererne, selv den yngste og mest ubekjendte med Tjenesten, som nøjeregnende med sin egen Stilling overfor sine undergivne. En Insubordinationsforseelse kunde han aldrig begaa, lige saa lidt, som den kunde tænkes begaaet mod ham. Hans Livs Plage var Rapportbogen, da han ikke var stiv i Pennen og mindre i Regnekunsten, hvilket jeg maaske senere stundom var ubarmhærtig nok til at føre mig til Nytte, da der, efterat jeg var bleven Fourer, af og til opstod nogen Rivalisering imellem os, men da han ikke kunde undvære min Hjælp, havde jeg et Tag i ham, der bevirkede, at vi altid til syvende og sidst kom godt ud af det sammen. Det kunde synes underligt, at jeg kom til at rivalisere med ham i Tjenestesager, men Sagen var, at hele hans uforlignelige Færdighed og Indsigt i alt, hvad der hørte til Tjenesten, i Grunden var baseret paa Garnisonsliv, medens mine i Hast erhvervede Færdigheder udelukkende havde med Feltlivet at gjøre, og da der var mere Brug for de sidste end de første, maatte han af og til se paa, at min Tjeneste blev brugt, hvor han havde det tjenstmæssige Krav. Om hans Due-lighed under Fægtningsforhold var der Tvivl. Sagen var nok egentlig kun den, at han aldrig kom rigtig ud over at tænke sig Blegdamsvejen som Operationsbasis, Vibenshus som Fjendens Hovedkvarter, og Sølvgadens Kaserne som sit Retrætepunkt.

Foureren, Nr. 2, den øverste Sergeant, hed Høyer. Han var en frivillig, af borgerlig Haandtering Urtekræmmersvend. Han var paa den Tid, da jeg kom til Kompagniet, paa Lazarethet, da han var bleven saaret i Slaget ved Kolding. Han havde Ord for at være en modig og resolut Soldat. Han var indstillet til at blive Officer og blev det snart efter, men under den sidste Halvdel af Fredericias Belejring gjorde han endnu Tjeneste ved Kompagniet, og da levede jeg meget sammen med ham, da jeg lige fra Begyndelsen af blev udset til at blive hans Eftermand og derfor blev henvist til hos ham at faa lært noget af det militære Regnskabsvæsen, da Foureren var Kaptejnens Medhjælper med al Slags Skriveri og Bogføring. Mange Steder overlode Kaptejnerne Regnskabsførelsen helt til Foureren, men dette havde da ofte den Følge, at de af Angst for, at deres Regnskabsaflæggelse skulde blive umulig, hvis Foureren kom noget til, under Fægtningen satte ham paa Bagagevognen og lod ham kjøre uden for Skudvidde. Muligvis var der adskillige Fourerer, der ikke havde noget derimod, skjønt Kompagniet derved kom til at savne sin næstøverste Underofficer. Vaabenmesteren, Nr. 3, Sergeant Stjær, var en stiv Soldat, Jyde, talte stærkt Dialekt, dygtig og korrekt Underofficer. Sergeant Rasmussen talte som en Bog, som en kjedelig Bog. Jeg tror, han var oprindelig Seminarist eller burde have været det, pillen, pertentlig og ædruelig; med en Stemme som et Fruentimmer, og han havde ikke det mindste af en Kriger ved sig. Dog var han Dannebrogsmand, men jeg har aldrig erfaret, hvorledes det var gaaet til. Iøvrigt var han paalidelig og brav i alle Henseender, kun ingen Soldat. I Modsætning til ham var Sergeant Oldhus Feltsoldat fra Top til Taa; høj og martialske, stærkt bygget, med kulsort Skjæg. Sin Dygtighed og Tapperhed som Soldat lagde han for Dagen

ved flere Lejligheder, og jeg vil senere komme til at omtale ham. Han faldt i Slaget ved Isted. Af Korporalerne vil jeg foreløbig kun omtale Rimmerslund og Moses*). Den første var en ravjysk Bondekarl, ærlig og brav, noget krumrygget og lidet martialske i sit ydre; dertil ikke synderlig soigneret for ikke at sige noget letsindig med sin Paaklædning og Renlighed. Hans kjæreste Ven var Peter Bos, det var Navnet paa hans Feltflaske. Han og Peter levede i nært og fortroligt Samliv; ved udholdende Øvelse havde han opnaaet en stor Sikkerhed i at omgaas Peter uden at fordærvs ved hans noget tvivlsomme Selskab. Han var altid i godt Humør; fyldte man Peter for ham, sang han en jysk Vise eller fortalte en Historie, stundom af sit eget Liv; jeg har oftere faaet den om, hvorledes det gik til, at han en Gang kom til at ligge krum de to Paaske Helligdage. Vi holdt alle af Rimmerslund, og da han ved Krigens Slutning blev permitteret, fik han Lov til at tage Peter Bos med sig. Moses var den sidste i Rækken af Underofficererne; han manglede alle Betingelser for at være Befalingsmand undtagen én; han var upaalidelig, raa, uvidende, svinsk, en komplet kjøbenhavnsk Gadedreng med Huen paa Snur, men modig var han, en Egenskab, der adskillige Gange reddede ham, naar han stod Fare for at blive degraderet. Han blev Aaret efter sendt til de vestindiske Tropper. Desuden havde vi endnu fire Korporaler, Bekke, Bregnerød, Max og Nyborg. Af alle sex Korporaler ragede Bekke højt op over de andre ved Paalidelighed og Dygtighed; han blev Sergeant, da Oldhus var falden. Desuden havde Kompagniet 15 Underkorporaler og — efter vor Ankomst — c. 230 Menige samt 2 Spillemand, nemlig en Tambour og en Hornblæser.

*) Dette er et opdigtet Navn.

Fægtningen ved Gudsø

d. 7de Maj 1849.

Bataillonen stod altsaa paa Landevejen. Det var i Nærheden af Krybily Kro, lidt nord for Gudsø, efter hvilken Landsby den Vig har Navn, der skyder sig ind i Landet tæt nord for Indløbet til Kolding Fjord. Midt igjennem Gudsø By løber Landevejen fra Kolding til Fredericia. Da vi Rekrutter vare fordelte til Kompagnierne, kom Officererne for at tage os i Øjesyn, og stor var min Glæde, da Albrechtsen strax kjendte mig, forestillede mig for Kaptejnen og Lieutenant Homann, der begge toge hjærtelig og venlig imod mig. Saa marscherede vi afsted og toge Stilling paa Bakkerne umiddelbart nord for Gudsø. Neden

for os i Dalen løb den lille Aa, der gennem Byen falder ud i Gudsø Vig. Vi vare ikke de yderste Forposter, men paa „Piket“, det vil sige den anden, indre Forpostlinie. Længere ude paa Bakkerne syd for Gudsø kunde vi se vore Vedetter; det var 3dje Jægerkorps, der var foran os, og endnu længere borte øjnede vi nogle sorte Punkter, to og to, det var Slesvig-Holsternes Vedetter. Idet vi skulde afmarschere, kom en Underofficer til mig og gav mig nogle underlige Papirhylstre, som jeg saa meget forbavset paa — jeg havde aldrig før set en Patron. Ja, man skulde tro, det var Løgn, men det er sandt. Jeg havde gaaet Studenterkorpsets Skole, Centralskolen og en regelret Rekrutskole igennem; jeg kunde paa en Prik gjøre alle Ladningsgrebene under Forudsætning af, at jeg ingen Ting havde mellem Fingrene, men nu, da man bød mig en Patron, troede jeg først, at det var noget til at spise, og vidste ikke, hvorledes jeg skulde lade et Gevær. Naa, det gjorde nu mindre, end man skulde tro; min Sidemand viste mig Taget, og det var meget simpelt, langt simplere end „paa Tælling“; det er blot paa Exerцерpladsen, at det er saa svært at lade et Gevær, og jeg har aldrig hørt, at nogen undtagen i Distraktion eller i Drømme har puttet en Patron forkert i Løbet. I den Retning gjorde jeg snart en hel Del Erfaringer. Saa snart vi, midt under Krigen, samledes til Exercits, saa bar vi os ad akkurat som paa Rosenborg Exerцерplads og paa Toldbodvagten, naar vi raabte: „En Mand frem uden Vaaben“; men saa snart vi skød skarpt, saa bar vi os aldrig ad som paa Exerцерpladsen, og det, vi indøvede paa Exerцерpladsen, var næsten altsammen nogle kunstige Bevægelser, som ikke kunde udføres paa noget andet Sted end paa en Exerцерplads, og som aldrig noget Menneske tænkte paa at gjøre efter i Krigen. Jeg vil for Resten ikke nægte, at jeg havde en

underlig kriblende Fornemmelse den første Gang, jeg ladede skarpt; noget bidrog maaske dertil den Omstændighed, at vi paa det Sted, hvor vi stode, kunde se Fjendens Forposter, der formodentlig ogsaa havde ladet skarpt. Det saa nu paafaldende ud til at være Alvor. Min Kammerat paa Posten den Nat var Adser Græse, han faldt Aaret efter ved min Side. Han delte sin Mad med mig, hvilket jeg var ham taknemmelig for, thi jeg var sulten og havde en tom Madpose. Lidt senere kom Albrechtsen til mig, trak mig med hen til Officererne, hvor jeg paa ny fik en Hjærtetstyrkning, saa at jeg nu var klar til Natten. Det var en dejlig Nat; og jeg har sjælden set et herligere Syn, end da Morgendæmringen brød frem, da Taagen hvilede over Dalen neden for os, og vi fra Højderne, hvor vi stode, kunde se ud over Gudsø Vig og Lille Bælt med Fyn i det fjærne. Egnen der omkring hører til de smukkeste Steder i Danmark. Meget tidlig kom Albrechtsen igjen til mig og fortalte, at der var kommen Melding om Natten, om at vi sandsynligvis vilde blive angrebne i Løbet af Dagen. Det er tvivlsomt, om jeg følte mig særdeles opmuntret ved den Efterretning, jeg vilde bestemt have foretrukket at komme i Seng. Det forekom mig noget ubilligt, at man ikke undte os Rekrutter Tid til at sunde os lidt; det hastede da ikke saa forskrækkelig med at faa Livet af os. Det forstaar sig, at jeg anstillede disse Betragtninger i mit stille Sind, medens jeg naturligvis søgte at se saa tapper ud som muligt. Vi bleve kort efter afløste for at gaa paa Arbejdskommando; nogle Ingeniører uddelte Spader og Hakker imellem os, og vi begyndte at indrette nogle Skyttegrave nede langs med Aaen, medens vi satte Geværerne i Pyramider. Saa brusede det henad Landevejen, og et Batteri kom sprængende, alt hvad Remmer og Tøj kunde holde, kørte op og tog Stilling paa begge Sider

af Vejen paa Højderne lige nord for Gudsø; — det saa meget mistænkelig ud — men næppe havde jeg faaet begyndt at anstille Betragtninger over den sandsynlige Betydning af denne nye Fremtoning, før Lieutenant Homann kom springende ind imellem os: „Smid Værktøjet Folk, til Gevær!“ Saa smed vi Værktøjet, og jeg haaber, at Ingeniørerne have samlet det op, for vi gjorde det ikke. Vi fik nu fat i Geværerne og marscherede hen i Nærheden af det Batteri, der nylig havde indtaget sin Stilling, nogenlunde dækkede af den Høj, hvorpaa de fire Kanoner stode, der havde Plads øst for Landevejen. Vi havde ikke staaet der længe, før vi hørte Pif! Paf! temmelig langt ude foran os, og snart saa vi vore Forposter trække sig fægtende tilbage. Vi stode foreløbig saa nogenlunde overladte til os selv og saa de mørke Punkter og den hvide Geværrøg komme nærmere og nærmere — da Rrrrrratsch! brasede det ned over os, og hele Kompagniet laa udstrakt paa Jorden — undtagen jeg, der ikke forstod det Spektafel, før min Sidemand trak mig ned til sig med de velmente Ord: „En Granat, Dit Bondebæst“. Saa smed jeg mig ogsaa. Nu begyndte vore Kanoner at give Ild; der udviklede sig en meget varm Artilleriild, og da alle de fjendtlige Granater, der bleve skudte efter vore Kanoner, passerede over os, havde vi Grund nok til at gjøre os saa smaa som muligt. Der laa vi da i den alt andet end fornøjelige Situation, der kaldes at være til Kanonbedækning. Snart begyndte vore Jægere paa Tilbagetoget at trække sig igjennem os; saarede bleve bragte ind, jeg saa nogle med afskyelige Saar, frembragte af Granaterne, og der kom ikke saa faa. Vor Underlæge, Silfverberg, havde jeg set ordne sine Instrumenter og Bandager, men han kom ikke til at forbinde nogen; et af de allerførste Skud knuste hans ene Ben, jeg tror, han døde samme Dag. Da vi rejste os for at tage en

anden, mere dækket, Stilling, blev en Mand liggende. Jeg véd ikke, om nogen havde mærket, at en Granatstump var slaaet ned i vor Klynge, men Nr. 132 vægrede sig bestemt ved at staa op, og det med god Grund, for han var stendød. Jeg har let ved at huske hans Nummer, thi det gaar jo i Krigen endnu mere end andet Steds, som Ordsproget lyder: „Ens Død en andens Brød“, og jeg fik netop Pladsen efter ham, Nr. 132. Skade, at der ikke fulgte Brød med strax, for jeg maatte den Dag leve af at tigge mig frem. Det var for Resten et daarligt Nummer, som jeg heldigvis snart slap ud af igjen, for min Eftermand blev ogsaa skudt. Vi kom ikke ind i Byen, hvor et af vore Kompagnier nu knaldede livlig løs, og der gik Ild i det ene Hus efter det andet. Vi fik nu ikke blot Granatstumperne om Ørerne, men ogsaa Spidskuglerne begyndte at blive nærgaaende, medens vi stadig laa og gabede som Kanonbedækning uden selv at faa Ild i Bøssen. Pludselig kom Oberst la Cour ridende hen til os. Han havde, uvist af hvad Grund, den Dag Kommandoen over Brigaden i Stedet for Schleppegrell. Han holdt stille foran os og sagde omtrent som saa: „Lad mig nu se Folk, naar vi nu om lidt skal gjøre et Angreb op igjennem Byen, at I saa viser, at I har lært at bruge Jeres Bajonnet“. Jeg havde stor Lyst til at bemærke, at vi paa Skolen ikke vare komne saa vidt som til Bajonnetfægtning, men da der ikke tilbød sig nogen passende Lejlighed til at indskyde denne værdifulde Oplysning, der vist vilde have gjort stærkt Indtryk paa Obersten og faaet ham til at forandre Slagplanen og muligvis derved Felttogets Skjæbne, beholdt jeg den for mig selv. Iøvrigt var der noget, der i det Øjeblik fængslede min Opmærksomhed langt mere end Obersten og hans Tale. Da la Cour forlod Landevejen for at ride hen til os, lod han tre Husarer, der fulgte ham som Ordon-

nantser, holde ude paa Landevejen. Det var vistnok en Tankeløshed af Obersten, at han lod de tre Mænd holde paa det mest ubeskyttede Sted, saa at sige midt imellem de to heftig engagerede Halvbatterier, hvor de fjendtlige Granater haglede ned over dem, skjønt de ved at ride tyve Skridt til Siden kunde være komne under forholdsvis Dækning. Jeg kunde ikke faa mine Øjne fra de tre Ryttere. Ubevægelige sade de paa Hestene med Front mod den fjendtlige Ild. En Gang imellem gjorde en af Hestene et Side-spring eller et Tilløb til at rejse sig paa Bagbenene, naar en Granat kom hvislende forbi, men Rytteren tvang den ved hurtige Bevægelser tilbage, og atter sad de som Støtter af Malm. Det var, som om den Scene, der omgav dem, ikke kom dem ved, der kun var én Ting, der kom dem ved, at holde paa den Plads, der var dem anvist, at gjøre deres Pligt. Det var maaske tanke-løst af Obersten, men jeg har ofte tænkt paa de tre Husarer paa Landevejen ved Gudsø, og der har været den Tid, da jeg har maattet minde mig selv om de tre unge Mænd, der, skjønt det ikke saa ud til at være til nogen Nytte, dog sad rolig paa Hesten midt i den voldsomme Ild, fordi de gjorde deres Pligt. Jeg blev lettere om Hjærtet, da jeg saa dem alle tre uskadte ride derfra. Det bebudede Bajonnetangreb blev der imidlertid ikke noget af. Pludselig blev der givet Befaling til almindeligt Til-bagetog, og nu begyndte alt at gaa tilbage — undtagen vi. Vi skulde blive og dække Kanonernes Tilbagegang, og da der var indtruffet nogle Uheld ved disse, — en Forstillingskasse var bleven truffen og sprang i Luften, Hestene gjorde sig rebelske og bleve indviklede i Seletøjet og saadan noget Pilleri —, saa bleve vi foreløbig tilbage, men toge nu Plads oppe imellem Ka-nonerne, hvor vi endelig fik Lejlighed til at give Ild. Jeg lagde allerede der Mærke til, hvad jeg senere ved flere Lejligheder saa

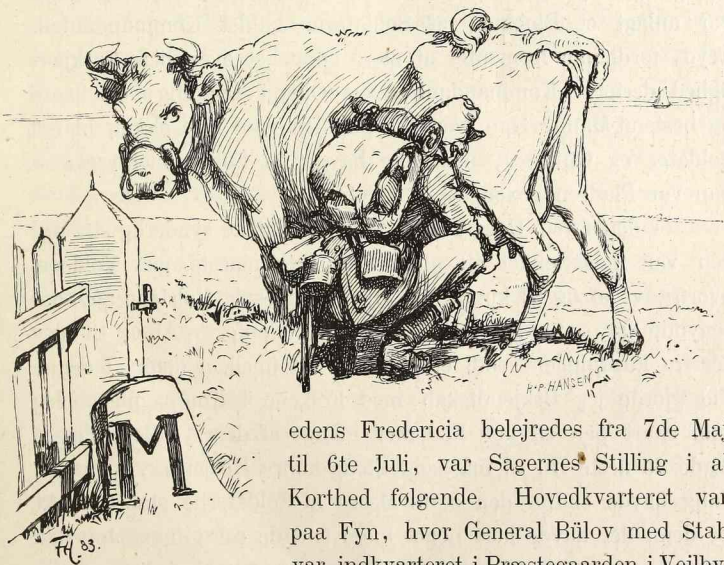
bekræftet, at Artilleristerne følte sig langt mere generede af Geværkuglerne end af Kanonkuglerne, der hørte til deres eget Fag, medens Infanteristen havde en ulige større Respekt for Kanonkuglerne, der dog i Fægtning i aaben Mark i Almindelighed gjorde langt mere Spektakel end virkelig Fortræd. Endelig kom Kanonerne afsted og vi bag efter. Da vi vendte Ryggen til Gudsø og begyndte Tilbagetoget i Retning af Fredericia, kunde jeg, saa langt Øjet rakte, til alle Sider se de spredte Skyttekjæder trække sig fægtende tilbage, medens spredte Afdelinger overalt gik langsomt nord paa. Paa den haarde Chausse, hvor vi gik, hoppede Fjendens Kanonkugler som Sten, naar man slaar Smut, imellem de retirerende Afdelinger, der dog gik saa spredte, at der skulde et sært Uheld til, for at nogen blev truffen; men derfor var det ligefuldt ubehageligt at have dem i Nakken. Vi vare kun et halvt Kompagni under Lieutenant Homann, der fulgte med Kanonerne; ud til Siden for os gik det andet halve Kompagni i Skyttekjæder, og jeg hørte siden, at Sergeant Oldhus paa dette Tilbagetog havde tildraget sig nogle overordnede Officerers Opmærksomhed ved den sindrige og dristige Maade, hvorpaa han med syv à otte Mand i længere Tid bag Ryggen af en Bakkekam holdt Fjenderne Stangen ved at ordne sine Folk saaledes, at de troede Pladsen besat af en større Styrke. Dagen efter kom der fra Brigaden Forespørgsel om Navnene paa de tapre Folk, og Sergeant Oldhus og to af ham udpegede Menige bleve i den Anledning senere Dannebrogsmænd. Vi maatte endnu en Gang gjøre Holdt, da Artilleriet paa ny tog Stilling for med nogle Skud at stanse Forfølgelsen, og da Kanonerne saa atter satte sig i Marsch og kjørte fra os, var vort halve Kompagni imidlertid kommen saa langt agter ud, at Skydningen paa en mistænkelig Maade kom paa Siden af os, ja snart lød den endogsaa foran os. Situa-

tionen begyndte at blive truende. Vi forlode Landevejen og gik i Retning af Snoghøj; der var Tale om at prøve paa ad denne Vej at komme over til Fyn, men en Mand — jeg véd ikke, hvor han kom fra — fortalte, at alle Baade vare sendte fra Snoghøj over til den anden Side for ikke at falde i Fjendens Hænder, hvilket kunde være rimeligt nok. Altsaa tilbage i Retning af Fredericia. Vi naaede endelig ned i Nærheden af Strandkanten. Vi vare nu helt henne paa Eftermiddagen; det var varmt, og Folkene begyndte paa en foruroligende Maade at vise Tegn til Træthed. Homann opmuntrede, skjændte, tiggede, truede — men tilsidst begyndte nu én, saa en anden, at ville sætte sig; der hjalp ingen „Kjære Mor“, afsted maatte vi, og afsted skulde vi, ellers bleve vi tagne til Fange. Det var under disse Forhold, at Homann pludselig pegede paa mig og sagde: „Se til ham; han er kommen gaaende lige fra Kjøbenhavn, og se, hvor han kan rende“. Jeg saa noget betuttet paa ham, og vidste ikke ret, om jeg skulde optage det som en Kompliment, da vi jo ikke rendte efter Fjenden, men det var dog nok saaledes ment, skjønt jeg maa indrømme, at den Slags Komplimenter altid hører til den tvivlsomme Art. Jo nærmere vi kom til Fæstningen, desto værre blev det at faa Folkene til at gaa, det var dem ligegyldigt, hvad der skete, naar de blot maatte lægge sig. Havde Homann ikke været saa afholdt af Folkene, tror jeg, en Slump var bleven udenfor og altsaa falden i Fjendens Hænder; men det lykkedes tilsidst, vi kom indeh for Fæstningens Volde. — Der lagde vi os paa Stenbroen og bleve foreløbig liggende. Jeg tror, vi vare de sidste, der den Dag kom ind i Fæstningen. Nu flokkedes Folk fra Byen om os; hældte en Pægel Brændevin i Halsen paa én, trak Støvlerne af en anden — og pludselig stod eller rettere laa jeg Ansigt til Ansigt med min gode Ven og Studenterkammerat

stud. theol. Holger Rørdam, hvem jeg to Dage før havde besøgt. Han udvirkede hos Kaptejnen, at jeg fik Tilladelse til at følge med ham til hans Faders Præstegaard for at komme til Kræfter ved lidt omhyggelig Pleje. Saaledes kom jeg den Aften imellem kjærlige Hænder, jeg fik god Mad og en god Seng — men sove — det blev der ikke noget af; naar man har været saa træt, saa varer det noget, inden man kan sove. Det var den første Dag, jeg var i Krig. Aldrig har jeg været saa træt før eller siden, og jeg tænkte, skal det blive saadan ved, saa —

Fra den Dag blev Fredericia indesluttet, medens Ryes Korps trak sig nord paa og begyndte det mindeværdige Tilbagetog, der endte paa Helgenæs.

Belejringsstilstand.

edens Fredericia belejredes fra 7de Maj til 6te Juli, var Sagernes Stilling i al Korthed følgende. Hovedkvarteret var paa Fyn, hvor General Bülov med Stab var indkvarteret i Præstegaarden i Vejlbj, c. $\frac{3}{4}$ Mil fra Strib, hos Præsten Ascanius. Hæren var delt i fire Brigader, af hvilke én, de Mezas, laa paa Als, én, Ryes, var paa Tilbagetoget i Jylland, to, Moltkes og Schleppegrells, i Forbindelse med Fæstningsartilleriet og et Par nylig op-

rettede Batailloner udgjorde Fredericias Garnison. Fæstningen var i en Fart og i al Tarvelighed sat i Stand til at tage imod et Angreb, og under hele Belejringen arbejdedes der naturligvis ikke blot paa at udbedre den Skade, der foraarsagedes ved det fjendtlige Skyts, men paa saa vidt muligt at forsyne Fæstningen med nye Værker. Lige syd for Fredericia var et Parti af Voldene yderligere beskyttet ved, at Havet var ledet ind og dannede en Oversvømmelse, der blev bevaret ved en Dæmning langs Strandkanten. Paa den yderste Ende af denne var anlagt et Blokhus, af Soldaterne kaldet Kommandantens Fryd, fordi han formentes at nære en noget overtroisk Forkjærlighed derfor. Kommandanten var Oberst Lunding, en haard og bestemt Mand. Han var ikke populær, end sige elsket, blandt Soldater og Officerer, men alle havde en Fornemmelse af, at han var Pladsen voxen.

I den første Uges Tid var Tjenesten ikke synderlig stræng; den var indskrænket til almindelig Vagttjeneste paa Voldene, hvorfra vi af og til kunde faa Øje paa Slesvig-Holstenerne, der begyndte at sætte sig fast i Terrainet udenfor. Af og til blev der fra Fæstningen sendt et Par Skud ud imellem dem. I denne Tid gjorde jeg Bekjendtskab med Folkene i Kompagniet. Jeg kom snart paa en god Fod med mange af dem; i Begyndelsen sagde de fleste Du til mig som til de andre Rekrutter, men den Gang havde endnu den store Masse af Soldaterne stor Respekt for dem, der havde lært noget mere end de selv; ingen tog ilde op, at jeg af Officererne behandledes noget anderledes end de, saa meget mere, som jeg gjorde mig al mulig Umage for i hele min Optræden at vise, at jeg ikke ansaa mig for at være af et finere Stof end de, men det varede ikke længe, før de fleste af sig selv sagde De til mig. De fleste af Folkene vare Bønderkarle,

nogle faa Haandværkssvende, af hvilke adskillige aabenbart troede, at de vare en hel Del bedre end hine, men de vare langt fra de behageligste i Omgang, ofte nærgaaende i deres Familiaritet, og jeg tilstaar, at jeg undertiden generedes af et Par Stykkers paa-trængende Fortrolighed, medens jeg altid kunde omgaas fuldkommen kammeratlig med Bønderkarlene, blandt hvilke der var mange fortræffelige Fyre, nette og vel opdragne, ikke faa udstyrede med et udtømmeligt Lune og godt Humør. Folkenes Samtaler og Fortællinger drejede sig i de Dage ofte om Slaget ved Kolding d. 23 April, altsaa for mindre end en Maaned siden, i hvilket Bataillon en havde taget en virksom og hæderlig Del. En Episode af dette Slag var især Gjenstand for hyppig Omtale, og forarsagede nogle Rivninger mellem vort, 2det, og 1ste Kompagni. Angrebet paa Kolding udførtes som bekjendt af Schleppegrells Brigade, der angreb den af Fjenden besatte By nord fra, og Ryes Brigade, der paa samme Tid skulde trænge frem og angribe vest fra. Schleppegrell løste sin Opgave, jog Fjenden ud af Byen og holdt den nu besat, men ventede for-gjæves paa Ryes Angreb, der udeblev, fordi det ikke lykkedes ham at naa op til Byen. Følgen var, at Schleppegrell maatte trække sig ud igjen af den stærkt beskyttede By. Ved Tilbage-toget vare to Kompagnier af et Jægerkorps samt vort 1ste Kompagni blevne afskaarne, og 2det Kompagni, der i god Behold var kommen ud, fik nu Ordre til at gaa tilbage for at skaffe de indestængte Kammerater Luft. Ved et raskt Angreb op ad Byens Hovedgade lykkedes det for en Tid at trænge Fjenden saa langt tilbage, at de tre Kompagnier fik Tid til at komme ud. Men siden den Tid skete det jævnlig, naar en Mand af 2det Kompagni tilfældig mødte en af 1ste, saa sagde han, idet han gik forbi: „Det var os, der hjalp Jer ud af Kolding.“ Det kan

nu være rart nok at modtage en Haandsrækning af en god Ven, men det er ikke behageligt altid at faa det kastet i Næsen, og tilsidst. bleve Folkene i 1ste Kompagni kjede af at høre den samme Vise, og saa vankede der af og til et Puf eller en Næsestyver, indtil den Historie var glemt over de ny Begivenheder, der lagde Beslag paa Opmærksomheden. Der hørte jeg ogsaa ofte Tale om, hvorledes Schleppegrell holdt midt paa Torvet i Kolding i den voldsomste Kugleregn, og endelig, da alt Haab var ude, om at Rye kom, gav Ordre til Tilbagetoget og red ganske langsomt ned ad Gaden. I det hele kjendte Begejstringen og Hengivenheden for Schleppegrell ingen Grænser, men underligt nok lærte Folkene aldrig, hvad han hed; han gik altid under Navnet „Schleppengren“.

Det er fra Soldaternes Fortællinger, jeg har taget Stoffet til følgende Digt om min gamle Brigadechef, som det næsten ikke var muligt at se uden paa en underlig Maade at blive dragen af hans jævne og ildfulde Personlighed.

Schleppegrell.

Ret Ryggen, Dreng, og stræk Din Krop!
 Skyd ikke Ryg som Brandmajor'n!
 Saa, Brystet frem og Næbbet op!
 Og staa saa støt som Rundetaarn!
 Gevær paa Skulder! Præsenter!
 Nej, Du maa slaa med mere Kraft!
 Og hold min Stok som et Gevær
 Og ikke som et Kasteskaft!

Da jeg var Dreng, saa stor som saa,
 Da lærte man sin Exercis.

Sin Lussing var man sikker paa,
Men Maden ikke nær saa vis.
Det satte Sving paa Drengens Krop,
Soldat han blev med Liy og Sjæl.
Da voxte saadan Karle op
Som jeg og gamle Schleppegrell.

Det var en Gut, saa god som kjæk,
Saa hidsig som en fyldt Kardus,
Med muntert Ansigt, aabne Træk,
En Rejsning som et Skilderhus.
Hans Officerspatent de skrev,
Just da min første Snor jeg vandt.
Da han blev General, saa blev
Jeg ogsaa Kommandersergeant.

Vi fulgtes ad i ondt og godt
Og mærked knap vor Alders Tryk;
Dog hist og her blev Haaret graat,
Lidt bøjet blev den gamles Ryg.
Guds Død! De havde ladt ham gaa
Med Afsked snart paa graat Papir,
Mig var det gaaet lige saa,
Skjønt jeg var rank som Petri Spir.

Men saa kom Krigen os til Pas,
Og begge to afsted vi for;
Og Schleppegrell var paa sin Plads
Som Chef for andet Jægerkor.

Hvor var han kjæk! hvor blev han ung!
 Hvor ildned han Soldatens Mod!
 Hvor blev os let hver Byrde tung,
 Naar Schleppegrell for Fronten stod!

Men gik det løs i Kugleregn,
 Og kom den gamle højt til Hest,
 Da gik det flinkt fra Hegn til Hegn,
 Og Tyskerne fik Texten læst. —
 Men én Gang har jeg set ham vred,
 Guds Død! hvor var i Hu han gram!
 Og alle svedte Angstens Sved,
 Ej for os selv, men kun for ham.

Det var i Kolding. Fjenden holdt
 Hver Højde udenfor besat
 Og dænged os med varmt og koldt,
 Og Lykken havde os forladt.
 Vi søgte, som vi kunde bedst,
 Lidt Læ, thi lovlig skrappt det gik —
 Men midt paa Kolding Torv til Hest
 Holdt Schleppegrell med vrede Blik.

Granater spilled om ham Boldt,
 Og Kugler plojed Torvets Grund;
 Men lige strunk den gamle holdt,
 Og Ordet kvaltes i hans Mund.
 „Tilbage“ var det Ord, der brød
 Sig frem, men ej for ham var skabt.
 „Tilbage“! end'lig Ordet lød,
 „Tilbage“! da var Slaget tabt.

Og langsomt vendte han sin Hest
Og Skridt for Skridt tilbage red.
At det var dumt, det véd vi bedst,
Vi andre skyndte os afsted.
Til at gaa frem, helst naar det kneb,
Dertil var ingen stolt som han,
Men til at flygte var og blev
Han altid kun en Klodrian.

Og saadan blev han ved. Tilsidst
Vi fulgtes ad til Øvre-Stolk.
Vi fulgtes og derfra, for vist
I Selskab med de bedste Folk.
Ham fik de gjemt i Jorden godt
Og skrev hans Navn paa Marmorsten,
Jeg slap derfra og gav ham blot
I Graven med mit venstre Ben.

Paa Flensborg Kirkegaard, min Dreng,
Der ligger han den Dag i Dag;
Der fik han redt sin sidste Seng
Og svøbtes i det danske Flag.
Der trak han paa sin sidste Vagt,
Den holder han trods Preussens Vold;
Thi Løven fik de ødelagt,
Men ej hans Æres blanke Skjold.

Ret Ryggen, Dreng, se lige ud!
Staa støt, min Gut, og mærk mit Ord!
Der kommer vel den Dag, vil Gud,
Da Lykken finder Danmarks Spor.

Maaske det staar i Herrens Bog,
 Du rejse skal den sunkne Sten,
 Og atter gamle Dannebrog
 Skal hejse over Heltens Ben.

Siden jeg er ved Slaget i Kolding, kan jeg benytte Lejligheden til at fortælle en pudsig Scene, der staar i Forbindelse dermed. En Dag sad jeg i Fredericia hos Kaptejnen og arbejdede med ham, da Underkorporal Nybo, en lille støt Fyr, som der ikke var noget som helst spøgefuldt ved, banker paa og træder ind med følgende Ord: „Hr. Kaptejn, jeg melder, at nu er 101 ude“. „Hvad siger De Nybo?“, farer Kaptejnen op, men Nybo gjentager lige saa højtidelig: „Jeg melder, at 101 er ude“. Kaptejnen tror et Øjeblik, at Nybo har en Skrue løs, men det viste sig, at 101 virkelig var ude, nemlig, at Nr. 101 stod ude paa Gangen, og det var en Melding, der havde sin Interesse, fordi samme Nr. 101 havde været borte og var opført som savnet siden Slaget ved Kolding. Han var bleven saaret der, var blandt saarede af andre Afdelinger ført til Kjøbenhavn, og Kompagniet havde intet hørt fra ham eller om ham, førend han nu blev meldt til Tjeneste under denne ordsprogelige Form.

Kaptejnen, der lige fra Begyndelsen af i mig havde set sin tilkommende Fourer, havde strax begyndt at sætte mig ind i det militære Regnskabsvæsen, hvilket Abrakadabra i Begyndelsen forekom mig meget indviklet; men da jeg regnede hurtig og temmelig sikkert, kunde jeg snart være ham til nogen Nytte, saa meget mere, som han var meget ængstelig for sit Regnskab. Jeg kom derved til at leve en hel Del sammen med Officererne, og baade Kaptejnen og Lieutenanterne gjorde sig megen Umage for, naar Tjenesten tillod det, at gjøre mig Forholdene saa lette som muligt.

Den 13 Maj sent om Aftenen fik vi Ordre til at stille Kl. 11 „uden Tornystre, med Patroner i Brødposen“. Det var klart, at der var noget paa Færde, og det var der da ogsaa, i det der skulde gjøres et Udfald, for at se, hvorledes Fjenden befandt sig. Homann havde været syg den Dag og ikke gjort Tjeneste, men lige, da vi rykkede ud, meldte han sig ved Kompagniet, hvorover der blev stor Glæde blandt Folkene.

Vi vare tre eller fire Batailloner, der rykkede ud. Tæt uden for Fæstningen gik et Skud af ved Uforsigtighed, og en fjendtlig Feltvagt, som vi nær havde traadt paa uden at se den, blev alarmeret. Jeg véd ikke, om det var af Fiffighed eller Dumhed, at den fjendtlige Kommandør for Feltvagten gjorde et saa forfærdeligt Spektakel med at skrige og raabe, men vist er det, at det ganske fik Udseende af, at det var os, der vare blevne overfaldne. Vi stansede og gav Fjenden god Tid til at gaa sin Vej, hvorpaa vi fire Batailloner med den største Tapperhed tog nogle glemte Feltflasker og Tobakspiber i Besiddelse. Ikke ret længe efter begyndte nogle Kanoner at give Ild paa os, og snart var en betydelig Troppstyrke paa Benene. Vi naaede saa langt ud, at vi fik sløjft et Par paabegyndte Skanser, men gik saa tilbage. Paa Tilbagemarschen slog en Kanonkugle ned i en tæt ved os marscherende Kolonne og dræbte fire à fem Mennesker paa Stedet, og i det hele kostede denne Nattevandring en halv Snes Menneskeliv, sikkert uden mindste Nytte. Den 16de om Aftenen havde Lieutenant Albrechtsen sagt, at jeg maatte sove i hans Seng, til han kom hjem, da han skulde tilbringe Aftenen hos et Par andre Officerer. Han kom omtrent Kl. 12 og fortalte, at han havde hørt af én, at Tyskerne rimeligvis vilde begynde at bombardere imorgen. Vi krøb imidlertid i Seng, nu to i Sengen, og sov sødelig, til jeg omtrent Kl. 4 blev vækket af et forfærdeligt

Rabalder uden for Vinduerne. Jeg sprang i en Fart til Vinduet og saa Lieutenantens Oppasser løbe noget nær splitterbogen i Gaarden. „Hvad er det for et Spektakel, Du gjør, Hønsinge“? raabte jeg til ham; men han svarede kun: „En Bombe“, og ganske vist viste der sig nogen Forstyrrelse i Landskabet, der tydede paa, at han ikke havde Uret, thi en Sidebygning, et Skur til at tørre Tobak i, hvoraf der er saa mange i Fredericia, var væltet fuldkommen over Ende, og Hønsinge havde travlt med at redde en Gaas, der var kommen i Klemme mellem nogle nedfaldne Brædestumper. Vi reddede i Forening Gaasens Liv, og, da det varede noget, inden vi hørte mere, vare vi blevne enige om, at dette var et Prøveskud; men saa hørte vi et Knald i den anden Ende af Byen, og nu begyndte Bomberne at falde hyp-pigere, men meget spredte. Jeg tør ikke paastaa, at Tyskerne viste mig den Ære at skyde specielt efter mig, men jeg er dog temmelig vis paa, at den første Bombe, der i 1849 faldt i Fredericia, var den, der vækkede mig og Hønsinge og nær havde dræbt Gaasen. Denne første Bombardementsdag var meget ubehagelig, medens vi snart vænnede os til at tage det med stor Ro. Der udbrød den Dag endnu ikke nogen alvorlig Ild. Bomberne faldt som sagt meget spredte, og fik de end tændt et Par Steder, lykkedes det dog hurtig at faa det slukket. De to næste Dage derimod, da Fjenden koncentrerede sin Ild mod den tæt bebyggede Deel af Byen inden for Prindsens Port, (Byens Hovedport mod Nord-Vest) gik den største Del deraf op i Luer, og disse hæftige Bombardementsdage kostede ikke saa faa Menneskeliv. Vor Bataillon var imidlertid allerede den første Dag om Eftermiddagen sat over til Fyn, saa at vi foreløbig slap for det værste. Fra nu af satte hver Nat en Bataillon over til Fyn, medens en anden fra Fyn gik til Fredericia, saaledes, at hver

Afdeling laa fire eller fem Dage paa Fyn for at hvile ud, og gjorde derefter i et lige saa langt Tidsrum Tjeneste, og i Almindelighed en meget stræng Tjeneste, i Fæstningen. I Fyn laa vi fordelte i et temmelig vidt strakt Kantonnement i Landsbyerne nærmest Middelfart og Strib indtil en Mil eller mere ind i Landet. I de rige Bøndergaarde levede vi da et mageligt Driverliv, næsten uden Tjeneste, men vi kunde høre hvert Skud, der faldt ved Fredericia, og ofte kunde vi fra Højderne iagttage Skydningens Gang og Virkning. Naar vi saa igjen skulde over til Fredericia, marscherede vi til Strib; omtrent ved Midnatstid indskibede vi os i nogle gamle Kanonbaade, et Kompagni i hver, hvor vi saa stode pakkede saa tæt, som vi kunde, medens en Damper slæbte os over til Skibsbroen ved Kastellet i Fredericia. Saa begyndte Tyskerne gjerne at sende nogle Bomber ud efter os. De kunde kun daarlig se os, men de kunde høre Damperen, og vidste jo noget nær, hvor de kunde søge os. Det var just ikke nogen hyggelig Tanke, om en Bombe var falden i en saadan tæt pakket Kanonbaad; der er ikke mindste Tvivl om, at hver eneste Mand var gaaet til Bunds; selv om man var lige ved Land, vilde ingen kunne have reddet sig ved Svømning, da den ene vilde have grebet fat i den anden; men der skulde unægtelig særligt Held til at træffe et bevægeligt Maal i Mørke i en halv Mils Afstand; det skete heller aldrig. Værre var det ved Landstigningen i Kastellet, da de gjerne sendte nogle Bomber efter Broen paa den Tid, vi gik i Land. Disse „Kastelsryttere“ vare ikke videre vel sete. Der hvilede en egen højtidsfuld Stemning over disse Natte-Overfarer. De mange Mennesker, der bevægede sig med saa stor Stilhed som muligt i den halvlyse Sommernat, Damperen, der tegner sine mørke Linier paa den stille Vandflade, Fredericias usikre Omrids i det fjærne — Stilheden og Halvmørket pludselig

afløst af et Knald og et Glimt langt borte; en lysende Linie stiger i Vejret, former sig til en Bue, nærmer sig hvislende Baaden, forsvinder i Havet — saa er alt død stille; man hører kun Dampmaskinen arbejde, kaster Blikket tilbage og ser Kjølvandet staa som en lang, hvid Stribe agter ud —; endnu en Gang nærmer sig den lysende Bue og slukkes i Havet, — saa lægger Dampbaaden til ved Kastellet, og naar man sætter Foden paa fast Grund, har man dog en Fornemmelse af Tryghed, som man savnede i Fartøjet. De første Gange, vi kom til Fredericia igjen, havde vi vor Stilling paa de nordligste Bastioner, Danmarks og Norges; det var den Gang omtrent den fredeligste Plads i Fæstningen, da Fjenden i Begyndelsen kun havde sine Batterier paa Sydsiden. Vi bleve imidlertid senere flyttede derfra til den allermest udsatte Post, de sydlige Bastioner, Slesvigs og Holstens, paa Grund af en Historie, der havde været med den Bataillon, som oprindelig havde sin Post der, af hvilken nogle havde gjort Mytteri, da de skulde ud til Kommandantens kjære Blokhus. Dette fik hver Nat en Besætning, der kommanderedes af en Lieutenant. Stillingen var meget udsat, og det kostede ogsaa adskillige Menneskeliv, inden det blev ødelagt og brændt af Fjenden. Men det hed sig, jeg véd ikke med hvilken Hjemmel, at Kommandanten havde lovet, at enhver Lieutenant, som faldt derude, skulde begraves med Majors Honnør; i Sandhed, en lokkende Udsigt for en ung Ærgjærrighed! En Afdeling af en Reserve Bataillon vægrede sig ved at gaa derud. En Del af Mandskabet blev haardt straffet, og Kommandanten lod, efter hvad der fortaltes, Kompagniet stille for sig med Kosterkafter. Vi byttede nu med Reserve Bataillon, og under Resten af Belejringen boede vi altsaa paa de sydlige Bastioner, der, hvor Jærnbanen nu skjærer Volden igjennem. Pladsen indenfor er

ubebygget, saa at vi vare henviste til at indrette os derude for Dag og Nat, saa godt vi kunde. Paa Voldens indvendige Skraaning gravede vi da Huller og indrettede os Hytter, meget forskjellig konstruerede og udstyrede i Forhold til Beboernes Opfindsomhed og Smag. Jeg og en Kammerat, Foureren, der nu var kommen fra Lazarethet, benyttede os af den fra Midshipman Easy bekendte Sandsynlighedsberegning, at man vil være forholdsvis sikker, naar man stikker sit Hoved i det Hul, der bores af den første fjendtlige Kanonkugle, da det er meget lidet rimeligt, at der vil træffe en Kugle til i samme Hul. Vi udvidede nemlig et Hul, der var frembragt af en Bombe, til et ret anseligt Rum; af Brædestumper og Græstørv lavede vi et Tag derover, og Ydersiden dækkede vi paa en lige saa simpel som storslaaet Maade. Vi hentede nemlig inde fra Byen, fra et af de helt eller halvt nedskudte Huse, en Port, en ordentlig forsvarlig Ladeport, som vi stillede op, efter at vi havde savet et Hul i den, stort nok til at et Menneske i bukket Stilling kunde gaa derind, og saaledes fik vi et virkelig ganske anstændigt Logis. Vi skreve med store Bogstaver uden paa: „Prinsens Port“, og jeg har en Gang set et lille Maleri eller Tegning, taget i Fredericia under Belejringen, hvor min „Port“ paraderede midt i Billedet. Ja vi „reddede“ endogsaa lidt Møblement fra nogle af de forladte Huse, et Par Stole, et Bord, nogle Thekopper, en Løgte og saadanne Nipssager, saa at vi havde det særdeles hyggelig og bleve almindelig misundte. Der er Folk, der forarges over denne Form af Redningsvæsen, men jeg tilstaar, at jeg aldrig har følt Spor af Samvittighedsnag over at have taget Del i de omtalte Redningsforanstaltninger. Ordet „redde“ blev — derpaa er jeg temmelig sikker — opfundet under Fredericias Belejring, og brugtes ikke som nu næsten enstydig med at stjele, men man

kaldte det at redde, naar Soldaten fra brændende, nedskudte eller blot forladte, men aabne, Huse tog til eget Brug saadanne Ting, der bidrog noget til at skaffe ham lidt af den Bekvemmelighed og Hygge, som Byens forladte Tilstand netop gjorde umuligt at faa paa anden Maade, Ting, der ellers gik til Grunde til Unytte. At nægte Soldaten Brugen af et Par gamle Stole eller Kopper, en Tobakspibe eller Kaffekande, ja selv „Brugen“ af nogle Fødevarer eller Cigarer, naar de laa aabne for Vejr og Vind i et halvt nedskudt og helt forladt Hus, medens Soldaten dog sætter sit Liv ind paa at forsvare den Plet, som Ejeren har forladt, det kalder jeg i Ordets egentlige Forstand at binde Munden paa Oxen, som tærsker. Det skal ikke nægtes, at „Redningen“ er et Begreb med en let forflyttelig Grændse, og at Misbrug kan have fundet Sted, men det var et aldeles urimeligt Kvalm, der efter Belejringen blev gjort af Folk, der havde ladet alt i Stikken, uden at lukke for noget, uden at gemme noget, fordi de ved Tilbagekomsten saynede et Pund Kaffebønner eller et Bundt Cigarer. Der blev ganske vist stjaalet i Fredericia under Belejringen, og ikke blot reddet, men jeg er overbevist om, at enhver, der kjender Forholdene, vil sige, at der blev stjaalet beundringsværdig lidt i Forhold til den Lejlighed, der var dertil.

I vor Sommerlejlighed i Prinsens Port levede vi iøvrigt ikke aldeles uforstyrret, da største Delen af de Bomber og Kugler, der havde Ærinde inde i Byen, lagde Vejen lige over vor Bastion. Imidlertid, den nervøse Fornemmelse, der havde gjort sig gjældende i de første Dage, fik vi snart Bugt med, og siden toge vi os det grumme lidt nær, at der blev skudt en Smule, naar det da ikke gik til Urimeligheder. Det var ikke uden Interesse at observere de forskjellige Maader, hvorpaa Folk efter deres Konstruktion lavede sig til at tage imod en Bombe. Der var den

Gang i Almindelighed kun Tale om Bomber, udskudte af Morterer, der beskrev en meget stor Bue og tilsidst faldt saa godt som lodret ned fra en meget stor Højde. Stod man nu paa Volden eller et Sted med nogenlunde fri Synskreds, og hørte, at der gik et Skud af ude fra Fjendens Morterbatterier, hvis Beliggenhed jo var os bekendt, begyndte man at kigge i Luften. Med lidt Held kunde man saa ved at følge Lyden faa Øje paa en lille sort Prik uhyre højt oppe i Luften, der altid syntes at skulle falde ned paa det Sted, hvor man selv stod. Der skulde lidt Vane til at se ganske koldsindig ud, inden det blev klart, hvad der stod paa Adressen. Om Natten var det en anden Sag; da saa man en lysende Linie, der tydelig angav Maalet, hvorefter den styrede. Faldt en Bombe i Nærheden af Mennesker, kastede disse sig fladt ned paa Jorden og bleve liggende til den var sprungen; da den borede sig temmelig langt ned, sprang Stykkerne op i Form af en Fontæne, og de, der laa i Nærheden af den, vare da temmelig sikre. En Dag laa jeg og hvilede mig i „Porten“, da Indgangen pludselig blev formørket af en Skikkelse, der kastede sig næsegrus ind ad Døren og blev liggende. Det var Korporal Nyborg. Jeg saa strax, hvad der var i Vejen og blev ogsaa liggende og ventede; men da det yarede mig temmelig længe, stod jeg op og kiggede ud, og saa da en stor Flok Mennesker ligge udenfor, der alle skelede hen til et bestemt Punkt. De kunde gjerne have ligget der endnu, for den sprang ikke. Endelig kom Folk paa Benene, og da de først havde sat sig i Hovedet, at den var slukket, gik det, som det gaar Drengene med Is: skjønt de i Grunden have en Anelse om, at den ikke kan bære, kunne de dog ikke lade være at prøve den. Nu vidste alle Mennesker, at man ikke skal stole paa en Bombe, der ikke er sprungen, men da de først vare komne op, kunde de dog ikke

bare sig for at skulle hen og pirre ved den. Heldigvis var den virkelig slukket. En anden Gang, da de skød temmelig stærkt, var jeg hændelsesvis kommen ned til Havnen, og traf der to nybagte Underlæger, af hvilke den ene var Student med mig, den anden et Aar ældre, som lige kom fra Kjøbenhavn, vare slupne i Land i samme Øjeblik og nu skulde melde sig ved Lazarethet ude i Kastellet. Jeg tilbød mig at vise dem Vej og havde under Vejs min store Fornøjelse af at give den krigserfarne, medens de hele Vejen gik med Hovedet paa Sned og kiggede i Vejret ligesom en Høne efter Glenten. En Gang fik jeg Lejlighed til at sætte mine Nerver paa en særlig Prøve. Jeg sad og regnede inde hos Kaptejnen; vi havde nogle forskrækkelig lange Talrækker, der alle endte paa Brøker, der skulde summeres op og stemme med et eller andet. Lieutenant Albrechtsen var paa Vagt. Saa kom Lieutenantens Oppasser og melder Kaptejnen, at der var saadan Uro ude iblandt Tyskerne, og Lieutenanten troede, at de vilde storme. Kaptejnen tog i en Fart Hue og Sabel paa og for afsted, og raabte til mig, idet han gik ud af Døren: „Lad mig nu se, at De har det færdigt, til jeg kommer igjen“. Det var saa sin Sag at sidde og lægge et Par Hundrede Brøker sammen, medens man havde Mistanke om, at Fjenden stormede Byen. Da salig Arkimedes sad i Syrakus over sine Cirkler, vidste han ikke, at Byen blev stormet; den Fordring, der blev stillet til mig, var noget ganske andet, end det, der bidrog til at gjøre Arkimedes's Død udødelig. Var nu en Slesvig-Holstener trængt ind til mig, havde gjennemboret mig med sin Bajonnet, og jeg var falden Død til Jorden med de Ord: „Forstyr mig ikke i mine Brøker“, havde jeg haft langt større Krav end Arkimedes paa at mindes i Kofods fragmentariske Historie. Men jeg gik løs paa Brøkerne; det gik ganske vist ikke strax; jeg

maatte prøve nogle Gange fra oven, og nogle Gange fra neden; en Gang imellem maatte jeg hen og kigge ud ad Vinduet og lytte, ja helt udenfor og se op ad Gaden, men jeg fik tilsidst Bugt med dem, og, da Kaptejnen efter en Tiimes Tids Forløb kom tilbage og traadte ind med de Ord: „Det var naturligvis Vrøvl det hele, lad os nu faa fat i Brøkerne“, var jeg ikke saa lidt stolt af at kunne vise Regnskabet færdigt. Kaptejnen var naturligvis meget fornøjet over, at han nu var fri for Arbejdet, men havde han nogen Anelse om, at jeg havde udført en udødelig Bedrift? Ikke den mindste!

Jeg talte ovenfor om to unge Underlæger, hvoraf den ene var Student med mig. Ja, sandt at sige, var det hazarderet nok at gjøresaa unge Folk til Underlæger, af hvilke adskillige havde langt mindre Lægeerfaring end en nogenlunde fornuftig Vaagekone, jeg vil ikke tale om en Barber. Og det kunde ikke undgaas, at disse unge Mænd af og til kom til at fungere selvstændig, men det var en godmodig Tid; man fandt sig i at faa en Tand trukken ud, naar det, man egentlig fejlede, var en bulden Finger, men hvad skal man sige: Underlægen kunde trække Tænder ud, men kunde ikke kurere buldne Fingre, saa det var aabenbart det rigtige Parti, han tog. Om én sagde man, at han havde en Tilbøjelighed til at behandle alle for Mæslinger; den Sygdom havde han selv haft for nylig, saa den kunde han til Bunds. Ja Sagnet fortalte — men jeg indestaar ikke for, at det er sandt — at en Underlæge efter Slaget ved Fredericia i Skyndingen tog fejl og skar det sunde Ben af en Patient, „men“, føjede saa Sagnet undskyldende til, „det gjorde ikke noget, for det andet kom sig“. Og det gjorde i Sandhed ikke saa meget, som man kunde tro, da Naturen regjerer al Ting viselig, og de fleste Sygdomme komme sig af sig selv trods Læger og Medicin; og det var en fortræffelig Tid:

man tog det mildt med Kritiken, fordi det var klart for alle, at meget vel ikke var, som det skulde være, men som det kunde være, og saa fandt man sig i det uundgaaelige.

Vor Kost var Naturalforplejning, der blev udleveret for to Dage ad Gangen. Soldaterne kogte selv Maden under Tilsyn af den Underofficer, der var Korporalskabsfører. Kompagniet var nemlig delt i otte Korporalskaber. Varerne vare fortræffelige og rigelige, Tillavningen lod stundom et og andet tilbage at ønske, og Serveringen var i høj Grad primitiv. For Resten kunde man, naar man havde Penge, leve højt i Fredericia, da der var fuldt op af Værtshusholdere, lige fra de fineste til de simpleste, der gjorde sig en Fornøjelse af at skille os af med vore Penge for de slettest mulige Varer. Endnu skal jeg tilføje, at der i den første Uges Tid efter Bombardementets Begyndelse existerede en Mælkeforsyning af en egen Slags. Syv à otte Køer, som ingen tog sig af, drev omkring paa en Mark. Da det mærkedes, at ingen malkede dem, saa man Soldater bestræbe sig for at befri dem for den overflødige Mælk. Men til at malke i en Feltflaske hører der et sikkert Haandelaag og en god Samvittighed, da Straalerne have en afgjort Tilbøjelighed til at krydse til alle Sider uden om Flaskens Munding. Jeg har en Gang holdt paa Hovedet af en Ko, medens Hønsinge gjorde Kunststykket, og da han havde sin Flaske fuld, rejste han sig op og sagde: „Træd af! hvorpaa Koen traadte af, for kort efter at komme under Behandling af en anden.

Nattekvarteret tog man i sin Hytte, eller, hvor man kunde finde det. Man kunde sove fortræffelig i sin Feltkappe med sin Tornyster under sit Hoved. Jeg har én Nat sovet paa en Stige, der stod op til en Væg. Bataillonen skulde om Natten komme fra Fyn, men jeg var af en eller anden Grund sendt i Forvejen

og kunde nu indrette mig, som jeg lystede, og kunde tage Natte-kvarter, hvor jeg kunde finde det. Jeg havde henad Aften siddet uden for et Træhus, der var opført til Dragonstald, og snakket med nogle Dragoner, da det blev et voldsomt Regnskyl. Jeg tyede da ind i Stalden; der var vaadt overalt, og jeg krøb op paa en Stige, der stod; der faldt jeg i Søvn og vaagnede først om Morgen, da Dragonerne kom for at strigle; jeg havde sovet fortræffelig hele Natten.

De to Pintsedage var Bataillonens i Fredericia, men jeg fik dog Pintseferie alligevel, hvilket gik saaledes til. Pintse Lørdag skulde vi betale Lønning ud, men saa var der ingen Penge at faa, for vor Regnskabsfører var bleven borte, og Pengene med ham. Det var ingen anden end den tapre Lieutenant B., som jeg før har omtalt, der efter Slaget ved Slesvig var kommen i Afdrift til Kjøbenhavn, og som blev baaren i Triumf paa Toldboden. Han havde en medfødt Aversion for al Slags Skydevaaben, specielt for Kanoner, og han formentes nu at opholde sig et eller andet Sted paa Fyn i Kanonskuds Afstand fra Kysten. Det blev overdraget mig at søge ham op. Jeg fik til den Ende Ordre til at begive mig til Fyn med Tilladelse til at blive borte til anden Pintsedags Aften, og da bringe ham Besked, naar jeg fandt ham, om at han enten skulde følge med til Fredericia, eller, hvis han umulig kunde overtales dertil, da give mig Pengene til Bataillonens Lønning for denne Gang, samt meddele ham, at der vilde blive bestilt Kvarter til ham i Middelfart. Det var næppe meget stemmende med god militær Skik at sende mig, en menig Mand, med denne mundtlige Besked til en Mand, der bar Premierlieutenants Distinktioner, men man stolede vel paa, at hans militære Begreber i det hele vare saa svagt udviklede, at han ikke vilde bryde sig stort om Formerne, og heri tog man

ikke fejl. Jeg rejste altsaa Pintsemorgen ud paa min Opdagelsesrejse og kunde let have haft det Uheld at komme til Maalet strax, hvilket ingenlunde stemmede med min „Pintseferie“. Strax ved Strib var jeg saa uheldig at løbe paa en Trainkusk, der kjørte en af Bataillonens Bagagevogne, og da han interpellerede mig, og jeg var saa uforsigtig at røbe mit Ærinde, fortalte han mig, at han netop igaar havde kjørt for Regnskabsføreren, der havde indkvarteret sig i Asperup, en Landsby c. 1½ Mil fra Middelfart paa Vejen til Odense. Jeg fandt det dog rigtigere at søge Regnskabsføreren først adskillige andre Steder, hvor jeg nu vidste han ikke var, og kom saa hændelsesvis 2den Pintsedag til Asperup. Jeg blev yderst forekommende modtagen af Lieutenant B., der beredvillig overlod mig en Pose Penge til Bataillon, men rent ud erklærede, at han for ingen Pris vilde komme til Fredericia, og hvad Tilbudet om Kvarter i Middelfart angik, da bad han mig at hilse Bataillonskommandøren saa flittig og takke for hans Omhu, men han befandt sig særdeles vel i Asperup og agtede at forblive der. Og der forblev han. Samme Mand skrev paa den Tid paa en Bog, der udkom i Løbet af Sommeren, hvis Titel omtrent saa saaledes ud:

Krig	{	Menneskehedens	}	Fjende.
		Religionens		
		Sædelighedens		
		(og adskillige andre Tings)		

Jeg kom anden Pintsedags Aften tilbage til Fredericia med mine Penge og ansaas for at have udført mit Hverv særdeles tilfredsstillende. I de Dage havde vi stort Avancement i Kompagniet, da der paa én Gang udnævntes ti nye Underkorporaler, og jeg var en af dem. Jeg fik da Nr. Overkomplet 4. Det var et langt Numer, men et Numer, der maatte anses for at være

ualmindelig betryggende, da det ikke var rimeligt, at nogen fjendtlig Kugle havde specielt Bud til de overkomplette, hvis Tilværelse de næppe kunde have nogen Formodning om.

Hele dette ejendommelige Liv i Fredericia havde sin Interesse for en Tid, men i Længden begyndte det at blive kjedeligt. De fem Dage i Fyn kunde ligeledes være kjedelige, og da nu Fjendernes Batterier oven i Kjøbet kom nærmere og nærmere, da man ikke længer nøjedes med de gamle bekendte „den store Gryde“, „den lille Gryde“, „gamle Anders“, „Kastelsrytteren“, da man formelig begyndte at have Ulejlighed med at hitte Rede i dem, da de paa en nærgaaende Maade begyndte at genere Overfarten ved ogsaa at skyde nord fra, saa begyndte man i Fæstningen at snakke om „at noget burde der gøres“, og der gik dumpe Rygter om, at der var Planer i Værk om at gjøre et Hovedudfald for at bryde Ringen, der blev tættere og tættere. Den sidste Gang, vi vare paa Fyn, laa det halve Kompagni paa Fænø. Om Søndagen var jeg i Hindsgavl Skov. Schleppegrell havde sit Brigadekvarter paa Hindsgavl. Brigade-Musiken spillede i Skoven; Schleppegrell holdt med sin Stab og en Flok unge Damer til Hest og hørte paa Musiken. Schleppegrell selv sad stiv og tilknappet trods det varme Vejr, med Huerebben under Hagen som altid; Adjudanterne sværmede om Damerne, Skoven var fuld af Soldater, der gjorde Jux med Pigerne, — Scenen saa alt andet end krigersk ud, men af og til hørte man et Drøn fra Fredericia, der mindede os om, hvor vi vare. Nede ved Vandet, hvor vi sejlede over til Fænø, arbejdede Haandværksfolk paa noget, som vi ansaa for store Tømmerflaader, og den Tro havde sat sig fast hos os, at man havde i Sinde fra Fænø at sætte en større Styrke i Land syd for Fredericia for at angribe Belejringshæren i Ryggen, medens der samtidig gjordes et Udfald fra Fæstningen med hele Styrken.

Noget saadant var nok ogsaa oprindelig paatænkt, men blev som bekendt opgivet. Natten mellem d. 29 og 30te Juni fandt et større Udfald Sted mod Nord, hvorved det lykkedes at ødelægge nogle ny opkastede Batterier; men der vare vi ikke med. I Slutningen af Juni og de første Dage af Juli havde vi meget Regnvejr, hvilket bidrog sit til at gjøre Opholdet i Fæstningen uhyggeligt. Hvor Mennesker stadig færdes i Tusindvis, Vogne og Dyr i Hundredevis, blive alle Veje og Stier opkjørte og optraadte; man vader i et Ler- eller Dyndælte, er altid vaad og sølet, uden Midler til at blive tør og ren; det tager paa Stenningen. Men mere og mere gik der Rygter om, at der forestod noget alvorligt, og vi længtes alle derefter; vi havde en Følelse af, „at nu kunde det være nok, al Ting maatte have en Ende“. Den 4de Juli begyndte der at komme Tropper til Fredericia, nye Batailloner, som vi ikke før havde set der; der kom Feltbatterier; der begyndte at vimle af høje Officerer, som vi ikke kjendte; den 5te kom der fler; og de blev ved at komme. Det var Mezas og Ryes Brigader, der kom fra Als og Helgenæs. Den 5te blev det dejligt Vejr. Byen var nu propfuld af Folk, Fjendens Batterier havde travlt, og der blev skudt stærkt den Dag. Det var alligevel en fornøjelig Dag; det var klart, at nu skulde det være. Vi gik omkring og saa paa de fremmede Batailloner, traf Bekjendte, viste dem om, spurgte ud og fortalte; pralede og løj gjorde vi sagtens ogsaa, og de andre med, men Moralen var altid den samme: „I Nat skal det være“. Om Resultatet var der ingen Tvivl, Tyskerne skulde have Prygl.

Slaget ved Fredericia.

et hører til mine stolteste Minder, at jeg var med i Slaget ved Fredericia, men naar jeg nu skal prøve paa at fortælle noget derom, er jeg bange for, at Læseren vil føle sig skuffet ved at læse, hvad jeg kan skrive derom. Fortællingen om Slagets Enkeltheder, de kæmpende Afdelingers Skjæbne og Bedrifter kan læses mange Steder, og det er ikke det, jeg vil fortælle, jeg holder mig kun til, hvad jeg selv har set og oplevet, og Ulykken er, at

jeg i Slaget ved Fredericia i Grunden kom til at se for meget og opleve for lidt, idet vor Bataillon kom til at spille en underordnet Rolle og først kom frem i første Linie, da alt var afgjort

af andre. Men lad mig begynde med Begyndelsen. Vi fik Ordre til at stille omtrent Kl. 9 Aften i en af Gaderne, hvis ene Ende gik ud til Volden. Det var jo i de lyse Nætter, og til Overflod var det Maaneskin. Der var usædvanlig stille i Byen, det gjaldt jo om at komme saa meget som muligt bag paa Fjenden. Man skulde i Timerne fra Kl. 9 til Midnat have ondt ved at tro, at der stod 15 til 16,000 Mand i Gaderne, i den Orden, i hvilken de skulde marschere ud, men hvem der skulde først eller sidst, derom vidste vi Soldater naturligvis ingen Ting. Geværerne stode i Pyramider langs Husene; Folkene gik og smaasnakkede frem og tilbage eller samledes i Grupper og ventede. Omtrent Kl. 12 hørtes der Hestetrampen i Gaden; der kommanderedes: Til Gevær! Ret! Gevær paa Skulder! Det var Schleppegrell, der red igjennem Brigaden for at tale et sidste Ord til sine Folk, inden Timen slog. Han gjorde Holdt midt for Bataillonens Front og talte omtrent saaledes: „Husk nu paa, Folk, at i Nat bliver der ikke ret megen Tid til at skyde. Spar paa Jert Krudt. Kommer I til at gaa løs paa Skanserne, saa er der kun én Ting, der kan frelse Jer: giv ham ikke Tid til at skyde to Gange, men gaa lige luket paa med Bajonnetten. Har I forstaaet mig Folk? Kan jeg stole paa Jer?“ Da skete, hvad jeg ikke troede kunde ske blandt vore Soldater, hvad jeg ikke har hørt før eller siden, nemlig at Folkene svarede. „Ja, Hr. General, ja!“ lød det gjennem Rækkerne fra den ene Ende til den anden. „Det er godt Folk, Tak!“ sagde Generalen og red videre, men bag mig hørte jeg Sergeant Oldhus's Stemme sige halv højt, som for sig selv: „Saa, I gode Tyskere, nu skal jeg love for, at der er til Jer i Nat,“ og det var i Sandhed et korrekt Udtryk for Stemningen. Der var ikke Spor af Tvivl. Tyskerne skulde have Prygl. Omtrent Kl. 1 kunde vi høre de dumpe

Trin af de første Afdelinger, der satte sig i Marsch. Stilheden blev næsten spøgelseagtig. Hver Mand stod i Geledet med Haanden paa Geværet og lyttede efter det første Skud. Det varede ikke længe, for Tyskerne stode jo den Gang mindre end et Bøsseskud uden for Volden. Da faldt der to Skud næsten samtidig — saa en lille Pavse — saa et andet Skud, saa knaldede tusinde paa én Gang. Saa begyndte der at regne med Bomber og Granater imod alle Portene, hvor Fjenden formodede, at vi marscherede ud, men de fleste Afdelinger gik ud gennem ny Gjennemskæringer, der vare anbragte netop til dette Brug. Det varede vel en halv Times Tid, inden Schleppegrells Brigade rykkede ud, og da vi gik igjennem Porten, mødte vi allerede de første Fanger; det var en Feltvagt, der var taget tæt uden for Fæstningen. Vor Hornblæser gjorde sig vigtig og vrængede ad en af dem med et: „Æh, Din tyske Rad!“ men han tog sig ikke i Agt for, at Kaptejnen gik lige bag ved ham, og han havde sig en alvorlig Lussing, inden Ordene vare rigtig ude af hans Mund. Da vi kom ud paa aaben Mark, var Slaget i fuld Gang mod Nord og Vest, hvor Ryes og Mezas Brigader sloges paa Liv og Død ved de fjendtlige Skanser. Disse laa jo i en Krans tæt om Fæstningen, saa at Kampen i Begyndelsen stod paa et forholdsviis lille Terrain, der først udvidedes, efterhaanden som de fjendtlige Skanser faldt i vore Hænder, og det var et forunderlig virkningsfuldt Syn at se de mangfoldige Afdelinger med Bataillonsfaner og Kompagnifaner bevæge sig mellem hverandre i det dæmrende Halvlys, Kanontordenen og Geværilden var øredøvende, og vildfarende Kanonkugler fløj i alle Retninger. Mange døde og saarede laa alt paa Marken, mange let saarede gik forbi os, flere bleve baarne ind. Vi gik først mod Vest for at komme uden om Oversvømmelsen, saa drejede vi mod Syd henimod

Landsbyen Stovstrup, hvor 3dje Liniebataillon tog en Skanse lige for Næsen af os. Vi marscherede videre; af Brigaden var den Gang 3dje Bataillon og 3dje Jægerkorps i Ilden foran os, medens 5te Bataillon og 2den Forstærknings-Bataillon fulgte jævnsides med os. Pludselig indtraadte en Stansning. Et fjendtligt Batteri var kommen i Stilling og begyndte at hamre løs paa os. vi stode den Gang i en Rugmark, og vi kunde høre Kuglerne meje Rugen af i lange Striber, naar de fløj der igjennem. Vi havde lagt os ned. Da kom General Bülov med hele sin Stab ridende tæt forbi os. En Del af os fandt det ikke passende at blive liggende, medens Generalen red forbi, og vi rejste os op, men en Officer i hans Stab raabte: „Læg Jer for Satan!“ og vi lod os det ikke sige to Gange. Saa kom Jessens Batteri sprængende, prodsede af tæt ved os, og nu gik det løs paa det fjendtlige Batteri. Jessens Batteri havde jo allerede et berømt Navn fra Kampene i Sundeved, nu fik vi det at høre og se, og det er vist, at det Batteri havde en egen Maade at tage Tingene paa. Det var næsten ikke muligt at skjelne de enkelte Skud, med saadan en knusende Fart gik det, medens der stod den ene Ring efter den anden i Vejret, ligesom naar man morer sig med at blæse Ringe af Røgen fra en Tobakspibe, og det varede ikke mange Minutter, før det fjendtlige Batteri tog Benene paa Nakken og satte afsted i fuld Karriere. Omtrent i det Øjeblik stod Solen op. Vi havde gjort Holdt paa en lille Forhøjning i Terrainet, og derfra kunde vi overse næsten hele Valpladsen. Vi kunde se helt ud imod Nord, hvor de kæmpende Rækker bølgede frem og tilbage; spredte og sprængte Flokke trak sig næsten lige ind under Fæstningen, hvis Kanoner nu og da talte med, men nye Skarer gik frem i deres Sted, toge de sprængte op imellem sig og fremad gik det paa ny; det knaldede overalt, fra Skanser,

fra Grøfter og Gjærder. De hvide Ildlinier tegnede sig tydelig mod den mørkere Baggrund. Paa mange Steder sloge høje Flammer og vældige Røgskyer i Vejret; det var Tyskernes Hyttelejre, der brændte. Af disse passerede vi flere, der strax bleve stukne i Brand. Der var ikke alene bygget ganske zirlige Smaahuse, men paa et Par Steder saa jeg, at de havde anlagt Haver med Kjøkkenurter, de havde indrettet sig paa et længere Ophold. Af og til hørtes et tordnende Hurra, saa en Pavse, saa en knitrende Lyd af Geværsalver, et nyt Hurra, et øredøvende Brag, en hvid Røgsøjle skyder sig i Vejret, det er et Krudtmagazin, der er sprunget i Luften — saa er Skansen taget; Kompagnifanen plantes paa Brystværnet, og Ingeniørerne tage strax fat paa Demoleringsarbejdet. Vi gik videre; stansede et Øjeblik uden for en Skanse, der var taget; jeg gik der ind sammen med Lieutenant Albrechtsen. Et forfærdeligt Syn mødte os. Skansen laa fuld af døde og døende, mest Tyskere, dog var der ogsaa adskillige danske, der vare baarne der ind, og Lægerne gik omkring og gjorde Udvalg imellem, hvem der var noget at gøre ved, og dem, for hvem al Behandling var en overflødig Ceremoni. Jeg lagde Mærke til en fjendtlig Officer, en meget høj, skaldet Mand; han rørte sig endnu, men af et stort Hul i Hovedet hang Hjærnemassen ud. Jeg gjorde en Læge opmærksom paa, at han bevægede sig, men Lægen sagde kort: „Betyder ingen Ting, død.“ Videre. Vi gik igjennem Rækkerne af 3dje Jægerkorps, der blev afløst i første Linie af 5te Bataillon. Der talte jeg et Øjeblik med en Kammerat fra Regensen, faa Øjeblikke efter var han død. Lige med ét stode vi foran en mægtig Park af Kanoner, Munitionsvogne m. m.; det var hele Tyskernes Reservepark, som de lode i Stikken ved Hejse Kro. Der var Ild i en af Vognene; den fik vi i en Fart kjørt bort fra de andre. Der kom nogle

Husarer til, de fik travlt med Kanonerne og Munitionsvognene, og da vi om Aftenen kom ind i Fredericia, stod hele Parken der inde. Men videre frem. Foran os havde Fjenden sat sig fast i Havreballeskov; der kæmpede foruden 5te Bataillon nu ogsaa 2den Forstærknings-Bataillon, mange saarede bragtes tilbage igjennem og forbi os, nu maatte Touren komme til os, vi var den sidste af Schleppegrells Afdelinger, der var holdt i Reserve. Endelig kom Ordren — en Adjutant kom sprængende: „Hr. Major Stochfleth, vil De lade Deres 1ste og 2det Kompagni rykke ind i Skoven der og der“. Vi fik hurtig formeret Kjæder og gik frem gjennem de foran os værende Skyttekjæder. I Udkanten af Skoven havde Fjenden bidt sig fast, nu skulde vi ind i Skoven til ham. Vi gaa paa — ind i Skoven — men Skoven var tom. Ilden stansede, Modstanden var brudt; Fjenden løb alt hvad trække kunde, og der blev blæst Holdt! Da var Slaget til Ende overalt, og stor var vor Forbavselse over, at det nu ikke gik løs paa en almindelig Forfølgelse. Saa vidt jeg husker, var det omtrent ved det Lag, jeg passerede forbi Lieutenant Sigetty af 1ste Kompagni. Hans Oppasser bragte ham Madkurven, og Lieutenanten var saa venlig at spørge, om jeg vilde „spise til Middag med“. Jeg saa paa Uhret, da var Klokken 6 om Morgen, men det forstaa sig, vi havde været tidlig oppe, og der var gjort en hel Del Arbejde den Morgenstund. Nu kom der en Mængde Bønder til os fra de nærmeste Huse og Gaarde, der fortalte os, at naar vi bare gik der hen og der ned, saa kunde vi tage hele Flokke af Tyskere, der havde lagt sig og ikke kunde gaa længere af Træthed. Men vi fik ikke Lov til at gaa der hen og der ned, men nøjedes med at samle Bunker af kastede Geværer, Tornystre, Sabler og alle andre Slags Udrustningsgjenstande. Saa satte vi en Vagt ud i Havreballepasset, og vi andre laa nu adskillige Timer og

sov sødelig. Men naar nu nogen vil spørge mig om, hvad der var mig mest paafaldende af alt, hvad jeg saa den Morgenstund, saa vil jeg ubetinget svare: „Det var en lille civilklædt Mand med en graa Hat paa, som jeg i den tidligste Morgenstund pludselig saa spasere nok saa gemytlig midt ude imellem Skanserne. Jeg troede, det var en Nisse, vi havde anskaffet os til denne specielle Lejlighed. Jeg pegede paa ham og sagde til Lieutenant Homann: „Hvem kan det være?“ „Aa, det er en Maler, han hedder Sonne.“

Hen ad Eftermiddagen fik vi Ordre til at gaa langsomt tilbage til Fredericia, saaledes at vi saa nøje som muligt afsøgte Terrainet for om muligt at finde saarede, der kunde ligge skjulte i Kornmarker, under Buske, i Grøfter, og andre saadanne Steder, hvor man kunde tænke, at en saaret kunde være bleven liggende ubemærket eller under Kampen selv havde søgt Ly, og nu maaske ikke var i Stand til at slæbe sig videre eller blot at give sig til Kjende. Medens jeg med nogle Folk afsøgte en Rugmark, kom Bonden og bad og tiggede mig om at skaane hans Rug, som vi gik igjennem med en halv Snes Skridts Afstand mellem Mand og Mand; det gjorde mig ondt for ham, men jeg turde ikke gaa uden om. Paa Tilbagemarschen traf vi nu efterhaanden paa Folk fra andre Afdelinger, og først lidt efter lidt fik vi noget rigtig at vide om Kampens Udfald paa de forskellige Steder, om Sejren og Tabet, om Tallet paa tagne Kanoner og Fanger. Vi kom sent om Aftenen til Fredericia. Allerede inden vi kom ind i Fæstningen, saa vi de vel kjendte Kanonbaade, der saa ofte havde ført os over til Fredericia, blive slæbte der over; nu bragte de saarede over til Lazaretherne paa Fyn. I Fredericia var der stille den Aften; de fleste Afdelinger vare blevne ude paa Valpladsen og satte nu Forposter ud til alle Sider. Hele Natten

bragtes der saarede ind. Kirkerne vare tagne i Brug til Lazareth, og overalt var der fuldt; i en Kirke var en Del af Fanterne spærret inde; Resten, tror jeg, var ude i Kastellet. Jeg fik ingen Tjeneste den Nat, og det var med en egen Følelse af Tryghed, at jeg nu lagde mig til at sove i „Porten“ uden at frygte for at vækkes af en Bombe eller en Granatstump. Jeg blev næste Morgen sendt til det katholske Kapel for at notere noget op om de døde, der bleve bragte derind. Den ene Vogn efter den anden kom og læssede af; det var et sørgeligt Syn; det gjør et eget Indtryk, som man ikke let strax kommer over, at se døde i Hundredevis, „at tælle Lig“. Pludselig fængsledes mit Øje af en død Slesvig-Holstener, som jeg syntes, jeg skulde kjende. Men hvor kunde jeg have set ham før? Det varede lidt, inden det gik op for mig, at det var den høje, skaldede Officer, som jeg Dagen i Forvejen havde lagt Mærke til ude i Skansen ved Stovstrup. Samme Dag gjorde vor Bataillon en Rekognoscering en Mils Vej Nord paa; der var ikke Spor af Fjender at opdage. Vi passerede frem og tilbage over Valpladsen med dens mange Mærker af Gaarsdagens Kamp. Vi gjorde Holdt i en Landsby — jeg tror i Igum —, hvor Fjenderne i lang Tid havde ligget indkvarterede i store Masser og huseret slemt. Folkenes Glæde kjendte ingen Grænser. De kom ud til os med en Uendelighed af Grødfade og Mælk, og vi fik et godt Foder paa Landevejen.

Nu havde Fortællingerne og Rygterne travlt. Om Ryes Død gik der de fabelagtigste Historier. Man fortalte ikke blot, at hans Tjener havde skudt ham, men ogsaa, at det var sket paa Kommandantens Anstiftelse, fordi denne var jaloux paa Rye. Nogle Folk sagdes at have hørt, at der havde været en heftig Ordstrid imellem dem, lige inden Tropperne rykkede ud, og saa

var det ganske vist. Skjønt alt dette er aldeles betydningsløst, er og bliver det dog paafaldende, at en saa høj Officer kan falde i Slaget, uden at nogen har set ham falde, og man først opdager hans Død ved at se hans Hest løbe blodig og herreløs omkring. Allerede i de Dage hørte jeg det talende Ord: „Han er gaaet til Ryes Brigade“ blive brugt af Soldaterne om dem, der vare faldne; det er vist, at Udtrykket opstod blandt Soldaterne strax efter Slaget, at det saa at sige er født paa Valpladsen og ikke senere opfundet af nogen Digter eller Skribent. Et Par Dage efter Slaget fulgte Begravelsen af de faldne. En mægtig Fællesgrav blev bestemt til at rumme dem alle. Officererne bleve lagte i Kister. Soldaterne bleve sænkede i Graven i deres Uniformer. I Gaderne, hvor igjennem det lange Sørgetog drog, paraderede Ryes Brigade. Det var sidste Gang, de røde Trøjer saas samlede i stort Antal; næste Aar var den røde Trøje i alle Afdelinger veget for den blaa eller grønne Vaabenfrakke. Da Sangen og Talen var til Ende, da Kanonsalverne havde tordnet deres sidste Farvel, faldt Floret fra Fanerne, Musiken istemmede den „tapre Landsoldat“, og Soldaterne drog fra Kirkegaarden under klingende Spil. Jeg havde ikke før overværet en Soldaterbegravelse; men denne bratte Overgang slog mig ved den vidunderlige Maade, hvorpaa den stemmer med Tanker og Følelser, saaledes som de udvikle sig i Feltlivet. Man siger den faldne Kammerat et oprigtigt Farvel — men hurtig! der er ingen Tid til at sørge eller hænge med Næbbet. Og der var ingen Grund til at sørge. Skjønnere Sejr var der aldrig vundet i Danmark, og skjønnere Død har ingen faaet end de, der hvile i Kæmpegraven i Fredericia. Det har altid gjort mig ondt, at de flyttede Rye derfra. Hvorfor fik han dog ikke Lov til at ligge i Spidsen for sin Brigade, som Schleppegrell ligger paa Flensborg Kirkegaard?

Ved vor Bataillon vare vi lidt flove over den Rolle, vi havde spillet i Slaget, skjønt vi ganske vist ikke havde noget at skamme os over; men naar man idelig hørte om, hvad den og den Afdeling havde udrettet, om de frygtelige Tab, som nogle af Bataillonerne havde lidt uden at vakle, saa var det lidt flovt at maatte tilstaa, at de allerfleste af os ikke havde haft Lejlighed til at skyde Geværet af. Naar Folk saa spurgte os om, hvad vi havde udrettet i Slaget, saa udtrykte vi os skjæmtefuldt og sagde, at det var os, der havde afgjort det hele, for da Fjenderne saa os, saa tænkte de: „Der kommer 1ste Forstærkning, saa skulde Pokker blive her længer“ og saa løb de. Dette havde jeg sagt saa tidt for Spøg, indtil jeg en Gang blev greben paa fersk Gjerning. Det var femogtyve Aars Dagen efter Slaget, da jeg ved Festen i Fredericia traf sammen med General Neergaard, hvem jeg kjendte fra, at han i 1864 havde ligget i Kvarter hos mig i Slesvig. Han havde været Schleppegrells Adjutant i Slaget, saa at det ikke var sandsynligt, at jeg kunde stikke ham en Plade. Imidlertid, i Samtalens Løb spurgte han mig, hvor jeg havde været i Slaget, og da jeg under en skjæmtefuld Form fremsatte min gamle Theori om, at det i Grunden var mig, der havde afgjort det hele, blev jeg afbrudt af ham, der til min store Forbavselse udbød; „Ja, men det er sandt; det var netop det afgjørende Øjeblik, da vi sendte 1ste Forstærknings-Bataillon frem. Tyskerne havde ført deres sidste Folk i Ilden, og da de saa, vi endnu havde friske Batailloner at bringe frem, saa opgav de pludselig det hele; det var virkelig 1ste Forstærknings-Bataillon, der fik det sidste og afgjørende Ord i Slaget ved Fredericia“. Man tænke sig min Forbavselse! Nu havde jeg gaaet og løjet og pralet i femogtyve Aar, saa kommer der en uforkastelig Autoritet, der fortæller mig, at det er sandt, hvert Ord, jeg har sagt. Ja i

Sandhed! „Nur die Lumpe sind bescheiden!“ Jeg besluttede øjeblikkelig at lyve og prale for Fremtiden.

Det var med en underlig Følelse, at jeg femogtyve Aars Dagen efter Slaget gjensaa Fredericia. Jeg søgte forgæves efter min „Port“, men Stedet kunde jeg dog kjende, kun var Pladsen nu bevoxet med store Grantræer. Jeg havde til den Fest skrevet følgende Sang:

Mindernes Hær! Kan I høre det drøner!
 Landsoldater frem og træd an til Appel!
 Klar ved Kanonerne, Dannemarks Sønner!
 Frem med Mod i Brystet hver eneste Sjæl!
 Natten er stille, og Maanen fra Sky
 Blinker paa Bælt med den vuggende Skude,
 Men bag ved Grøfters og Gravenes Ly
 Vrimler af Fjender derude.

Fjender hist ude, saa griske, saa nære,
 Som end leve højt af forsmædeligt Rov.
 Venner her hjemme, hvem Dannemarks Ære
 Er en Post, der kan stemmes ud ved en Lov.
 Mindets Soldater! Træd an og hold Trop!
 Schleppegrell, Bülow og Rye vi skue!
 Hør, hvor det dunder! Se, hist rager op
 Mezas spidspullede Hue.

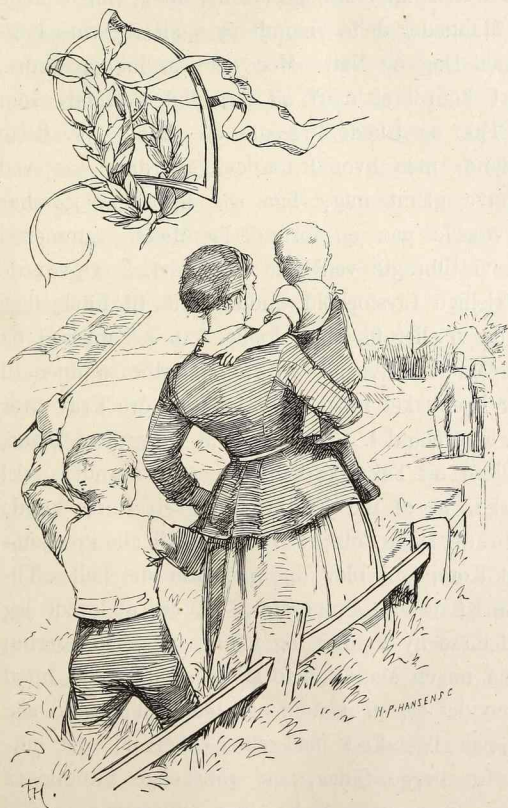
Mænd! som var med i de henfarne Dage,
 Den Gang Danmarks Hjælm var saa straalende blank,
 I, som med Gru stirre endnu tilbage
 Paa den tunge Tid, da i Støvet den sank;

Mænd, har I Mod, o saa lyt til min Sang!
Haabet og Troen vi aldrig fornægter;
Hvad I har gjort, det kan gøres en Gang
Atter af kommende Slægter.

Kvinder! Vort Jordelivs dejligste Smykke!
Kvinder, hvem vi elske med Tillid og Tro.
I værne Pantet paa Dannemarks Lykke,
Naar vor egen Slægt er i Gravenes Bo!
Sønner, som rejse det sunkne igjen,
Ryes og Schleppegrells jævnbaarne Brødre,
Fostres jo ej af de kløgtige Mænd,
Men af de dygtige Mødre.

Piger og Dreng, som lege i Enge,
Voxer op og blomstrer til Fremtidens Haab!
Kom og syng med, mens det toner fra Strænge!
Tager Lod og Del her i Mindernes Daab!
Mindernes Flokke! Træd Vagt i Gevær!
Skjærm dem mod kvalmende Nydelsers Lære!
Lær dem: Er Dannemarks Lykke dem kjær,
Saa maa de elske dets Ære.

Vaabenstilstand. Marschen hjemad.

agen efter Slaget fik vi en Flok Rekrutter til Bataillon. Der var afgaaet mange fra Kjøbenhavn i de Dage, og til nogle Afdelinger kom de tids nok til at komme med i Slaget, ja adskillige ofrede Liv eller Førlighed den første Dag, de gjorde Tjeneste i Hæren. Vore vare sendte ad Søvejen med et Sejlskib. Men Vind og Vove holdt med Tysskerne; de maatte gaa ind til Ebeltoft, i hvis Havn de laa under

Slaget, og først Dagen efter kom de som sagt til Fredericia.

Dette Hold Rekrutter gjorde til Dels en Forandring i mine Forhold. Der var nemlig iblandt dem en Del, der hørte til de dannede Klasser, og blandt hvilke jeg for Fremtiden søgte og fandt en virkelig Omgangskreds, noget jeg hidtil havde savnet; en af dem, Arkitekt Kristian Holsøe, blev fra nu af min stadige „Slof“, og i tyve Maaneder delte vi ondt og godt og vare bogstavelig talt sammen Dag og Nat. Men der var mange andre, til hvem jeg snart kom i et nært og fortroligt Forhold, som jeg mindes med Tak og Glæde. Nogle ere døde, de fleste har jeg tabt af Syne, men hvor I færdes i Verden, saa véd jeg, at I ikke have glemmt mig, lige saa lidt som jeg har glemmt Eder. Vi voxede paa en forunderlig Maade sammen i den lange Vinter, vi tilbragte ved Lille Dannevirke. Opvoxede under meget forskellige Livsforhold, uddannede til forskellige Kald i Livet, havde vi eller fik vi et Fællesskab i Tankesæt og Følelsesliv ved den Maade, hvorpaa vi vare bundne sammen til én Opgave, der for Øjeblikket havde kastet alle andre Krav over Bord, Kampen for Fædrelandet. Ser nogen af Eder disse Blade, saa modtag en Hilsen og Tak for de Dage, som svandt! Ak! Maatte det dog ske, at et nyt Fostbroderlag en Gang kunde samles ved Dannevirke! Disse Folk vare fordelte til alle fire Kompagnier, men vort Kompagni blev dog nærmest det fælles Tilholdssted for denne Kreds af Kammerater. Fra nu af levede jeg mere sammen med disse ny Venner, og mindre med Officererne; ikke fordi disse paa nogen Maade viste sig mindre venlige imod mig end hidtil, men det er, naar man er Soldat, ikke altid saa nemt at omgaas paa lige Fod med sine Officerer; der udfordres stor Takt fra begge Sider, og vanskelige Situationer komme oftere frem, naar man f. Ex. hos Officererne træffer sammen med fremmede Officerer, der ikke kjender én, og lignende

Tilfælde. Til Kaptejnen vedblev jeg dog, saa længe jeg var Soldat, at komme daglig, da en stor Del af min Tjeneste bestod i mit daglige Arbejde hos ham og med ham personlig, og lige til den sidste Dag vedblev han at være mig en trofast Ven.

Som bekjendt blev der faa Dage efter Slaget sluttet Fred med Preussen og atter en Uge senere en Vaabenstilstand med Slesvig-Holstenerne. Vi laa nu nogen Tid dels i Fredericias Omegn, dels i Fredericia selv, dels paa Fyn. En Tid lang efter, at Vaabenstilstanden var sluttet, havde vi en Forpostkjæde uden om Fredericia, jeg formoder, indtil Jylland var helt rømmet af Fjenden. I den Tid gjorde Holsøe og jeg en æventyrlig Tour sammen til Horsens. Det æventyrlige bestod væsentlig i, at vi maatte snige os gennem vor egen Forpostlinie, og det lykkedes os under de mest løgnagtige Paafund at besnære den ene Vagtpost efter den anden. Kaptejnen havde rigtignok givet os et Slags Pas med, men da han ikke havde nogen Ret til at give nogen Mand Lov til at passere Forpostlinien, saa gjaldt dette Pas til Vansbeck — og ikke til Horsens. Vi gik til Vejle efter at være vadede over Lillestrand, red til Horsens; Dagen efter til Hest tilbage til Vejle, til Fods til Fredericia — saa var Bataillonen borte; vi maatte igjen afsted og fandt den nede ad Kolding til. Vi vare trætte den Aften. Fra vore Kvarterer i Fyn fik jeg Lejlighed til at gjøre en Sviptour paa to Døgn til mine Bedsteforældre i Skamby. Det, vi ellers bestilte, var hovedsagelig — at vente. Vi ventede paa at faa at vide, hvor vi skulde ligge under Vaabenstilstanden, og da vi endelig havde faaet at vide, at vi vare blandt de heldige, der skulde til Kjøbenhavn, ventede vi paa at komme afsted. Noget skulde vi dog bestille, saa exercerede vi, gjorde „højre om“ og „venstre om,“ „deplojerede“ og „formerede Kolonne,“ ladede paa ny „paa Tælling“ og gjorde mange andre højst

kjedsommelige Ting. Endelig! Vi laa i en By, der hedder Fjeldsted. Der var en lille Skov tæt ved den Gaard, hvor Kaptejnen boede, og en Dag havde han der set en stor Flok Kramsfugle. Jeg kommer en Dag ind til ham og ser ham beskjæftiget med at sno Snarer af Hestehaar. Men det forstod jeg bedre end han. Jeg lærte ham en langt lettere og hurtigere Maade at lave Doner paa, som min Broder Jakob og jeg som Drengene selv havde opfundet, og i en Fart havde vi lavet et Hundrede Stykker. Vi satte dem ud en Eftermiddag i September, og der ville De, mine Herrer og Damer, hvis De kunne være saa heldige at træffe Stedet, den Dag i Dag rimeligvis finde utallige Kramsfugle, som have hængt der i fireogtredive Aar, for vi fik aldrig Lejlighed til at røgte Donerne. Da vi kom tilbage den Aften, laa der Marschordre.

Nu skal vi rejse, min lille Marie,
Tak for det gode Kvarter!
Ingen i Verden formaar os at sige,
Om vi skal komme her mer.

Nu skal vi rejse. Soldaten desværre
Har hverken Ro eller Rist.
Frem og tilbage det gaar, og vor Herre
Véd, hvor vi lande tilsidst.

Nu skal vi rejse, min lille Marie,
Giv mig da en Bagatel.
Giv mig, men vredes nu ikke min Pige,
Bare et Kys til Farvel.

Det er det første og bliver det sidste,
 Og er jeg ikke din Ven?
 Kan Du ej sagtens et eneste miste?
 Du har jo mange igjen.

Tak skal Du ha' min velsignede Pige!
 Mist nu blot ingen fler!
 Nu skal vi rejse, min lille Marie,
 Og kommer vist aldrig mer.

Bataillonen stillede tidlig næste Morgen, og nu begyndte Marschen hjem ad. Sikken en Glæde! Sikken et Humør! Sikken en Mængde Løjer! Da vi skulde marschere af den første Morgen, foregik følgende Scene. Der var ved Kompagniet en Karl, der hed Anders Jyderup, stor og stærk som en Herkules, men aldeles uskyldig i Krudtsammensværgelsen, endnu mindre i Opfindelsen. Til ham kom den Morgen en Karl og sagde: „Hør Anders, kan Du ikke laane mig to Mark“. Anders saa noget tvivlræd ud, men Fyren fortsatte: „Du skal faa dem, saa snart vi kommer til Odense, og jeg vil give Dig min Tornyster i Pant saalænge“. Nu var Anders beroliget, laante ham de to Mark, tog Tornysteren i Pant og bar den til Odense foruden sin egen, hvorpaa Laantageren samvittighedsfuldt betalte sin Gjæld. Vi lo noget ad Anders, men han tog det med stor Ro, han havde reddet sine Penge, og det var ham en smal Sag at bære en Smule Extra-Tornyster til Odense. Marschen hjemad var et Triumftog. Overalt Fester med Taler og Sange, „Øl, Beværtning og Keglebane,“ Jubel og Kranse. Ganske særlig mindes jeg Festen i Sorø. Min Onkel, Dr. Zeuthen, var den Gang Præst der. Da vi skulde holde en Dags Rast i Ringsted, fik jeg Tilladelse til at blive en

Dag i Sorø; mine smaa Fættre, Frederik, Hieronymus og Henrik, slæbte af med min Tornyster og mit Gevær, og jeg var atter en Gang blandt Slægt og Venner, nu som en af „Heltene fra Frederits“ — ak! om de havde vidst, at jeg ikke havde skudt mit Gevær af der! hvor ofte har det ikke trykket mig ligesom en ond Samvittighed! I Ringsted indhentede jeg Kompagniet. Saa til Roskilde. Nye Fester, ny Beværtning. Hvor havde ikke Situationen forandret sig, siden jeg sidste Gang kom til Roskilde! Hvor legede og lo og sang nu ikke Folkene! Nu blot til Kjøbenhavn! saa skulde alle de gamle Karle permitteres, og blot vi, der vare komne til i det sidste Aar, ligge inde Vinteren over. Og til Kjøbenhavn kom vi, denne Gang, da vi magelig kunde have gaaet, paa Jærnbane, og Jærnbanen var ikke ligegyldig for vor Glæde, som den forrige Gang havde været uden Medfølelse med vor Smerte; nej, Vognene vare pyntede med Vimpler og Flag, med „Blomster og Baand“. Vi stege af ved Valdbys Station. Bataillonens ordnede sig til Indtoget i Nærheden af Frederiksberg Slot. Saa drog vi gjennem den mylrende Menneskemængde, mellem Flag og Kranse, undertiden næsten begravede af Blomster, der regnede ned over os fra alle Vinduer. Under Hurraer og Jubel uden Ende gik Toget gjennem Frederiksberggade, Vimmelskiftet, Østergade, Kongens Nytorv, Gothersgade til Rosenborg Have. Hvor mange tænkte paa, hvilke Lidelser mange af os paa den Marsch udholdt i den højre Arm, thi vi gik hele Vejen med skuldret Gevær! Dog, al Ting faar Ende, og i Rosenborg Slotshave fik vi Geværet ved Foden, og saa begyndte Festen. Der var Telte og dækkede Borde, hvor skønne Damer og temmelig fine Herrer skjænkede for os og fyldte os med alle Slags spiselige og adskillige Slags uspiselige Ting. Dog er der Slinger i ethvert Paradis, men jeg havde hidtil ikke truffet dem i Rosen-

borg Slotshave. Jeg kom til et Telt, hvor en af mine Studenterkammerater var Vært. Han blev umaadelig glad ved at gjense mig, og om Oprigtigheden deraf blev jeg yderligere overbevist, da han trak mig afsides, bød mig et Glas af sin bedste Flaske, og spurgte mig, „om jeg erindrede, at jeg skyldte ham en Mark“. Der er maaske dem, der vilde kalde det taktløst eller smagløst; jeg, der holder meget af at kalde al Ting ved sit rette Navn, kalder det Aandsnærværelse. Saa vidt jeg husker, opmuntrede jeg ham ved at give ham en begrænset Udsigt til Muligheden af, at han i en ikke altfor fjærn Fremtid rimeligvis vilde faa Lejlighed til at forny Bekjendtskabet med den længe savnede Mark. Jeg skylder Sandheden at tilføje, at jeg har glemt, om hans glade Forhaabninger gik i Opfyldelse. Dagen efter holdt Brigaden Revu paa Fældeden. Schleppegrell præsenterede Brigaden for Kongen, der uddelte Ordener, blandt vore Folk til Sergeant Oldhus og den ene af de Menige, der havde været hos ham ved Gudsø, den anden fik først sin næste Aar. Det var sidste Gang, vi hørte Schleppegrells Kommandorøst, og de fleste af Folkene saa ham da for sidste Gang. Saa kom der et Par Dage, fulde af Travlhed. Folkene fik deres Afregning, afleverede Kongens Klæder og bleve hjempermitterede; alle de gamle, der havde ligget inde forrige Vinter, droge hjem og haabede at skilles fra os for bestandig — men det skulde ikke være saa. Næste Sommer samledes vi igjen til det sidste Felttog, hvorfra mange af dem ikke kom tilbage. Da de var borte, vare vi ved Kompagniet, foruden Officerer og Underofficererne, hvilke sidste alle forbleve til Tjeneste, kun c. tredive Mand ved hvert Kompagni. Nu begyndte Garnisonstjenesten — det var en anden Historie.

Garnisonsliv.

aa' laa vi da og skulde gjøre
Garnisonstjeneste i Kjøben-
havn. Det var i Sandhed
en anden Historie. Vi havde den
dobbelte Opgave at uddanne os
yderligere til Feltsoldater under For-
hold, der mindede om alt andet
end Felten, og at passe paa Kjøben-
havn. Det første gjorde vi ved
Exercits paa Exerccerpladsen og paa
Fælleden, ved Gymnastik og ved
„Læsning“, det sidste ved Vagt-
tjenesten. Det kunde ikke være
andet end, at det, der her gik for
sig, tog sig underlig ud, naar man
kom lige fra en virkelig af en
fjendtlig Hær belejret By, naar man
oven i Kjøbet, som det var Til-
fældet med mig, var dumpet hoved-
kulds lige ned i Feltlivet i dets mest
akute Form, og ikke hidtil havde set andet Garnisonsliv end

de spøgetulde Studentervagter paa Toldboden. Forskjellen paa Vagttjenesten i Felten og i Garnisonen kan maaske sammentrænges i de Ord, at i Felten var det Vagterne, der skulde passe paa Fjenden, men i Kjøbenhavn var det Fjenden, der passede paa Vagterne, i det Tradition og Reglementer lagde saa mange Faldgruber som muligt for de ulykkelige Skildvagter og især for Vagtkommandørerne, at der hørte et rent Held til at undgaa at falde i dem. Der var maaske god Mening i en Del af den stærkt komplicerede Mekanisme, om det end ikke var let for den underordnede og uerfarne at faa Øje paa den, men det kan endnu ikke undlade at vække nogen Tvivl hos mig, naar det viste sig, at det var rent Legeværk at kommandere en Feltvagt paa 70 til 80 Mand i en mørk Vinternat lige over for Fjenden paa det mest udsatte Punkt i Sammenligning med at kommandere en Vagt af tre Mand paa Hønsbroen.

Vi forsvarede altsaa Kjøbenhavn mod Fjender ude fra og mod Oprør inde fra, med en minutios Nøjagtighed og en aldrig hvilende Mistanke om, at der lurede mindst et Par fjendtlige Hære uden for Østerport og en træsk Oprørsskare i Per Madsens Gang. Kommandantens og Kaptejn-Vagtmesterens Argusøjne lurede overalt, og ve den rigtige Soldat, der kom til det gale Skilderhus, eller den gale Soldat, der kom til det rigtige Skilderhus; ve den ulykkelige, der tog fejl af Feltraabet, naar han stod Post i Zahlkammerporten; der skuldrede, naar han skulde præsentere, eller præsenterede, naar han skulde raabe Vagten ud. At tænke eller gjøre et haabløst Forsøg paa i en snæver Vending at hjælpe sig ved at bruge den sunde Fornuft var den visse Undergang — nej! at kunne sine Remser, at sige sit Abrakadabra i det rette Tempo, at glemme, at man spillede Komedie og med lukkede Øjne gjøre, som der stod i „Garnisonstjenesten“, eller som det var „befalet

paa Parolen“, det var den Hemmelighed, der frelste fra Krumslutning eller fra at blive tilsagt til at møde for Kaptejn-Vagtmesteren. Der var Ord og hemmelige Talemaader og snedige Fif, der vist havde været rigtig gode i Erik af Pommerns Tid, da man kunde antage, at der lurede et Par vendiske Fribyttere bag Trekroner*) og en Flaade bag Hveen; Ord og Fremgangsmaader, der vare lidt antikverede i Kong Hans's Dage, havde tabt Mening og Betydning i Kristian den Fjerdes Tid, men lige fuldt gik og gjorde Tjeneste i Begyndelsen af Frederik den Syvendes Regjering. „Forgattering“! Kan De huske „Forgattering“? Jeg formoder, at ingen nogen Sinde har vidst, hvad det er, jeg er vis paa, at ingen for en Menneskealder siden vidste, hvad det var, og det er mit stille Haab, at ingen nogen Sinde maa faa det at vide — saa gaar Mysticismen og dermed Duften, Kraften og Romantiken af det. „Forgattering“ er ligesom Tyngden, som Feber, som Elektricitet. Ingen véd, hvad det er; man ser, at det virker, vænner sig til at se, hvorledes det virker, og saa betragter man det som en dagligdags Ting, om hvis Tilværelse ingen tvivler, og som nu en Gang hører med til Naturens Husholdning. Hvis nogen er saa vantro, at han tvivler om „Forgattering“, saa beder jeg ham at følge med til Gothersgadens Excercerhus. Bataillonens skal afgive Vagten, der for det næste Døgn skal vaage over Hovedstaden. Folkene have Dagen før faaet deres Ordre, og der pudsas efter en stor Maalestok. Kl. 8 lade Underofficererne Korporalskaberne stille for sig; Kl. 9 stille Pelotonerne for Lieutenanterne; Kl. 10 stiller Kompagniet

*) Jeg minder en kommende Historiker om kun med fornøden Kritik at benytte dette Sted som Bevis for, at Trekroner har været til paa Erik af Pommerns Tid.

for Kaptejnen, og Kl. 11 marscherer Vagtstyrken til Gothersgadens Exerцерhus. Det er Tirsdag; der er „Parole“; det vil sige, at paa den Dag møde, naar Vagtparaden stiller, ikke blot den tjenstgjørende Styrke, men der møder — jeg véd ikke, om alle, men i ethvert Tilfælde — en stor Del af de i Kjøbenhavn garnisonerende Officerer og Underofficerer. Kl. 12 staar Vagtparaden opstillet inde i Exerцерhuset med Front imod Exerцерpladsen. Foran staar Officererne, der ere „til Parole“, bag ved Underofficererne. Klokken slaar 12 paa Uhret. Da træder den Kaptejn, der kommanderer Paraden, og som senere skal være Vagtkommandør paa Hovedvagten, frem for Fronten, drager Sablen og raaber med høj Røst: „Forgattering“! Det virker ligesom: „Sesam, luk Dig op“! Tambour-Majoren hæver Stokken, Musiken spiller op, svinger til venstre, marscherer forbi Fronten af Paraden; Sektion efter Sektion svinger ud, følger efter Musiken, der forsvinder gennem Porten til Gothersgade, og hele Paraden naar — alt sammen i Kraft af „Forgattering“ — efterhaanden til alle de rigtige Steder, besætter Posterne og afløser de forrige.

Medens Paraden marscherer op ad Gothersgade, foregaar der noget meget mystisk noget i Exerцерhuset. Naar den sidste Sektion er forsvunden ud af Porten, samler den højeste tilstedeværende Officer, Kommandanten eller hans Stedfortræder, de næsthøjeste tilstedeværende Officerer omkring sig til en lille afsluttet Kreds og lader, som om han — rimeligvis under Tavsheds Løfte — betror dem et eller andet hemmelighedsfuldt af den højeste Vigtighed. Saa gaar han, hvorpaa de næsthøjeste Officerer, der ere blevne tilbage, skilles ad og samle om sig i smaa Grupper de lavere Officerer og betro dem den samme dybe Hemmelighed; saa gaa de; men de lavere Officerer samle de allerlaveste Officerer om sig, meddele dem Hemmeligheden, hvorpaa disse samle de

højere Underofficerer, der derpaa lade Hemmeligheden gaa videre til Resten af Underofficererne, der saa gaa hjem og fortælle hele Byen under Tavsheds Løfte „hvad der er bleven befalet paa Parolen“. Det er bekjendt, at Lieutenant von Buddinge i Gjenboerne røber en af Hemmelighederne i den Replik, der meddeler, at „det er bleven befalet paa Parolen, at Soldaten ikke er frossen ihjel.“ Imidlertid er Vagtparaden „trukket op“; Musikken har spillet ved Hovedvagten; de enkelte Vagtafdelinger have skilt sig fra Hovedmassen og ere marscherede til Vesterport, Nørreport, Toldboden og de mangfoldige andre Steder, som Fæstningens Forsvar krævede.

Den første Gang, jeg var paa Vagt i Kjøbenhavn, havde jeg, der indtog en Underkorporals beskedne Stilling, det ansvarsfulde Hverv at kommandere en Vagt paa tre Mand paa Hønsbroen. Aldrig har jeg befundet mig lige over for en saa vanskelig Opgave. Da jeg og mine tre Mand vare komne over Havnen til den Bro, der paa den anden Side af Bomløbet fører til Ny-Holm, viste der sig en Mand med en trekantet Hat, der gav sig til Kjende som noget stort i Marinen, hvad han nok saa ud til, Overkanoner, Kvartermester eller noget lignende, og som til min store Forfærdelse forklarede mig, at jeg nu foreløbig stod under hans Kommando, og endvidere udviklede for mig, hvad jeg og mine tre Mand skulde passe paa og observere, hvor Posterne skulde stilles, og hvad der skulde gøres, i det han bestandig benyttede Stedsbetegnelser og maritime Udtryk, der vare mig og mine tre Mand lige saa gaadefulde, som om han havde talt kinesisk, skjønt det maaske var godt Latin paa Ny-Holm. Af den Vagtkommandør, jeg afløste, kunde jeg ingen Oplysning faa, da han befandt sig i en Tilstand af haabløs Aandssløvhed, og sikkert har den, der afløste mig, faaet et lignende Indtryk af mig. Jeg er vis paa, at

ingen af mine tre Mand i noget Øjeblik af Døgnet fandtes paa det Sted, hvor de skulde findes, eller passede paa det, de skulde passe paa. Manden med den trekantede kom jævnlig og gjorde et forfærdeligt Kvalm, talte atter kinesisk, hvorpaa jeg for 10de og 20de Gang begav mig paa en haabløs Opdagelsesrejse efter et eller andet, som jeg ikke vidste, hvad var, og derfor umulig kunde finde — kort sagt — jeg førte en yderst kummerfuld Tilværelse. Jeg var vis paa Fæstningsarrest eller Degradation til de Meniges 2den Klasse, da henimod den Tid, da jeg skulde afløses, den Trekantede kom ind til mig i den Trækasse, der tjente til Vagtstue, satte sig ned og skrev en Rapport, der bevidnede, at alt var udført i den fuldkomneste Orden, med nøjagtig Opgivelse af de Steder, hvor hver Post havde været udstillet til de givne Klokkeslet — kort sagt — det fuldkomneste Vidnesbyrd om den udmærkede Tjeneste, jeg og mine tre Mand havde ydet Fædrelandets Forsvar. Min Forundring og Taknemmelighed tabte sig noget, da jeg opdagede, at han ikke skrev det ud af Hovedet, men skrev af efter en Formular, der fandtes i Skuffen, og det blev mig klart, at en enslydende Melding hver Dag sendtes fra samme Vagt til Kaptejn-Vagtmesteren. Jeg erfarede senere, da jeg oftere blev Vagtkommandør i mere betroede Stillinger, at det overalt gik til paa samme Maade med „Rapporten“. I hver Vagtstue i Kjøbenhavn var der et Bord, i hvert Bord en Skuffe, og i hver Skuffe en Formular, der skulde afskrives og indsendes til Kaptejn-Vagtmesteren. Den bestod af to Dele, hvoraf den ene for saa vidt var foranderlig, som den indeholdt et Skema, hvorpaa der opførtes Navnene paa de Personer, der udgjorde Vagtmandskabet, samt de Klokkeslet, da hver enkelt stod paa Post, for at den ulykkelige Synder kunde gribes, der muligvis kom til at begaa en Bommert. Den anden Del var derimod uforanderlig.

Dens væsentligste Indhold var en Opremsning af de Mangler, der klæbede ved enkelte eller de fleste af de Inventariegenstande, der fandtes i Vagtstuen, f. Ex.: „I Skilderkappen til Posten for Gevær mangler den nederste Knap paa venstre Side. I Lygten er en Rude knækket. Et Stoleben er brækket o. s. v.“. Saadan en halv Snæs Mangler bleve afskrevne Dag efter Dag, Aar ud og Aar ind, og det synes ikke rimeligt, at de nogen Sinde bleve afhjulpne eller kunde afhjælpes, uden at der kom Uorden i hele Maskineriet; saa vilde jo alle Rapporterne have været gale, og jeg erindrer ikke nogen Sinde at have opdaget nogen Uoverensstemmelse mellem de manglende Knapper og Vindusruder, og hvad der stod i Rapporten, og som havde staaet der — Gud véd, hvorlænge. Jeg gad i Grunden vidst, om det staaar der endnu.

Det skete en Gang, at et tænkende Hoved fik en Vagt at kommandere, og saa skete der noget skrækkeligt. Han skulde i Færd med Rapporten, men saa kom han til at tænke. Han tænkte, at det maatte være kjedeligt for Kaptejn-Vagtmesteren eller Kaptejn-Vagtmesterens Skriver hver Dag hele Livet igjennem at stove sig igjennem den vidtløftige Opregning af manglende Knapper eller brækkede Stoleben, og da han selv ikke var stiv i Pennen, saa troede han at spare baade sig og sine høje Forsatte en Del Bryderi og at berede sidstnævnte en glad Overraskelse ved at afvige fra Recepten, og saa skrev han kort og godt: „I Vagtstuen er alt i den sædvanlige Orden“. Hvis han nu hermed var stanset paa Reformernes slibrige Bane, havde han indskrænket sig til at tænke én Gang, vilde det muligvis have gaaet fredelig af; men det skrækkelige var, at han tænkte to Gange. Da han havde nedskrevet den oven anførte meget forstandige og i ingen Henseende overspændte Sætning, faldt det ham ind, at det næppe var korrekt at bruge Ordet „Orden“ om

den lange Række af paapegede Mangler, og som en praktisk Mand, der vidste at hjælpe sig med de mindst mulige Midler, satte han et U foran „Orden“, saa at Sætningen kom til at lyde: „I Vagtstuen er alt i den sædvanlige Uorden“. Man forestille sig Kommandantskabet, der fik en saadan Overhaling af en Underofficer! Den ulykkelige maatte møde for Kaptejn-Vagtmesteren. At han blev straffet — jeg tror med Vand og Brød — er naturligt, men at han blev skjældt ud for et Fæ, finder jeg meningsløst — undtagen for saa vidt man altid er et Fæ, naar man vil gjøre sig klog, hvor ingen forlanger eller venter det. Men hvem vil kaste den første Sten? Jeg ikke. Hvem af os kan sige sig fri for at ville give det gode Hoved, naar han kan se sit Snit? Hvem er beskeden, naar han kan undgaa det? Nej, i Sandhed! Kaptejn-Vagtmesteren har Ret, vi ere Fæ alle til Hobe, og jeg undtager kun én, kun en eneste, thi jeg kjender virkelig ét Menneske, der er saa godt et Hoved, at han véd om sig selv, at han er en Dumrian. Samme Mand er min gode Ven, nyder min udelte Agtelse, og det følger næsten af sig selv, at han er et ualmindelig nyttigt Medlem af Samfundet og har aldrig stillet sig til Rigsdagen. Det var nu alt sammen i Anledning af min Vagt med tre Mand paa hans Majestæts Hønsbro.

En anden Gang kommanderede jeg Vagten paa Sølvgaards Kaserne. Det var en Vagt paa ni Mand. Det paalaa mig blandt andet at rundere paa Gangene, og det vilde være interessant at kunne anstille en løselig Beregning over, hvor mange Mil jeg den Nat tilbagelegde for at gennemvandre tre Gange alle de endeløse Gange i Kasernens fire Etager uden at regne Kjælder og Loft med, for at have Tilsyn med Lys og Ild. Passede jeg godt paa Ilden indad til, saa passede jeg mindre godt paa den udad til, thi den Nat afbrændte jeg den berygtede Dandsebod „Kjæden“ i Dronningens

Tværgade. For ikke at sætte Politiet i Bevægelse vil jeg skynde mig med at meddele, at jeg ikke personlig satte Faklen til, men at jeg blot undlod at slukke den opstaaede Ild, fordi jeg var fuldstændig uvidende om, at det ogsaa hørte til mine Pligter at ile til Brandstedet med Kasernens Sprøjte, om hvis Tilværelse og Opbevaringssted jeg savnede enhver Oplysning, men jeg fik ikke desto mindre en Overhaling, fordi jeg ikke var ilet de be-
 trængte Danserinder til Undsætning, saa meget mere, som jeg kunde have haft god Udsigt til at blive „første Sprøjte“, noget, jeg til min Ulykke aldrig har haft rigtigt Greb paa. Jeg avancerede i Løbet af Efteraaret og Vinteren først til Korporal og henad Jul til Sergeant og Fourer, og var nu Kompagniets næstformeste Underofficer. Som Korporal var jeg blandt andet en Gang paa Vagt paa Hovedvagten som Næstkommenderende under en Kaptejn. Det var en vanskelig Post for de ulykkelige Skild-
 vagter, der skulde holde Udkig med de mange høje Officerer, som i Løbet af Dagen passerede over Kongens Nytorv, og som der skulde gøres Honnør for eller vel endog raabes ud for, hvis de passerede „paa denne Side Hesten“, ikke at tale om Vogne med rød Kusk, der kjørte over Torvet i Retning til eller fra Bredgade. Om Natten Kl. 12 bleve Byens Porte — med Undtagelse af Vesterport — lukkede, og Nøglerne bragtes til Hoved-
 vagten. Saa blev Vagten raabt ud, og der præsenteredes Gevær for Stadens Nøgler, og nu kunde de gode Borgere sove saa meget tryggere for fjendtligt Overfald. Saa vidt jeg husker, udsendtes fra Hovedvagten de mystiske „Rundetegn“, i ethvert Tilfælde kom de tilbage dertil efter at have aflagt et Visit paa alle Byens Vagter. Det var smaa firkantede Stykker Messing — det forekom Soldaterne underligt, at de kaldtes runde, — der sendtes fra Vagt til Vagt, medens det af Vagtkommandørerne omhyggelig

blev noteret, til hvad Klokkeslet de vare foreviste der, hvilket saa optoges i Rapporten. De hørte vist med til Reminiscentserne fra Erik af Pommerns Tid; i det mindste har det altid været mig en Gaade, paa hvilken hemmelighedsfuld Maade de bidroge til Stadens Forsvar; men at de paa den ene Side vare i Stand til at berede Forlegenhed, og paa den anden Side, at Hovedstaden ikke strax faldt i Fjendehaand, fordi de kom noget til, derom kan jeg fortælle en Historie, som jeg omhyggelig har gjemt paa i fireogtredive Aar, men hvorfor jeg nu agter at lette min brødebetyngede Samvittighed, inden jeg synker i den tavse Grav, da jeg var — jeg kan desværre ikke sige det uskyldige — Redskab for den Skjæbne, der ramte et Rundetegn. Hvis Du, min gamle Ven og Vaabenfælle, der var den uskyldige Aarsag til Brøden, læser dette, og nu frygter for at blive røbet, saa berolige Dig, ingen Pinebænk skal presse Dit Navn af mine Læber. Jeg gik en Dag over Langebro. Der mødte jeg en Underofficer af 4de Kompagni, min Ven, Skole- og Krigskammerat. Han saa altid af Naturen noget højtidelig ud, men idag var der noget nervøst anstrængt i den Maade, hvorpaa han bad mig at gaa en Tour med om ad Bastionerne, da han havde noget at betro mig. Jeg fulgte og tænkte mig alt som tredje Mand i en Kjærlighedshistorie. Jeg maatte formelig sætte Mod i ham for at faa ham til at begynde, og i Sandhed, hvad jeg hørte, var nok i Stand til at bringe Haarene til at rejse sig paa Hovedet af en Korporal. Han havde for c. otte Dage siden været paa Vagt paa Hovedvagten. Ved Midnatstid, da Byen var lukket af, og Stadens Nøgler vare komne, og der altsaa ikke syntes at være nogen truende Fare paa Færde for Øjeblikket, siger Kaptejnen til ham, at han vilde tage sig en Lur paa et Par Timer; skulde Rundetegnet imidlertid komme tilbage, havde han kun at skrive Tiden op og opbevare det, til han —

Kaptejnen — vaagnede. Rundetegnet kom, den midlertidige Vagtkommandør noterer Tiden og putter Tegnet i Buxelommen, men glemmer siden at aflevere det; Kaptejnen glemmer at spørge om det, Kaptejn-Vagtmesteren glemmer det, Kommandantens Skrifer glemmer det eller søger det i en forkert Bordskuffe; det ties ihjel, og nu gik han, den ulykkelige Korporal, paa ottende Dag og varmede det usalige Rundetegn i sin Buxelomme. Her vare gode Raad dyre. Skulde han melde sig og aflevere det? Det var den visse Ødelæggelse. Vi spaserede om én Bastion, om to Bastioner, om tre Bastioner — da fik jeg en lys Ide. „Holdt! Vend Dig om Kristian! Øjnene indad mod Vartov! Saadan! Giv mig Tegnet!“ — Pavse; der høres et Plask langt borte — „Nu er Spørgsmaalet ude af Verden“. Kristian gjorde store Øjne, men følte sig lettet — han anede, at det forfærdelige var sket, jeg havde gjemt Rundetegnet paa Fæstningsgravens Bund, og en kommende Arkæolog vil i disse mine sanddru Optegnelser finde Nøglen til at tyde den mystiske firkantede Messingplade, som en Brøndboring om hundrede Aar vil bringe for Lyset.

Det kan nu være nok med Vagthistorier, men jeg maa dog fortælle én endnu om, hvorledes jeg en Gang ikke kom paa Vagt, men derimod paa Hovedvagten, fireogtyve Timers Arrest, og den Gang virkelig ganske uskyldig. Heraf ser man, at der dog er Retfærdighed til alleréde her i Verden, om den end ofte kommer anderledes, end man tænker; jeg gik fri for Straf for min virkelige Brøde, men blev til Gjengjæld straffet for en Brøde, jeg ikke havde begaaet. En Søndag havde Underkorporal Jørgensen og jeg af en eller anden Grund, som jeg nu ikke husker, men med Kompagniets Tilladelse, ikke været til Stede, da Kompagniet stillede for at høre Ordre for den næste Dag, men vi vare til-sagte til at møde hos Kommandersergeanten om Aftenen for at

modtage vore Ordre. Han har nu husket fejl eller læst fejl i sin Note-Bog, maaske har der ogsaa været noget andet i Vejen; nok er det, vi fik Ordre til at møde næste Morgen Kl. 7 i Gothersgadens Exercerhus til Gymnastik. Kl. 7 vare vi paa Pletten, Jørgensen og jeg, men der kom ingen andre. Da vi havde ventet en Times Tid, gik vi hjem — jeg boede paa Regensen — men op ad Dagen kom Kommandersergeanten for at at afhente mig til Hovedvagten — som Arrestant. Først af ham fik jeg at vide, at vi begge to skulde have været paa Vagt, Paraden havde stillet, men der manglede to Vagtkommandører. To intet anende bleve da pressede til at gaa i vort Sted, og vi, der heller intet anede, bleve uden videre Ceremoni ved Bataillonsbefaling dømt til fireogtyve Timers Arrest for Tjenstforsømmelse. Først mange Aar senere har jeg faaet at vide, hvad ingen den Gang havde sagt mig, at jeg havde haft Ret til at protestere mod Dommen og fordre Krigsret, men om jeg ogsaa havde vidst det, er det tvivlsomt, om jeg havde gjort Brug af denne Ret, især da Kommandersergeanten, der var sig sin Fejltagelse bevidst, snakkede noget om, at det jo var bedst, om jeg vilde tie stille „han havde Kone og Børn, men mig kunde det jo ikke skade stort“. Deri kunde jeg nogenlunde være enig med ham, og det var jo atter noget nyt, der kunde prøves. Nede paa Gaden traf jeg min Lidelsesfælle Jørgensen, der skulde samme Vej. Under Vejs forsynede vi os med Cigarer og Svovlstikker samt et Spil Kort i det Haab, at man vilde give os Lov til at „sidde“ sammen. Det blev der dog ikke noget af; vi fik hver sin Baas, efter at man først havde undersøgt vore Personer, ladet os beholde Cigarerne, men sat sig i Besiddelse af vore Svovlstikker. Min Arrest var i og for sig ikke noget hyggeligt Opholdssted, „en Lejlighed for en ugift“, med Lys og Varme tilmaalt i meget knappe Portioner. Der var

et lille Vindue, saa stort som en Stilebog, højt oppe, saa at jeg ikke kunde se ned paa Gaden. Væggene vare beklædte med Brædder, der vistnok oprindelig have haft Træets naturlige Farve, men som i Tidens Løb havde lagt sig en meget mørk Teint til, og de vare bedækkede med Indskrifter, hidrørende fra tidligere Fanger, nogle kunstfærdig udskaarne i Træet. Med megen Deltagelse læste jeg der Navnene paa forhenværende Eneboere i denne beskedne Vraa. Adskillige syntes at have været en Slags Stamgjæster, da der fandtes Inskriptioner, der tilbagekaldte Mindet om gjentagne Ophold, og vedkommende synes oftere at have trukket sig tilbage fra Verden for at hengive sig til et asketisk Levnet. Jeg mindes Indskriften „Søren Andersen Nakkeby, 3 Gange 5 Dage Van og Brø“, og et andet Sted en Indskrift af samme Forfatter: „Søren Andersen Nakkeby 24 Timmer krom“; denne sidste Indskrift var omgivet af et Hjærte, alt sammen meget smukt og kunstfærdig udskaaret. Denne Omstændighed satte min Tankevirksomhed i Bevægelse og beskæftiger endnu jævnlig mine ledige Øjeblikke med at løse det Spørgsmaal, ved hvilke Kunstgreb det har været muligt at skjære dette i Væggen i Løbet af de fireogtyve Timer, han laa „krom“. Vi staa her atter over for et af de mange slaaende Exempler, Historien har opbevaret, paa de Underværker af Snille og Udholdenhed, som Fængslets Ensomhed har udklækket. I Døren var der en Lem, der af og til blev aabnet af en Slutter, der tilbød at besørge hvad jeg ønskede i Retning af Spisevarer, vel at mærke for min egen Regning og mod Drikkepenge, saa at jeg ikke var udsat for Hungersnød, men fik meget ordentlig Mad fra et Spisekvarter i Nærheden. Det mærkeligste ved det hele var, at jeg sad i Arresten og avancerede fra Korporal til Sergeant, thi min Udnævnelse dertil kom netop samme Dag, hvad enten det nu var en ren Til-

fældighed, eller Bataillonskommandøren havde faaet en Anelse om, at han var gaaet lidt overilet til Værks og vilde forgyldte Pillen. Meddelelsen om mit Avancement fik jeg af en af vore Officerer, der kom op til mig og fik Tilladelse til at tale med mig gennem Gluggen paa Døren; han bragte mig desuden Snore, Naal og Traad, saa at jeg blandt andet tilbragte min Tid med at forsyne min Uniformsfrakke med Sergeants Distinktioner, hvilket iøvrigt ikke var saa let paa Grund af den noget tarvelige Belysning, men det var til stor Forbavselse for Slutteren, der lukkede en Sergeant ud, medens han havde lukket en Korporal ind. Næste Dags Middag bleve vi afhentede af Kommander-sergeanten. Da vi kom til Sølvgadens Kaserne, stod Bataillonen netop samlet i Kasernegaarden, og vi bleve nu efter Skik og Brug fremstillede for Bataillonskommandøren. Havde han nu bragt Sagen paa Bane, havde jeg ganske vist fortalt ham Sammenhængen, men til min store Forundring henvendte han sig strax til mig med de Ord, at det glædede ham at have kunnet forfremme mig, og kom ikke med den mindste Hentydning til Arresthistorien, saa at jeg fik en Formodning om, at han satte Pris paa, at jeg heller ikke talte derom, og jeg tav. Derimod kom Albrechtsen hen til mig endnu i Kasernegaarden og talte leende og spøgende om denne Begivenhed, men han fortalte mig bag efter, at han i den Anledning havde haft en heftig Scene med en af de andre Officerer, der fandt det upassende, at en Officer i Folkenes Nærværelse behandlede en militær Straf som en Ting, der kunde gjøres Løjer med, og deri havde han næppe Uret. Selv tog jeg denne Sag meget let, fordi jeg lige fra det første Øjeblik havde set, at her forelaa en Fejltagelse og ikke en Uretfærdighed, men en Fejltagelse af en Art, der ganske vist ikke er tilladelig, og hvis nogen vil bebrejde mig, at jeg tav

dertil, vil jeg svare, at jeg skyldte alle dem, der havde Del deri, saa megen Tak, at jeg sagtens kunde finde mig i at kjede mig i fireogtyve Timer uden at gjøre Kvalm, og derfor slugte jeg Kamelen i Tavshed.

Vor øvrige Tjeneste bestod selvfølgelig i de sædvanlige militære Øvelser af alle Slags. Jeg slap imidlertid for en stor Mængde af dem, da jeg en stor Del af Vinteren havde et uhyre Arbejde for med at affatte Aarsregnskabet, et sandt Herkulesarbejde, idet hver af de mere end 300 Mand, der i Aarets Løb havde gjort Tjeneste ved Kompagniet, havde sit Blad, hvor der skulde gjøres Regnskab for Lønning, Undermundering, Brødpenge, eller Brød in natura, Bespisningspenge eller Naturalforplejning m. m. Det, der der gjorde Arbejdet kolossalt, var, at de forskjellige Lønningsmaader under de evig vexlende Forhold i Krigen til sine Tider skiftede saa at sige fra Dag til Dag. Dertil kom, at der næsten ikke var nogen i Kompagniet, som ikke enten havde været paa Lazarethet eller været udkommanderet til en eller anden særlig Tjeneste, eller var kommen senere til Kompagniet end de andre, kort sagt, der var næsten ikke to Mand, for hvem Regnskabet i et Aar lød ens. Jeg arbejdede flere Timer daglig derpaa i et Par Maaneder, og saa tilsidst, da den endelige Sum skulde stemme med Summen af de Maanedesregnskaber, jeg havde udarbejdet i Aarets Løb, var der en Fejl paa flere hundrede Daler. Efter Ugers Søgen fandt jeg, at jeg et Sted havde regnet nogle Dages Bespisningspenge for hele Kompagniet, skjønt det i de Dage havde faaet Naturalforplejning, eller omvendt, og nu maatte der rettes i Regnskabet for hver Mand. Til sidst fik jeg Forskjellen bragt ned til nogle Broker; om jeg kom til rette med dem, husker jeg ikke, men Regnskabet blev da omsider indleveret, og jeg véd ikke af, at nogen har hørt

noget til det siden. Næste Vinter maatte jeg udarbejde et lignende Regnskab, men det var meget lettere, da vort Liv i Felttoget i 1850 var mere ensformigt end i 1849. Kompagniet maatte ogsaa jævnlig til „Læsning“, under hvilken Fællesbenævnelse man sammenfattede alle theoretiske Meddelelser og Foredrag, holdte af Officerer eller Underofficerer. Ligefrem Øvelse i boglig Kunst, i hvad man til daglig kalder Læsning eller Skrivning, var der den Gang ikke Tale om, men det blev vistnok indført lige efter Krigen, hvilket jeg kan huske deraf, at en af mine Slægtninge, der strax efter Krigen laa i Kasket, har fortalt mig, at Kommandersergeanten havde fritaget ham for Skrivning paa den Betingelse, at „han skulde gaa i Kompagni med ham om et Par Støvler.“ Skjønt det falder uden for min Plan at meddele noget, der ikke hører til mine egne personlige Oplevelser, tror jeg at skyldte Samfundet at gjøre det bekjendt med den sindrige Fremgangsmaade, den omtalte Kommandersergeant havde udtænkt, hvorved to Mand nøjes med tre Par Støvler, og ikke blot altid kunne faa Støvlerne forsaalede uden at komme i Forlegenhed, men ogsaa gjøre en god Forretning. I Almindelighed sender man et Par Støvler ad Gangen til Skomageren, men vil man samvittighedsfuldt undersøge Saalernes Tilstand, vil man som oftest finde, at medens den ene er fuldstændig kassabel, kan man godt liste lidt endnu paa den anden, hvorfor der afstedkommes et unødvendigt Spild ved at lade denne forsaale samtidig med dens Kammerat. Naar nu A og B have hvert et Par Støvler, men desuden eje et Par i Fællesskab, og A's højre og B's venstre Støvle ere modne til Skomageren, sendes disse to afsted, og A og B gaa saalænge hver med en af Fællesstøvlerne. Senere vandre A's venstre og B's højre til Skomageren, og Fællesstøvlerne byttes, men i alle Tilfælde, da de parvis sammenhørende Støvler

virke uafhængig af hinanden, kan Indehaveren af en Aktie i et Par Fællesstøvler slide sine Saaler op indtil den sidste Trævl. Det var Indsigten i denne økonomiske og læderbesparende Fremgangsmaade, som min Slægtning skyldte Friheden for Deltagelsen i Kompagniets Øvelser i Skrivning, og jeg henstiller til de egentlig sagkyndige, om det ikke vilde være tidssvarende at lægge Samfundet overhovedet paa Hjærte at gjøre denne Fremgangsmaade almindelig, at dele sig i Grupper paa to og to Personer, hver Gruppe med et Særeje af tre Par Støvler — Besparelsen for det hele Samfund vilde være umaadelig. Systemet har en lille Vanskelighed; det gjælder om at faa begyndt paa den rette Maade, at ikke begge de højre eller begge de venstre Støvler blive fuldstændig invalide paa én Gang, men er man først over den Vanskelighed, er det ufejlbarligt og lige saa godt som en fast aarlig Indtægt.

Som jeg lejlighedsvis alt har fortalt, boede jeg paa Regensen sammen med Kjær paa 6te Gang Nr. 10. Jeg havde allerede den Gang opgivet Theologien og besluttet at ville studere Filologi, men af Læsning blev der ikke meget, da Tjenesten i mange forskellige Former lagde Beslag paa min Tid. Mit Regensliv førte imidlertid med sig, at min Omgangskreds i denne Vinter langt mere bleve mine Studentervenner end mine Tjenstkammerater, og det var først i det følgende Aars Felttog, at jeg blev rigtig sammenarbejdet med disse. Med Officererne mødtes jeg nu sjældent uden for Tjenesteanliggender, men disse førte mig i Almindelighed flere Gange om Dagen til Kaptejnen, hos hvem jeg nød mangen Kop Kaffe og Pibe Tobak, naar vi arbejdede sammen. Bataillonen laa iøvrigt paa Sølgadens Kaserne, hvor nogle af Officererne og Underofficererne havde Bolig, men hvem af os, der havde et Hjem i Byen, ogsaa af de Menige, fik Til-

ladelse til at bo hjemme. Ikke saa sjældent spiste jeg til Middag paa Kasernen, naar Tjenstforretninger førte mig derhen ved Middagstid. De Dage, der serveredes med Ærter, var Kosten god og billig. I Marketenderiet kostede en Portion Ærter og Flæsk med Brød 7 Sk., og Portionen var saa rigelig, at den Fremgangsmaade, jeg i Almindelighed brugte, var den, at jeg gik op til en af de andre Underofficerer, der boede paa Kasernen, saa sendte vi et Bud til Marketenderiet og lod hente „en Portion Ærter med dobbelt Flæsk uden Brød“, hvilket kostede 9 Sk., og deraf spiste vi os mætte begge to. Undertiden spiste jeg ogsaa i et Spisekvarter der i Nærheden, der søgtes af Underofficerer, og hvor man fik en taalelig anstændig Middagsmad, to Retter, for 12 Sk. Min Lønning som Fourer var $28\frac{4}{5}$ Sk. om Dagen samt et Brød hver 5te Dag. Kommandersergeanten fik $31\frac{1}{5}$ Sk., det var den højeste Lønning for Underklasserne. De Meniges Løn var 12 Sk. I Kjøbenhavn fik desuden alle — Underofficerer og Menige — et Bispisningstillæg af 4 Sk. daglig. Paa Feltfod var dette Tillæg 10 Sk., men naar vi fik Naturalforplejning, maatte dette betales med 12 Sk., saa at en Menig da kun fik 10 Sk. i Penge. Desuden fik de Menige $2\frac{1}{5}$ Sk. om Dagen til Undermundering, Underofficererne lidt mere.*) Disse bleve ikke udbetalte, men oplagte, og Soldaterne kunde herpaa faa udleveret Sko, Strømper, Skjorter, Saaler og Flikker, der saa bleve afskrevne i deres Undermundering til en lav Pris. Resten fik de først udbetalt, naar de bleve permitterede. De fleste Underofficerer havde paataget sig en Tjenstpligt paa otte Aar ved en „Kapitulation“, efter hvis Udløb

*) Laa man paa Lazarethet, fik man ingen Lønning, men en Underofficer fik 3 Sk. om Dagen, en Menig 1 Sk. „til Smaafor nødenheder“. De maatte være ganske smaa.

de kunde træde i Tjenesten paa ny, hvis de vare tjenstdygtige. De kunde da ogsaa lade sig stille for en anden, og de Underofficerer, hvis Kapitulation udløb under Krigen, tjente smaa Formuer ved at lade sig stille. Dette var Tilfældet med Oldhus, der fik 800 Rdl. udbetalt for at blive i Tjenesten, hvilket han naturligvis alligevel havde gjort. Det var en god Indtægt for Underofficererne, men Staten tabte aabenbart en Mand, hver Gang en Underofficer blev stillet for en anden. Oldhus gjorde Selskab i Anledning af den gode Forretning, og han forstod sig paa den Ting, thi han drev et borgerligt Erhverv som Værtshusholder, hvilket til daglig forestodes af hans lille dygtige Kone. Til Selskabet var jeg inviteret sammen med de fleste andre Underofficerer og nogle af de pænere Mennesker af Kompagniets lavere Grader. Vi bleve trakterede med Gaasesteg og Rødkaal, Øl og Brændeyin ad libitum. Senere fik vi Punsch, ikke i Bolle, men i Ølglas, glohed og stærk som en Ulykke, beregnet paa solide Nerver og øvede Konsumenter. Vi fik Cigarer, der præsenteredes i et Papir med opad bøjede Kanter, saa at det omtrent fik Form som en flad Cigarkasse, hvori Cigarerne stode med den spidse Ende opad. De vare ganske bløde at føle paa og kunde bøjes som en Skraa, hvilket foranledigede en af Gæsterne til den Ytring, at „de nok var nylig plukkede“. Den stærke Punsch gjorde efterhaanden sin Virkning; Samtalen blev animeret. Krigens Begivenheder vare naturligvis Hovedæmnet, og vi drøftede med stor Iver, hvad vi havde gjort, og hvad vi under visse Omstændigheder ganske sikkert vilde have gjort, ikke at tale om, hvad Overkommandoen burde have gjort, og skjønt vi i denne Kreds saa godt som alle vidste, hvad de andre havde udrettet, var der dog et ikke ringe Spillerum for Fantasien. Man tillægger i Almindelighed Soldaten en særegen Tilbøjelighed til at lyve og

prale. Det stemmer ikke med mine Erfaringer. Det kan næppe kaldes at lyve, naar i en Kreds som denne, hvor hver enkelt var i Stand til at kontrollere den andens Fremstilling, de til Stede værende ikke blot finde en Tilfredsstillelse i at gjenkalde Mindet om, hvad de have oplevet i Fællesskab, men at de i Samtalens Varme ægges af hverandre til at smøre lidt tykt paa eller regne med lidt runde Talstørrelser. Det gaar dem som Bladreferenterne, deres Publikum forlanger noget, der er spændende. Muligt er det, at dette Afrundingssystem opad hos en og anden virker saa kraftig, at den sidst vedtagne Form af Fortællingen i hans Fantasi faar Virkelighedens Præg og muligvis ved en anden Lejlighed, begunstiget af Omstændighederne, viser sig modtagelig for endnu en lille Forbedring og Afrunding opad, saa at der i Tidernes Løb opstaar en hel ny Fortælling, ligesom en ny Art opstaar ved gradevis Omdannelse efter den Darwinske Lære. Men dette er aldeles ikke noget ejendommeligt for Soldater. Nej, hør en Gang paa to eller tre ældre Mænd, der have gaaet i Skole sammen, naar de gjennemgaa deres Skolehistorier! Saa vil man høre Fantasien sat i Bevægelse ganske paa samme Maade, og de utroligste Røverhistorier med glade og troværdige Ansigter fremsættes af de alvorligste og hæderligste Mænd. Og naar nu saadan en halv eller hel Snes Underofficerer sad og fortalte hverandre om Tildragelser fra det foregaaende Aars Felttog, saa har jeg aldrig hørt nogen prale af, at han havde dræbt saa eller saa mange, fanget den eller den, men jeg har ofte hørt meget upaalidelige Fortællinger om Ting, hvorved der ingen Hæder var at høste, om hvor mange Snapse man kunde drikke, eller hvor mange haardkogte Æg man ved den eller den Lejlighed havde spist. Det var en stiltiende Overenskomst, at hvor Kompagniets Deltagelse i Felttoget kom paa Bane, ytrede der ingen Tvivl om, hvad

Kompagniet som Helhed kunde tage sig til Indtægt; visse Ting undgik man at tale om, f. Ex., at de fleste af os ikke fik skudt Geværerne af i Slaget ved Fredericia, men det var ikke fuldt saa sikkert at ville anmasse sig noget Særeje, at tillægge sig nogen personlig Egenskab eller Fortjeneste, der kunde drages i Tvivl. Da saaledes den skikkelige Korporal Max, der ellers hverken løj eller pralede, under Indflydelse af den livlige Samtale og den stærke Punsch kom til at ytre, at han ved en vis bestemt Lejlighed havde pudset sit Geværløb saa stærkt, at det blev gloende, ytrede Sergeant Stjær sin Tvivl med den let fattelige Vending: „Det er Denundelyneme Løgn i Deres Hals Max“, hvilken Henstilling til at tage Sagen under fornyet Overvejelse ikke i mindste Maade afbrød den glade Underholdning. Rimmerslund sang Visen om Prins Fernando og Kejseren — mit Forbillede for Visen om Prins Ferdibrand — og fortalte Historien om den Gang han laa krum de to Paaske Helligdage, og Festen gik i det hele meget fornøjelig; ingen af os var mere drukken, end det ved en saadan Lejlighed maatte anses for passende, om end adskillige gik derfra med „en Kæfer“.

Aaret 1849 var imidlertid gaaet til Ende. Jeg havde haft Permission paa en Uges Tid i Julen, som jeg havde tilbragt i Præstegaarden hos mine Forældre. Jeg optraadte selvfølgelig kun i Uniform, og var en stor Løve paa Ballerne paa Landet og i Frederiksborg. Det var næppe langt paa den anden Side Nytaar, at vi fik Ordre til at revidere Indkaldelseslisterne. Vaabenstilstanden vilde ikke forandre sig til Fred, og tidlig i Foraaret begyndte Hæren at indrette sig paa et nyt Felttog. I Begyndelsen af Maj indkaldte vi Mandskabet, der havde været permitteret siden September. Vi saa de gamle brave Ansigter igjen, men de fleste Ansigter saa ikke glade ud, dog varede det ikke længe, før

vi ganske havde den gamle Tone i Kompagniet, der i alt væsentligt var sammensat paa samme Maade som forrige Aar. Kun skete der kort før Felittogets Begyndelse den Forandring, at Albrechtsen forsattes til samme Bataillons 1ste Kompagni, medens Premierlieutenant Fewejle (nu Kaptejn og Klokke paa Frederiksberg) ansattes ved vort, og kort efter ligesaa Lieutenant Bodin, en af Hærens ældre Underofficerer, der under Krigen var avanceret til Officer. Der var foregaaet en Forandring endnu, som maa omtales. Kaptejnen, der var Enkemand, blev i Foraaret kort før Krigens Gjenudbrud gift, og Kaffen smagte mig nu dobbelt godt, naar jeg under de hyggeligere Omgivelser modtog den af hans unge elskværdige Hustrus Haand.

Felttoget 1850.

Fra København til Flensborg.

aa kom Marschordren. Bataillonen gik den 24de Maj tidlig om Morgenen ved Toldboden om Bord paa en Damper med to mindre Fartøjer, en Jagt og en Skonnert, paa Slæb, for at overføres til Aarhus. Vi kom ikke mere til vor gamle kjære 3dje Brigade, og det kunde nu være

os ligegyldigt, dens gamle Chef var borte; Schleppegrell var nu Højstkommanderende for 2den Division, der samledes paa Als, medens 1ste Division, hvortil vi nu hørte, samledes i Jylland under General Moltkes Kommando. Vor Bataillon i Forening med Garden, 1ste og 2den lette Bataillon — i daglig Tale kaldet „Letterne“, — 4de Forstærknings-Bataillon og 1ste Reserve-Jægerkorps udgjorde 6te Brigade, der stod under Kommando af Oberst Irminger. Vort Kompagni stillede paa Volden tæt ved Nørreport ud for Kaptejnens Bolig, der var i Huset ved Siden af Gjæstgivergaarden „Danmark“. Jeg havde haft meget at gjøre og ikke været i Seng om Natten, saa at jeg havde let ved at være den første paa Pletten, og jeg sad paa Volden og røg min Morgenpibe, da Folkene begyndte at samle sig. Det var en dejlig Morgen, og for mig var Udsigten til et nyt Felttog en stor Oplevelse i Sammenligning med den kjedsommelige Garnisonstjeneste i Kjøbenhavn, saa at jeg gik om Bord med et let Hjærte, og jeg var nu stærk og øvet nok til at taale, hvad Feltlivet under almindelige Omstændigheder kunde ventes at ville byde, og det er desuden nok muligt, at jeg bildte mig ind, at jeg gik med en Smule Marschalsstav i min Tornyster. En Sejltoir over Kattegattet paa Slæb er i ondt Vejr ikke blot en Tortur, men en meget farlig Sag, men hele Dagen havde vi dejligt Vejr, saa at det kun var en Fornøjelsesrejse for dem, der kunde opholde sig paa Dækket, men en Del maatte jo for Pladsens Skyld tilbringe den største Del af Rejsen under Dæk, og dér var der alt andet end behageligt. Medens vi sejlede opad Sundet, fik jeg hændelsesvis et Indblik i Almuens mangelfulde Geografi-undervisning. Jeg stod og passiarede med en Karl og fortalte ham noget om Hveen og Tyge Brahe; saa pegede han paa Landet, der kunde ses længere borte Syd for Hveen og spurgte: „Hvad hedder det Land, som der ligger?“ „Det er Sverig“.

„Men saa det deroppe?“ idet han pegede paa Landet Nord for Hveen. „Det er ogsaa Sverig“, hvorpaa han naivt udbrød: „Kors, hvor Sverig er stor!“ Mindre paafaldende var det, at en anden henad Aften, da Stjærnerne kom frem, viste sig temmelig lidt i Stand til at opfatte Mythologiens Væsen. Jeg viste en Karl nogle Stjernebilleder; Ariadnes Krans straaede klart, og jeg fortalte ham om Bacchus og Ariadne. Han hørte meget andægtig paa min Historie, men afbrød mig pludselig: „Véd De, hvad jeg tror, Fourer?“ „Naa, hvad tror Du?“ „Jeg tror, Fanden fløjte mig, at det er Løgn, hvert eneste Ord“, hvilket jeg jo ikke absolut kunde benægte Muligheden af. Vi kom henad Midnat til Aarhus. Da vi i den sildige Aftentime passerede syd om Mols, hvis mørke Højder tegnede sig skarpt mod den lyse Stribe i Horizonten mod Nord, lovede jeg mig selv en Gang i Tiden at gjøre et Løb gjennem denne Egn, der fra Havet tager sig saa underlig hemmelighedsfuld ud, noget, der først mange Aar efter lykkedes mig, men jeg vil raade enhver Tourist, der ønsker at besøge vort Fædrelands mest karakteristiske Egne, ikke at forsømme denne ejendommelige Plet. Jeg har en Dag spaseret tretten Timer i Træk inde mellem de runde Bakker paa Mols og ofte haft Fornemmelsen af, at det ikke vilde overraske mig særdeles meget, om en af dem hævede sig i Vejret paa fire røde Pæle. Da vi kom i Land i Aarhus, var det som sagt omtrent Midnat, og jeg fik strax Ordre til at begive mig afsted for at opsøge en By, der hied Holme, hvor jeg skulde bestille Kvarter til Kompagniet, der øjeblikkelig vilde følge efter. Jeg fik en Mand med mig, og vi travede afsted i Mulm og Mørke, efter at jeg i en Fart var bleven nogenlunde orienteret med Hensyn til Stedets Beliggenhed ved Hjælp af et Kort. Vi naaede derud, og da vi fik Øje paa et Hus, der saa ud til at være Skolen, bankede vi Skolemesteren op, for at han

skulde hjælpe os at banke Sognefogeden op. Der findes ikke en By, uden at et opmærksomt Øje strax opdager en eller anden Specialitet, hvorved den adskiller sig fra alle andre Byer. Denne havde nu sit ganske særlige Speciale. Jeg spurgte Skolemesteren om, hvad han hed. Han hed Friis. Jeg spurgte, hvad Sognefogeden hed, Friis, hvad Præsten hed, Friis, og det var Sognefogedens ramme Alvor, da vi fik begyndt paa Kvarterbilletterne, at den første Gaardmand, han nævnede, ogsaa hed Friis. Jeg fik senere at vide, at Sognefogeden og den anden Gaardmand vare Præstens Sønner, hvorimod Skolelæreren var Slægten uvedkommende. Præstens Sønner kaldtes i daglig Tale ogsaa af Folk i Byen Hr. Frits og Hr. Christopher. Jeg havde allerede i forrige Felttog tilegnet mig nogle Principer for Ordningen af Indkvarteringen og de dermed forbundne Rejser, og det er i alle praktiske Forhold af Vigtighed at have Principer. Min første Regel var i Korthed den: Det bedste Kvarter for Kaptejnen, det næstbedste for Foureren, saa Lieutenanterne, Resten fordeles efter rent praktiske Hensyn. Min anden Regel var, naar jeg paa lange Marscher blev sendt en Dagsrejse forud med mine „Fourerskytter“, da altid at gjøre et Forsøg paa at bedaare en Sognefoged til at lade os kjøre. Jeg skrev da en Rekvisition i mit eget Navn, saa lydende:

Til at befordre Fourerskytter behøves en Vogn.

Johannes Helms,

Fourer ved 1ste Forstærknings-Bataillons
2det Kompagni.

En saadan Rekvisition behøvede nu ingen Sognefoged at bryde sig om, men da Erfaringen havde lært mig, at Sognefogederne ikke altid ere saa kloge, som de burde være, og da jeg ansaa det for forsvarligt at uddanne min Brugbarhed som

Kriger ved at øve mig i at bruge List, saa kom jeg næsten altid godt kjørende frem. I Holme boede Kaptejnen hos Præsten, Holsøe og jeg hos Hr. Frits, hvor vi nød en fornøjelig og hjertelig Gjæstfrihed. Vor joviale Vært og hans to elskværdige Døtre, Petrea og Thomine, erindrer jeg med stor Tak for disse glade otte Dage, som vi tilbragte der. Hr. Frits var en lille væver Mand, der holdt af at traktere med „en Knægt“, hvilken vi lode vederfares Retfærdighed. En Gang om Dagen i det mindste stillede han os op ad Døren for at maale vor Højde og undre sig over, at vi ikke vare komne i Garden „saadan som Madam Buchs Søn“, skjønt han dog næppe var saa høj som nogen af os. Han kunde lide en Spas og selv finde paa en, hvilket han viste, da vor Tobak var sluppen op. Han lovede os at forskaffe os noget extra fint, „som han selv røg“, fra en Ven i Aarhus, og da vi med Velbehag havde nydt den og roste dens ejendommelige Aroma, var han uhyre glad ved at kunne fortælle os, at det var Tobak til 4 Sk. Fjerdingspundet. Der var noget nær Sorg i Familien, da vi skulde rejse fra disse fortræffelige Folk, og Holsøe og jeg bildte hverandre ind, at vi havde set Døtrene gaa og græde ude i Haven. Jeg har aldrig set nogen af dem siden, men faar nogen af dem Øje paa disse Blade, saa modtag min Tak — glemte dem har jeg ikke.

Vi kom derfra til Horsens, hvor jeg naturligvis fik det maget saa, at jeg blev indkvarteret paa Apotheket, vor Slægts egenlige Hjemsted. Den Gang levede min Onkel og Tante, den nuværende Apothekers Forældre. Det var et velhavende Hus, hvor der altid vistes en storartet Gjæstfrihed, og jeg tør rose mig af, at jeg let og hurtig blev Husets Yndling, for ikke at sige Kjeledægge. Onkel og Tante, Fætre og Kousiner kappedes om at ødelægge mig, saa at jeg havde det som Blommen i et Æg, og

stor var min Sorg, da vi efter nogle Dages Forløb maatte rømme Horsens for at give Plads for Garden. Men der var Held i Uheldet, da vi bleve forlagte mod Nord, og vort Kompagni fik Hovedkvarter i Gjedved, hvor jeg ligeledes havde en Onkel, min Faders yngste Broder, der ejede en stor Gaard, hvor jeg ikke blot fik indkvarteret Kaptejnen og mig selv, men ogsaa Kaptejnens unge Frue, der var fulgt efter sin Mand. Onkel Nikolaj (eller som hans Kjendingsnavn i Slægten var — Onkel Laj) var en højst ejendommelig Mand, og jeg kan ikke modstaa Fristelsen til at prøve paa at tegne nogle Træk at hans Personlighed. Som Dreng havde han rimeligvis gaaet i Horsens Skole sammen med sine Brødre; men Latinen vilde ikke bide paa ham, og han blev sendt til Kjøbenhavn, hvor han stod i Kjøbmandslære i den Gaard, hvor nu Eegholm har sin Boutik. Der var han 1807, og hans glædeste Minder var fra den Tid, da han stod ved „Livjægerne paa Amager“. Hans Liv i Kjøbenhavn havde nok været lidt vel „glad“; han opgav Handelen, tog Landmaalexamen, og fik sig siden en daarlig Gaard ude i Vesteregnet, giftede sig — hans og hans Broder Apothekerens Hustru vare Søstre —, fik mange Børn, men smaa Indtægter, og sad nu i yderst fortrykte Kaar, paa Grænsen af Nød, skjønt han, Hustru og Børnene, efterhaanden som de voxede til, alle hængte i fra Morgen til Aften. I en lykkelig Stund fik han sin Gaard derude byttet med Gaarden i Gjedved, der den Gang var i Forfald, men som i Virkeligheden var en god Gaard, der blot trængte til at komme i gode Hænder. Ved udholdende Arbejde og nøjeregnende Sparsommelighed havde han efterhaanden arbejdet sig op til Velstand, og nu, en tresindstyveaarig velstaaende Mand, kunde han om Morgenen Kl. fire ses at sætte Folk og Familie i Arbejde og ikke genere sig selv for at læsse Tørv og tage Del i enhver

Slags Arbejde. Og hans Hustru hjalp ham trolig, og hun var Kone for at tage Tøjlerne, hvis han skulde knibe ud. Thi han havde sine Reminiscentser fra de „glade“ Dage. Kom han paa Torvedagene til Horsens, og han paa Jørgensens Hotel traf gode Venner fra Omegnen, saa kunde han være Numer et i et fornøjeligt Lag, saa kunde han fortælle Historier og opfriske Ungdomserindringer med saadant et Humør og et Lune, at han altid var vis paa sin Tilhørerkreds. Men han maatte dog iagttage en vis Forsigtighed, for han ventedes ovre paa Apotheket til Middag, og hændte det, at han var lidt vel glad, naar han kom derover, saa fik han læst og paaskrevet af sin Svigerinde, Tante Else, for hvem han, som da alle i Slægten, havde en grundmuret Respekt, og han tog da sine Skjænd som et artigt Barn, der véd, at han har fortjent dem. Og en Gang imellem skulde han med Nødvendighed i et eller andet uforudset Ærinde til „Leipzig“ — i Geografien hedder den Skanderborg. Det slog aldrig fejl, at det travle Rygte snart meldte, „at Helms var kommen“, og lidt efter lidt samledes der en Hob brave Leipziggere hos Vinhandler Bang, ganske tilfældig, og nu gik det meget fornøjelig til. Helms kom stundom lidt sent hjem fra „Messen“, og det kunde hændes, at han havde glemt det, der netop havde gjort Rejsen saa presserende, hvilket var saa meget værre, som han saa maatte derud igjen i næste Uge. Disse smaa Udflugter vare Oaserne i hans daglige Livs Ørken, hvor der ingen Afvigelser taaltes fra det strænge, regelmæssige Arbejde. Hjemme kunde han tidt være gnaven, og naar han blev vred, tog han det ikke nøje med sine Udtryk, men der var noget ualmindelig fornøjeligt og forfriskende ved at se det Lune, der til visse Tider, ganske umotiveret, som med Nødvendighed, kunde sprudle ud af ham. Han var en Mand, hvem Livets Kamp havde taget haardt paa, men som havde

holdt sig oppe ved at tage haardt igjen, og med hans Humør havde det aldrig faaet Bugt, om det end stundom var godt — man kunde sige forbandet godt — gjemt. Holsø boede tæt ved os og kom næsten daglig over til os. Vi to vare hurtig blevne hans gode Venner, og naar han om Aftenen fik pladseret sig ude i Haven mellem os, og Toddyerne vare komne frem, saa begyndte han at fortælle om sit Ungdomsliv i Kjøbenhavn og sine Ungdomsvenner og alle de lystige Streger, han havde været med til. Hans Ungdomsvenner maa efter hans Fortællinger have været af mindre solidt Stof end han selv, thi uforholdsmæssig mange af Historierne endte med de tragiske Ord: „Han døde for Resten af Delirium“. Han var en udmærket Landmand og en bundhæderlig Mand, blød af Hjærte og fik meget let Taarer i Øjnene. Sine mange fortræffelige Sønner og Døtre opdrog han alle til Landvæsenet og har givet dem sine gode Egenskaber i Arv, baade Lunet og Arbejdsomheden, men jeg tror ikke, at han fortalte dem Historierne fra sit Ungdomsliv. En 5 à 6 Aar senere, da han ikke kan have været langt fra de 70 Aar, var han i Kjøbenhavn, første Gang siden sin Livjægetid. Jeg tog imod ham paa Banegaarden. Hans første Ord til mig vare: „Vis mig nu ned til Eegholms“. Næsten lige uden for Banegaarden stansede han med et Forundringsudraab: „Nej, hvad Fanden er det?“ Det var en Omnibus, hvoraf jeg slutter, at det Slags Kjøretøjer den Gang ikke endnu maa have været sete hverken i Horsens eller Leipzig. Da vi kom ned til Eegholms, saa han et Par Gange op og ned ad Huset — han saa ud til at føle sig skuffet — og sagde saa: „Nu skal vi i Tivoli“. Han blev nu ikke lidet forundret ved at blive transporteret, naturligvis i en Omnibus, lige tilbage til Banegaarden igjen. I Tivoli gik han lidt forlegen omkring; tilsidst foreslog han mig, ikke uden en vis Ængstelse, at

drikke en halv Bajer, men da jeg forklarede ham, at man godt kunde faa en Toddy i Tivoli, var hans bundne Tanke løst. Han havde ikke troet, at det gik an i Kjøbenhavn. Vi fik nu Toddyen, og vare snart inde i Livjæger-Historierne fra Amager.

I omtrent tre Uger laa vi i Kvarter hos min Onkel. Min Tante var ikke rigtig tilfreds med Kaptejnens Frue. For det første fandt hun, at det var noget underligt „Kjæresteri“ saadan at rende bag efter Manden, men først og fremmest mistænkte hun hende bestandig — fuldstændig uden Grund — for at hun ikke forstod at sætte Pris paa hendes Kjøkken. Fra min Onkels Vinduer kunde man se Ejers Bavnehøj, og Onkel fortalte mig, at det var galt, naar der stod i Geograferne, at Himmelbjærget var det højeste Sted i Danmark; Ejers Bavnehøj var mindst halvtresindstyve Fod højere. Hvorfra han havde sin Visdom, ved jeg ikke, men han har jo siden som bekjendt faaet Ret. Fra Gjedved gjorde vi, en halv Snes Stykker i Følge, en Tour til Himmelbjærget. Det var netop St. Hans Aften, og ved Solnedgang tændte vi et Baal og drak en Bolle Punsch paa Toppen af Bjærget, idet vi tømte et Bæger paa et lystigt Felttog. Om Natten kørte vi tilbage ad nogle æventyrlige Veje tværs over Heden. Vi gjorde Holdt et Sted i en Slags Kro, hvor vi i høj Grad forskrækkede Folkene, der troede, det var Fjenden, der kom; de laa saa langt borte fra alfar Vej, at det lod til, at de aldrig havde set danske Soldater før. Fra Gjedved gjorde jeg jævnlig Besøg hos Familien i Horsens, hvor jeg altid var en velkommen Gæst. Garden laa som sagt i Horsens, de andre af Brigadens Afdelinger der omkring; disse vare baade nu og senere jaloux paa Garden, der altid skulde have det bedst, og som især blev skaanet, saa snart der var Tale om Arbejdskommandoer, og da der stadig kom Folk af de andre Afdelinger til Horsens, saa kunde det træffe, at nogle

af de „smaa“ slog sig sammen for at banke de „store“. Der var paa den Tid Marked i Horsens, og det var vistnok for at undgaa Batailler, at Garden begge Markedsdage maatte foretage en Marschøvelse langt bort fra Byen. Vi laa i Gjedved til den 10de eller 12te Juli. Saa laa vi et Par Dage i Nyborg, en Landsby vest for Vejle; derfra begyndte Marschen ind i Sønderjylland fra d. 15—18 Juli; Vaabenstilstanden udløb den 16de.

Maa jeg her indskyde en Oplysning, der lige saa godt kunde have staaet ethvert andet Sted i Bogen, og egentlig nærmest hørte hjemme i en Fortale eller Efterskrift. En Dato som denne, naar Vaabenstilstanden ophørte, er naturligvis korrekt, men jeg vil ikke garantere for, at der ikke hist og her er Unøjagtigheder ved Angivelser af Datoer, Klokkeslet, Talangivelser, m. m., selv i Tilfælde, hvor jeg meget let kunde have sikret mig mod Fejltagelser. Sagen er, at jeg, lige fra jeg skrev det første Bogstav i denne Bog, besluttede, at jeg om muligt vilde undgaa at slaa noget som helst efter, om det saa var i en Bog, der stod paa Hylden ved Siden af mig, for at jeg ikke skulde blive fristet til at lægge for stor Vægt paa det, som i en Bog som denne skulde være det uvæsentlige; jeg vilde ikke fortælle Begivenheder, som alle kjende, men jeg ønskede om muligt at give et anskueligt Billede af, hvorledes de toge sig ud paa nært Hold. Jeg troede bedst at kunne naa dette ved at skrive ud af min Hukommelse uden alle andre Hjælpemidler, og det er saaledes let muligt, at et og andet er urigtigt, fordi det har sat sig fast i min Hukommelse i en urigtig Skikkelse.

Man kan regne, at Felttoget begyndte med disse fire Dages Marsch, en Marsch, der lagde Beslag paa al den legemlige Kraft, den moralske Styrke og gode Disciplin, som en Hær kan opdrive; thi der blev stillet ualmindelig store Fordringer til Hærens Marsch-

dygtighed, og de bleve ikke gjorde til Skamme. Den lige Linie, som vor Bataillon tilbagelagde i disse fire Dage, var vistnok, saa vidt jeg kan regne, kun omtrent sexten Mil, hvis man fulgte Chaussé'en, men vi kom meget lidt paa Chaussé'en, nej, langt ud til Siderne, om ad Biveje maatte vi, for at Afdelingerne ikke skulde komme i Vejen for hverandre; vi maatte overlade de brede Veje til Artilleri og Kavalleri, om ad smalle Veje, hvor Støvet laa kvartertykt, hvor tætte Hække paa Siderne hindrede det i at trække bort, saa at man slugte en Nævfuld Støv i hvert Aandedræt, medens Julisolen sendte os en stille, trykkende Varme. De to første Dage rejste jeg paa egen Haand for at ordne Kvartererne. Jeg fik Ordre til at rejse en Aften sent; tidlig næste Morgen skulde Bataillonen bryde op. Jeg kom til Viuf Kro imellem Vejle og Kolding og vilde prøve paa at sove nogle Timer der. Det var nær ikke lykkedes af Mangel paa Plads, Ordet Plads taget bogstavelig, ikke af Mangel paa en Seng, en Luxusartikel, som fra nu af ingen Mand i 6te Brigade gjorde Bekjendtskab med i syv Maaneder, hvis han ikke kom paa Lazarethet. Nej, der var ikke Plads; det vil sige, der var i Kroen ikke en Plet i Gaard, Lo, Lade, Stue, Loft, Hønsehus, hvor man kunde sætte sin Fod uden at træde paa en Dragon. Jeg vandrede over hele Eskadroner, blev bandet af en Trompeter her og en Ritmester hist; men tilsidst fandt jeg et langt Bord, der var lagt fuldt af Ridetøj; det tog jeg forsigtig ned og lagde et Par Sadler, en halv Snes Dækkener, nogle Karabiner og andet Smaaapilleri ned paa de nærmeste Dragoner, hvis Søvn ikke forstyrredes deraf, og saa sov jeg sødelig paa Bordet. Jeg kan ikke huske, hvor vi tilbragte Natten efter den første Marsch; men det maa have været i eller omkring Kolding. Jeg kan huske, at jeg ventede umaadelig længe paa Bataillonen, saa at jeg tilsidst troede, at

den var gaaet fejl og slet ikke vilde komme. Medens jeg ventede, saa jeg den ene af Brigadens Afdelinger komme efter den anden, dødtrætte, hvide af Støv som i et Snefog, med en Hale af Efternølere. Især havde denne Dags Marsch taget paa Garden. De ulykkelige Mennesker havde maattet gjøre en Marsch paa 4 à 5 Mil i et Par og tyve Graders Varme med deres Bjørneskindshuer paa; ikke faa vare styrtede paa Vejen. Næste Dag maatte der rekvireres Vogne til at kjøre — Huerne! I Sandhed, en hensigtsmæssig Hovedbeklædning til Feltbrug! Vor Bataillon kom først Kl. 10 à 11 om Aftenen, men til Gjengjæld kom den uden Efternølere og uden syge. Det var, saa vidt jeg véd, overladt Bataillonskommandørerne at ordne Tiden for Marschen, som de vilde, med Hensyn til at skaane Folkene saa meget som muligt. Vi afmarscherede omtrent Kl. fire om Morgen, og gjorde saa Holdt paa et passende Sted, hvor der fandtes en Skov eller saa meget Krat, at det kunde give Skygge; der hvilede vi saa hele den varmeste Tid af Dagen omtrent fra Kl. ti til fire, men kom som Følge deraf meget sent i Kvarter. Paa den Maade lykkedes det at føre Bataillon en igjennem uden at faa en Mand paa Sygelisten som Følge af Marschen, men paa den anden Side gjordes det vanskeligt for Folkene at faa noget at spise, da de endnu i disse Dage hovedsagelig skulde have deres Føde i Kvartererne, hvor de kun vare i fem à sex Nattetimer. Kom vi saa til Gaardene sent om Aftenen, 50 til 60 Mand hvert Sted, stode Gaardens Beboere rede med alt, hvad de kunde præstere af Mælk og Grød; iøvrigt maatte Soldaterne saa leve af, hvad de kunde føre med i deres Madposer. Ved andre Afdelinger vilde Kommandørerne stræbe efter at komme tidlig i Kvarter for at skaffe Folkene et langt samlet Hvil, men for at naa det maatte de marschere i den varme Tid af Dagen, og det kostede Menneskeliv. Jeg erindrer, at vi

en af Dagene kom til at marschere et Stykke bag efter en saadan overanstrengt Bataillon, hvis Chef, der selv var til Hest, stimulerede Folkene til „ikke at bryde sig om saa lidt,“ men der faldt den ene efter den anden, og Lægerne kørte med et Par Vogne og samlede op som paa en Valplads. Første Division — den Del af Hæren, der marscherede ind fra Jylland — havde i de fire Marschdage 8 Mand døde og omtrent 300 Mand paa Lazaretherne. Efter den anden Dagsmarsch, da vi om Aftenen kom til Simmersted, en Mils Vej vest for Haderslev, ventede Folkene en Rastdag og begyndte at give sig god Tid med Grøden, men snart kom Ordren: „Stiller imorgen Kl. 4“, og nu gjaldt det om at komme i „Svinefjerene“ (Halmen) saa hurtig som muligt. Den tredje Dags Aften naaede vi til Løjt, Nord-Øst. for Aabenraa. Samme Besked. Den fjerde Dags Aften gik vi i Bivouak i Marieskoven ved Flensborg. Her, i og ved Flensborg, var nu hele Hæren samlet. Schleppegrells Division, der var kommen fra Als, havde jo kun haft en Tredjedel saa lang Vej som vi, der kom fra Nørrejylland; den havde besat Flensborg strax efter, at Preusserne vare dragne bort. Man vil nemlig erindre, at under Vaabenstilstanden havde den nordlige Del af Sønderjylland indtil Flensborg været besat af et svensk-norsk Armekorps, Flensborg og den syd derfor liggende Del af Preusserne, med hvem vi officielt havde Fred. Den 19de Juli var Rastdag for hele Hæren, der nok trængte til at faa pustet ud, saa meget mere, som der var al Grund til at vente, at de nærmest følgende Dage vilde have Brug for friske Lemmer og for Vaaben, der vare i Orden. Den Dag var jeg inde i Flensborg og begik der to Dumheder, som jeg ærgrede mig over. Hele Byen var behængt med Dannebrogsslag. Da jeg kom der, var det ved Middagstid, og der var næsten ingen Soldater at se i Gaden. Jeg havde været inde et Sted og faaet mig noget

at leve af, og da jeg saa gik op ad Gaden for at se mig lidt om i Byen, kom der fra et af Husene en pæn lille Dreng hen til mig, tog sin Hue af og hilste fra Fader og Moder, om jeg ikke vilde gjøre dem den Fornøjelse at komme op at spise til Middag med dem. Jeg Dumrian svarede: „Tak, jeg har lige spist“, hvorpaa Drengen ganske slukøret gik sin Vej; men jeg fortrød det strax, og hvis jeg havde lagt Mærke til Huset, var jeg gaaet tilbage for i det mindste at sige Tak til de venlige og fædrelandssindede Mennesker, der vilde have den Glæde at se en dansk Soldat ved deres Bord. Medens jeg gik og ærgrede mig over denne Dumhed, fik jeg tilfældig Øje paa en ældre Mand med en Officershue paa, men en Kappe eller Frakke uden Distinktioner over sin Uniform. Jeg ser paa Manden, jeg syntes, jeg skulde kjende det Ansigt, og medens jeg spekulerer paa, hvem det kunde være, glemmer jeg at hilse, da han, der formodentlig har bemærket det aandsfraværende i mit Ansigt, nikkede venlig, idet han drejede ind ad en Port. Da fik jeg — for silde — Haanden til Huen i en Fart; det var Schleppegrell, som jeg saaledes saa sidste Gang, det var jo kun et Par Dage før hans Død. Nu var alt temmelig stille i nogle Dage; der blev gjort nogle større og mindre Rekognosceringer syd paa, for at komme paa det rene med, hvor Fjenden var henne, og saa — d. 23de — satte Hæren sig i Marsch syd efter. Nu maatte det komme — og det kom.

Fra Flensborg til Isted.

en 23de Juli om Morgen
gen var alt i Bevægelse,
og omtrent Kl. 10 à 11 Formiddag
indtog c. 35000 Mand
en Bivouakstilling i
Nærheden af de to
bekjendte Smaabyer,
Oversø og Sankelmark.
Det var et storslaaet Billede,
som de flade Marker og
lave Bakkepartier der
omkring den Dag
kunde stille til Skue.
Saa langt Øjet rakte,
Afdeling ved Afdeling,
Fodfolk, Hestfolk og
Artilleri. Det var
smukt varmt Vejr.

Da Stillingen var indtaget, og Folkene foreløbig vare traadte af,
begyndte nogle af de Afdelinger, der laa nærmest ved den lille

Skov, der strækker sig ned til Mosen og Søen, at hugge grønne Grene af og bygge sig Løvhytter. I et Øjeblik var Planen adopteret af andre, og snart lød det inde fra Skoven som et Slag, da tusinde Sabler eller flere vare i Bevægelse for at hugge Grene af til at bygge Hytter; vandrede Skove saas overalt, og i Løbet af et Par Timer var der rejst en improviseret By af grønt Løv, hvor imellem man saa de endeløse Rækker af Geværpyramider, den mylrende Mængde af Soldater af alle Vaabenarter i livlig Bevægelse mellem hverandre, Heste, Kanoner, og overalt Bataillonsfaner og Kompagnifaner, der gjorde Tjeneste som lige saa mange Vejvisere i denne nyplantede Skov. Aldrig nogen Dag i hele Krigens Tid havde saa stor en Styrke paa én Gang været under Fanerne, og nu var alt samlet paa én Plet; det var for alle et nyt og imponerende Skue. Her gjentog sig nu under en anden Form Livet fra Fredericia Dagen før Slaget. Man gik omkring og søgte Bekjendte ved andre Afdelinger; man fandt som oftest ikke dem, man søgte, men uventet stod man lige for andre, som man troede hjemme i Kjøbenhavn, paa Studerekammeret eller i Værkstedet. Jeg traf blandt andre den Dag tre Brødre Evertsen, gamle Skolekammerater fra Frederiksborg, og de tre Brødre, der tjente ved forskellige Afdelinger, havde nu truffet hverandre her. Den ene af Brødrene gav i den Anledning en Flaske Vin, — Gud forlade ham hans Synd! — som han kjøbte paa en Marketendervogn. Hvad ere vi Mennesker dog for en godmodig Slægt! Her droge nu 35000 Mand ud for at slaas med næsten lige saa mange, der kom syd fra. Havde man sendt Fjenden 30000 Flasker Rødvin af den Slags fra Marketendervognen, vilde Fjenden være tilintetgjort. Muligvis havde man faaet Ord for barbarisk Krigsførelse, men det faar den sejrende Part altid alligevel. Det varede fjorten Dage, inden jeg forvandt min

Fjerdedel; havde jeg drukkert den hele, var jeg død paa Stedet.
 Da jeg havde taget Afsked med Brødrene, gjorde jeg en Vandring
 ned til Mosen, bekjendt fra 2det Jægerkorps's heltemodige Kamp
 Dagen efter Slaget ved Slesvig, og fra Erindringen om denne
 Vandring hidrører følgende Digt om

Mosen ved Oversø.

Det rumler og det rasler henad Flensborg Landevej,
 Der kommer Artilleriet med Støj og Hurlumhej.
 Rask klinger det der inde fra Skovens dunkle Gjem,
 De lette Batailloner drage syngende frem.

Dragonen kommer sindig paa sin vælige Hest,
 Husaren tumler vindig sit Dyr og gjør Blæst;
 Det funkler og det blinker som Perler smaa paa Vin
 For Solens Blik paa Hjælmen og den blanke Karabin.

Nu bøje vi om Skoven, hvor Milepælen staar,
 Jeg husker det saa nøje, som om det var igaar.
 Bag ved en lille Sø og en Mose knejste stolt
 En Kirke, det var Oversø, der gjorde vi Holdt.

Der laa trindt om paa Sletten de grønne med de blaa,
 Hist Gardens Bajonnetter med Bjørnehuer paa,
 Men nærmest ned mod Søen laa andet Jægerkor
 Og skotted sky til Mosen, hvor det sad i overfjor.

Den Mose havde ofte jeg nævne hørt med Lyst,
 Naar Jensenne de snakked om den raske Jægerdyst.
 Med Vandstøvler lange jeg ilede derhen,
 Der traf jeg midt i Mosen paa en god gammel Ven.

„Hvad gaar Du her og trasker, Du gamle Kavalers?“
Han brummed et Par Gange, det var saa hans Maner.
„Her faar Du vaade Fødder, saa narrer Du jo os,
„Naar Du ligger syg, mens vi andre maa slaas.“

„Saa sagte dog, saa sagte, min skjægløse Gut,
„Den Næsvished den lugter lidt stærkt af en Rekrut,
„Jeg havde dog vel sagtens to Snore eller tre,
„Før rigtig Du var kravlet af Skjorterne maaske.

„Men nu er det forbi med den Smule Respekt,
„Fordi Du der har faaet det Par Snore, Din Knægt;
„Lad gaa, det skal nu hverken gjøre til eller fra,
„Jeg véd, Du er ikke saa kejtet endda.

„Og nu skal Du dog høre, hvorfor jeg trasker her,
„For ser Du, denne Mose, den har jeg faaet kjær.
„Her var det, vi holdt Paaske den Gang i overfjor,
„Da tjente jeg endnu ved det andet Jægerkor.

„Vi havde gaaet langt, jeg var næsten lidt træt,
„Det var koldt, saa vi frøs, og det regnede tæt,
„Men just, som her vi traved over Sten, over Stok,
„Da fik vi det saa varmt, at det halve var nok.

„Det passede de godt, dette vildtyske Rak,
„For det var akkurat, som i Mosen vi stak,
„Da knaldede det her, og da knaldede det der,
„Saa maatte vi ha' Fingre i det vaade Gevær.

„Nu kom der Liv i Spillet, det gik, som det var smurt,
„Men de var lidt for mange, saa det hjalp ikke stort.
„Der henne, kan Du se, ved den skaldede Brink,
„Stod Vestergaard, Kaptejnen, Du kan tro, han var flink.

„Saa kom Kavaleriet, det var prægtigt at se,
„De stormed ned ad Bakken, saa sluttet' vi Karré.
„Omtrent paa en Snes Alen kommanderede han „Fyr!“
„Det gjorde mig lidt ondt for de dejlige Dyr.

„De sprældede i Mosen blandt Tuer og blandt Siv,
„Og mangen sank i Dyndet til midt paa sit Liv,
„Mens Ryttere og Heste i Dyndet med Skrig
„Sig væltede, jo det var et net Roderi!

„Imellen tvende Tuer jeg fast var bleven klemt,
„Der stod jeg i et Hul, som just passéde bestemt;
„Da før vi laa ved Vejen, da randt det mig i Hu,
„Gud véd, om ikke det skulde være her endnu?

„Thi hvis det skulde hænde, hvad Gud forbyde vil,
„At Tysken atter skulde sig trænge frem hertil,
„Da tænker jeg, jeg finder min gamle Post igjen,
„Der, hvor jeg stod i Paasken, og stod sgu godt, min Ven.“

Saa talte han og spanked blandt Tuer og blandt Siv,
Da sank han i Moradset til midt paa sit Liv,
Imellem tvende Tuer han fast var bleven klemt,
Glad blev han, da han mærkede, det passede bestemt.

Jeg lo vel, saa det klukkede, men sprang dog i en Fart
 Til Hjælp og trak ham op, men det kunde jeg ha' spart.
 For Dagen strax derefter, en halv Mils Vej derfra
 Der fik han sig en Kugle, den døde han a'.

Men Folk, som bo i Egnen, fortælle, at iblandt,
 (Og selv jeg næsten tror, at det virkelig er sandt)
 Man ser ham gaa i Mosen og spanke op og ned,
 Men hvad han søger efter, kun jeg alene ved.

Thi, hvis det skulde hænde, hvad Gud forbyde vil,
 At Tysken atter skulde sig trænge frem hertil,
 Da er jeg ganske rolig, jeg stoler paa hans Ord,
 Da møder han i Mosen med andet Jægerkor.

Og alle Danmarks Drenge vil stille sig i Rad,
 Og Riflen vil de slænge om Nakken nok saa glad,
 Og Sommerdagens Hede og Vinternattens Frost
 Vil finde dem dernede, hver paa sin gamle Post.

Der kom en Vinterdag, da Løftet blev holdt; det var her,
 at 1ste og 11te Regiment Dagen efter Dannevirkes Rømning
 kæmpede den fortvivlede Kamp mod den uhyre Overmagt. Skulde
 det være den sidste Kamp, der bliver kæmpet i disse Egne? Det
 vil jeg vanskelig bringes til at tro.

Der kom tidlig Ro over Lejren, og da Aftenens Halvlys
 laa over Sletten, da der var Stilhed overalt, hvilede der en
 ubeskrivelig Højtidelighed over Egnen. Lidt før jeg lagde mig
 til Ro, stod jeg og talte med Albrechtsen. Tæt ved os stod en
 Ambulancebaare, og Albrechtsen satte sig ned og røg sin Pibe
 støttende sig til en af de smaa Pæle, hvorpaa Baaren hvilede;

men lidt efter siger han: „Jeg tror, det er bedre saa“, og strakte sig bekvemt helt ud i Lejet. „Aa lad være at ligge der“ siger jeg, „det ser alt for uhyggelig ud“. „Hvorfor ikke?“ svarer han, „jeg kunde dog have Lyst til at prøve, hvordan her er at ligge, inden de bære mig bort i den for Alvor.“ Kort efter sov han i det uhyggelige Leje, men jeg kom til at tænke paa denne korte Samtale, da jeg to Dage efter fik at vide, at han virkelig var bleven baaren til sit sidste Hvilested paa saadan en Baare. Hele Natten forblev Hæren rolig i denne Bivouakstilling, men ved Daggry brødes der op, Schleppegrells Division i en mere østlig Retning, Moltkes følgende Hovedlandevejen og mod vest. Den 24de rykkede vi langsomt frem, følende os for til alle Sider. Henad Middagstid hørte vi Skud forude, og nu begyndte den temmelig alvorlige Fægtning, der dannede Forspillet til Hovedslaget den følgende Dag. Idet et Batteri rykkede forbi os, fik jeg en Hilsen fra en Underlæge, der fulgte med Kanonerne; det var min gode Ven Frits Schmidt, den tidlig afdøde Professor i Anatomi. Den første saarede, jeg den Dag saa, var en Soldat af 9de Bataillon, der kom spaserende tilbage med et Klæde om sin ene Haand. Soldaterne flokkedes om ham: „Er Du saaret?“ lød det fra alle Sider. „Ja gu er jeg saaret“ sagde Fyren, „jeg kan glo igjennem min Haand“; saa tog han Bindet af og tilbød dem at kigge, men jeg tror dog ikke, det lykkedes. Vi stod en Tid og ventede i Egnen ved Smedeby, medens det knaldede rask baade fra Kanoner og Geværer ikke langt foran os, saa kom der Bud til 1ste Forstærknings-Bataillons 1ste og 2det Kompagni om at bryde op. Vi satte os strax i Bevægelse, men til vor store Forundring toge vi ikke Retningen hen imod den Egn, hvorfra vi hørte Fægtningen, men lige mod vest, tilsyneladende bort fra Slaget. Vi to Kompagnier vare de eneste, der gik i denne Retning, og vi fik efter-

haanden at vide, at vi vare bestemte til at eskortere Reservekavaleriet, der rykkede frem ude ad „Oxevejen“, den gamle Landevej, der vestligere gaar parallelt med Chausseen. Vi begyndte at bande og gale, nu skulde vi igjen skubbes til Side ligesom ved Fredericia; Folkene vare gale i Hovederne og vilde hellere have haft Lov til at gaa lige paa. Det var en lang og varm Marsch, og hele Vejen og hele Tiden hørte vi Kanonaden syd og syd-øst for os. Jeg husker ikke, om det var paa denne Marsch eller tidligere paa Dagen, inden vi skiltes fra Hovedstyrken, at jeg havde en underlig Historie med Korporal Nyborg, et Menneske, der ellers i ingen Henseende var overspændt, og som ikke saa ud til at have Anelser. Vi havde gjort Hvil et Sted, og da vi atter havde sat os i Marsch, lagde jeg tilfældig Mærke til, at Nyborg marscherede uden Tornyster. Jeg siger til ham: „De har glemt Tornysteren, da vi holdt Hvil.“ „Ja, det er ogsaa sandt“ siger han og lod, som om han gik tilbage efter den, men lidt efter saa jeg ham igjen uden Tornyster. Vi vare ikke komne længere bort, end at han magelig kunde hente den endnu, og jeg mindede ham igjen derom. „Den har jeg ingen Brug for mere“ svarede han, og blev ved at gaa. „Men De maa og De skal hente den“, siger jeg, hvorpaa han atter gik tilbage, men kom strax igjen uden Tornyster. Tredje Gang var jeg i Lav med ham, men jeg fik kun det samme Svar: „Jeg har ingen Brug for den mere“, og han fik ingen Brug for den mere; han kom paa Forpost om Natten og blev skudt tidlig om Morgen, død paa Stedet ved et Skud gennem Hovedet. Jeg fortæller denne lille Historie, som den er, nu kan enhver deraf slutte, hvad han vil, om Forudanelser. I Omegnen af Tarp, hvor der nu er en Jærnbanestation, traf vi Kavaleriet, der havde sadlet af og laa spredt over et umaadeligt, fladt og overskueligt Terrain.

Der bleve vi ogsaa, og fik ikke noget videre at bestille den Dag, andet end at lytte efter Kanontordenen og anstille Gisninger over, hvad der gik for sig. Til vor store Forbavselse hørte vi pludselig Kanontorden og saa de hvide Røgskyer syd og syd-vest for os. Først senere fik vi Løsningen paa denne Gaade. Det var Schepelerns Brigade, der banede sig Vejen vest ude og nu kæmpede ved Solbro ved Overgangen over Trenen for at kunne indtage en Stilling i Flanken paa Fjenden og overskære hans Retrætelinie, naar den afgjørende Kamp stod. Desværre traf det sig jo som bekjendt saa, at Brigaden, der foreløbig havde løst sin Opgave og var naaet til det rette Punkt i rette Tid, ved en Ordre fra Hovedkvarteret, afsendt i det Øjeblik, da Roderiet i Øvre-Stolk bragte en kortvarig Tvivl om Slagets Udfald, saa sig nødt til at gaa tilbage netop i det Øjeblik, da den skulde være gaaet fremad, medens en senere med Kontraordre afsendt Ordonnants ikke naaede sit Bestemmelsessted. Henad Aften døde Kampen hen til begge Sider for os, og ved Nattens Frembrud fik 1ste Kompagni Ordre til at gaa tilbage, saa nu vare vi alene med de tre Kavaleri-Regimenter. Det var en lidt underlig Situation; enten maatte man anse det for afgjort, at Stillingen foran os var ubesat, og hvoraf kunde man i Grunden vide det, eller at den ikke kunde blive besat i Løbet af Natten? eller ogsaa kunde det, hvis vi traf paa Fjender, meget let hænde, at et enkelt isoleret Kompagni kunde blive oprevet i en Fart under Omstændigheder, hvor Kavaleriet kun kunde hjælpe os saare lidt. Fra Tarp gaar Vejen lige i Syd. En lille halv Mil sydligere ligger Landsbyen Langsted, og en god halv Mil syd for den Landsbyen Bollingsted ved Bollingsted Aa, der falder i Trenen, og paa dette Sted er et temmelig dybt Vandløb paa omtrent 20 til 24 Fods Bredde. Om Natten blev det halve Kompagni sendt paa Forpost ned imod Langsted,

medens det andet halve Kompagni laa paa Piket der, hvor vi havde været hele Eftermiddagen. Disse havde Lov til at sove, kun vaagede én af Underofficererne, skiftevis i to Timer ad Gangen. Jeg havde Vagten fra Kl. 2 til 4, saa skulde jeg purre ud. Jeg lavede mig et Sæde af fire Tornystre, og der sad jeg midt paa Heden, ene vaagen i den store Flok, idet jeg søgte at opfange enhver Lyd, der kunde tyde paa Liv, eller maa-ske rettere paa Død. En Gang imellem knaldede der et Skud langt borte, naar en eller anden Skildvagt har troet at ane Uraad, men ellers var der dødsstille. Man kunde høre Hestene græsse og ruske i Tøjet og Soldaterne snorke. Situationen var egnet til allehaande Stemninger. Hvad vilde den følgende Dag bringe? At et stort Slag vilde begynde ved Dagens Frembrud, var klart. Vilde vi komme i Ilden? Vilde jeg være levende næste Dags Aften? Jeg forsøgte at sætte mig ind i alvorlige og højtidsfulde Stemninger, at tænke paa Døden; mine Tanker gik vide omkring i de to Timer, men jeg var ikke tilfreds med mig selv. Det gik mig som i Kirken, naar man hvert Øjeblik af de tilfældigste Gjenstande, der møder Øjet, kommer til at tænke paa ganske uvedkommende Ting, paa Indskrifterne paa Prædikestolen, tæller Armene paa Lysekronen eller Tremmerne i et Gitterværk. En Kavaleri-Patrouille, hvori der var et Par høje Officerer, kom ridende ude fra, og jeg hørte senere, at de nær vare blevne skudte af vore Folk. Saa vidt jeg véd, var det Oberstlieutenant Müller, Stabschef ved Reserve-Kavaleriet, der havde gjort dette Ridt syd paa. Da de ved Langsted paa Tilbagevejen traf paa vor Forpostlinie, vilde de uden videre ride igennem. Oldhus kommanderede Feltvagten, og han var ikke den Mand, der under saadanne Forhold skulde begaa en Uforsigtighed. Han gik hele Natten selv med Geværet i Armen fra Post til Post for at holde

Øje med, om Folkene vare aarvaagne. Saa kom der ridende en Flok Dragoner ude fra. Oldhus raaber dem an: „Holdt! Felt-raab!“ Der var en høj Officer, der red foran; han stanser og famler, kan ikke huske Feltraabet; endelig siger han „Gejser“. Det var galt. Feltraabet havde forrige Dag været „Gejser“, men var nu „Hekla“ — eller omvendt —, saa at en Forvexling af de to islandske Navne let kunde finde Sted. Naar man nu husker, at de slesvig-holstenske Dragoner paa ganske lidt nær saa ud akkurat som vore egne, var der i en Nat som denne al Grund til at være nøjeregnende — her stod man ikke i Zahlkammerporten. Oldhus hæver Geværet, fordrer paa ny Feltraab „eller jeg skyder“, og naar man kjendte Oldhus, kunde man bande paa, at det var alvorlig ment. I det yderste Øjeblik opfatter en Officer, der kom ridende bag efter, Situationen, og giver det rigtige Feltraab. To Dage senere kom der en Forespørgsel om Navnet paa den resolute Sergeant, der havde gjort Mine til at skyde Reserve-Kavaleriets Stabschef, men da var Oldhus død. De vexlende, afbrudte Stemninger fra min ensomme Vagt fra Kl. 2 til 4 den Nat har jeg prøvet paa at udforme i et Digt, men jeg er ikke vis paa, om det er lykkedes mig.

Natten før Slaget.

Stille for oven og stille for nedén —

Stjærnen nys tændte sit blinkende Fyr,

Kigger igjennem de drivende Sky'r

Ned over Heden.

Ene jeg sad midt i Menneskevrímlén,

Ene blandt Tusinder, hvor der var stille!

Vide fo'r Tanken, paa Jorden, i Himlén,

Strejfede om, som den kunde og vilde.

Nys over Engene buldred Kartoven,
 Bøsserne knalded fra Grøft og fra Hegn,
 Kuglerne fløj som en knusende Regn
 Ind imod Skoven.

Rækkerne sluttes og brydes og bølge,
 Flammerne stige, de synke, de slukkes;
 Førerne kalde, og Mændene følge,
 Tusinde Øjne i Døden der lukkes.

Farvet i Kransen af glødende Roser
 Solen er dalet; en Sommernats Slør
 Sænkte sig mildt over Skove og Sø'r,
 Marker og Moser.
 Kampen var stanset; kun dækket af Taagen
 Hvilte Soldaternes sovende Rader.
 Skynd Jer og sov! Thi Døden er vaagen,
 Snart vil den høste og sanke i Lader.

Ene jeg vaaged. Jeg tænkte: Imorgen
 Kommer jo Kampen saa sikkert som Dagen.
 Er Du parat til at dø? Det er Sagen.
 Hvad er Dig Borgen
 For at Du — Tys! Hvad er det? Saa, for Pokker!
 Der er en Hest sluppen løs af sin Grime!
 Klodrian af en Dragon! Aa, den Klokke!
 Kan man da ikke faa Fred i en Time?

Hoa, staa stille! Se nu er Du bunden,
 Hvil Dig min Gut — se Dragonen, hvor tæt
 Fyren han snorker! naa, Staklen er træt,
 Jeg ogsaa i Grunden.

Der faldt en Stjerne; hvor peger Din Bane?
 Kjender I Fremtiden der, hvor I vandre?
 Varsler Du Sejr eller Fald for vor Fane?
 Sagtens Du er vel saa klog som vi andre.

Sover Du Moder? Ifald Du nu vidste,
 At, førend Solen vil synke igjen,
 Sover maaske jeg blandt tusinde Mænd
 Sønnen den sidste.

Hvad er nu det, Rimmerslund? vær dog stille!
 „Gir han en Dram, Fourer? Kulden mig knuger“.
 Tag da en Slurk, men pas paa, kun en lille.
 Stop Kammerat! hvor det Pumpeværk suger!

Hør! hvor Smaabølgerne risle i Grøften!
 Aldrig den Sang har mig syntes saa smuk.
 Stille! det lød som et undertrykt Suk —
 Kun Hestenes Snøften!
 Netop idag er der Fødselsdag hjemme —
 Mon der er Gjæster, og alle er glade?
 Søsterlil! kunde jeg høre Din Stemme
 Juble til Kringlen og ved Chokolade!

Der kommer Ryttere hjem over Heden;
 Vejen er blød, de maa ride i Skridt.
 De har nok aflagt en dristig Visit
 Uden for Kjæden.
 Snart er det Dag. Gjennem Taagen, som letter,
 Poplerne tone som Domkirkespire —
 Var det min sidste af Sommerens Nætter?
 Alle Mand op! for Klokken er fire!

Slaget ved Isted.

Dagen brød frem med tæt Taage, som efterhaanden gik over til en fin Støvregn, der gjorde det vanskeligt ikke blot at se ret langt frem for sig, men ogsaa at høre. Lidt over Kl. 4 var Kavaleriet i Sadelen og vi paa Benene. Det var et stolt Syn, da den store Kavaleristyrke paa én Gang trak Sabelen, medens General Flindt holdt for Fronten og henvendte nogle Ord til dem — men dog hvor mat imod hin uforglemmelige Nat i Fredericia, da Schleppegrell spurgte, og Folkene svarede Ja! Desværre bleve disse herlige Folk ikke brugte i Dagens Løb, thi da Øjeblikket kom, at de skulde bruges, da Situationen i alle Henseender var moden dertil, indtraf der et Par Uheld, der gjorde, at de ikke kom frem for at gjøre Nytte. Vor Opgave var, at vi

skulde berede Vejen for dem, for at ikke et Par enkelte fjendtlige Fodfolk i en Stilling, der var utilgængelig for Rytteri, skulde være i Stand til at stanse hele den ad denne Vej fremrykkende Styrke. Vi passerede Langsted, hvor vi optog vore Forposter fra om Natten, og gik videre syd paa. Da hørte vi Kanonerne og Begyndelsen af Slaget paa vor venstre Side; det var Kampen i og om Bøgmose, der var begyndt noget for tidlig. Vi saa endelig Bollingsted ligge for os. Der var en Bro over Aaen ved Vandmøllen, hvilket var det eneste Sted, Aaen i denne Egn kunde passeres, og der var nogen Rimelighed for, at denne Bro kunde være besat; imidlertid viste der sig foreløbig ikke noget fjendtligt. Da vi vare 3 à 400 Alen fra Byen, bleve Skytterne sendte frem for at afsøge Byen. Min Kommando som Fourer var netop første halve Skyttepeloton, saa at det var min Opgave at aabne Ballet, hvis der ellers var nogen at danse med. Infanteriet stillede den Gang paa tre Geledder, hvoraf det bageste bestod af udvalgte Folk, Skytterne. Disse udgjorde to Halvpelotoner. I Fægtning gik det ene til højre, det andet til venstre uden om Kompagniet, svingede saa op foran Fronten og formerede Kjæde fremad. Vi gik altsaa frem og dannede Kjæde og nærmede os saaledes Byen, temmelig sikre paa, at her var Fred og ingen Fare, men vi kom hurtig ud af Vildfarelsen. Uden for Byen vare Markerne inddelte af en Række parallelt løbende Diger, dels bevoxede med Tjørnekrat, dels nøgne; Mellemrummene vare atter delte i mindre Lodder ved Gjærder eller Diger paa tværs. Da det som sagt var taaget og regnfuldt, saa at man ikke kunde se ret langt frem for sig, vare vi komne det første Dige temmelig nær, inden vi bleve bemærkede, men lige med ét knaldede først et enkelt Skud, og i næste Øjeblik fik vi en hel Salve, medens en Kanonkugle fløj over os og slog ned i Jorden bagved. Der var ikke Tid til

lang Betænkning. „Hurra, Folk! Fremad!“, og i et Nu var hele Rækken henne ved det Gjærde, hvorfra Salven var fyret, og vi fik netop Tid til at se Ryggene af de fjendtlige Jægere, da de sprang over det næste Dige, hvor de saa kastede sig ned paa den anden Side og gav Ild paa ny. 2det halve Skyttepeloton var imidlertid kommen i Linie med os, og nu begyndte en livlig Skydning. Jeg var yderst paa højre Fløj, og da jeg fik Øje paa min gamle Ven Adser Græse, for hvem jeg nærede en Forkjærlighed fra den Nat ved Gudsø, da han delte sin Mad med mig, raabte jeg til ham, at han skulde komme ud til mig paa Fløjen: jeg vidste, han kunde bruges, da han var en routineret Krybskytte; men han var knap naaet hen til mig, før jeg ved at vende mig til Siden saa ham ligge udstrakt paa Jorden lige ved mig. Jeg blev underlig til Mode; det gik først i det Øjeblik op for mig, at man nu muligvis kunde være udsat for saadanne Ubehageligheder. Jeg fik et Sekund — maaske var det kun en Brøkdal af en Sekund — en Fornemmelse, som jeg aldrig har kjendt før eller siden; jeg følte, at jeg var levende, jeg kunde mærke hele Livsvirksomheden i mig, det var som om alle Organer virkede synlig og hørlig for mig. Jeg véd ikke, om andre kjende denne forunderlige Følelse, en forhøjet Fornemmelse af Liv, fremkaldt ved det pludselige Syn af Død. Jeg havde ikke været fuldkommen rask om Morgen og om Natten; jeg havde i flere Dage lidt noget af rheumatiske Smerter i mit ene Ben, og medens vi svingede ud foran Kompagniet, havde jeg haft ondt ved at følge med ude paa Fløjen; men fra dette Øjeblik af var hver Følelse af Svaghed forsvunden, jeg følte mig stærk nok til alt og var tryk for enhver Følelse af Ængstelighed. Jeg bøjede mig i en Fart ned over den faldne. Der var et Hul under det ene Øje, og han syntes at være stendød. Jeg fik dog tre Uger efter

at vide, at han var levende endnu og paa Lazarethet i Augustenborg, thi der kom Forespørgsel til Kompagniet om hans Uhr og hans Penge. Jeg kunde tilfældigvis give Oplysning om begge Dele, thi i det Øjeblik, han blev baaret bort, havde jeg sagt til en af Folkene, at han skulde tage disse Ting til sig og bevare dem, da jeg vidste, at han plejede at have ikke saa faa Penge hos sig. Begge Dele fandtes ogsaa i god Behold, saa at han fik dem, men døde dog faa Dage efter. Denne Skydning fra Gjærde til Gjærde kunde imidlertid ikke føre til noget; vi maatte frem til det næste; det gik. Da vi først vare over Gjærdet, gik det i Løb hen til det næste, og Tyskerne trak sig efterhaanden helt tilbage til Byen, som Aaen løb igjennem. Paa et af Digerne var der, hvor vi skulde over, et tæt Tjørnekrat, og vi fandt i Øjeblikket kun en Aabning deri saa stor, at én Mand ad Gangen kunde krybe igjennem; paa den anden Side var den aabne Mark, der kunde bestryges af Fjendens Ild. Lieutenant Fewejle gav Tegn til at gaa over. Folkene begyndte at kigge noget sky paa det smalle Overgangssted; det var klart, at der ikke var nogen stor Efterspørgsel efter Tilladelsen til at gaa først. Jeg følte, at det var min Pligt som Fører at give Exemplet, men idet jeg nærmede mig for at springe over, løb ogsaa et Par af Folkene til, og jeg blev først den 3dje eller 4de, der kom over paa den anden Side, og nu fulgte Resten i en Haandevending efter. Tyskerne opgave nu helt Stillingen uden for Byen, trak sig ind i Gaardene og snart over paa den anden Side af Aaen. Imidlertid var hele Kompagniet kommen til, og paa vor venstre Fløj gik nu Kaptejnen med Kompagniets Hovedstyrke løs paa Byen selv, hvor de forreste Huse, der vare besatte af Fjenden, kom i Brand, og snart var der ikke en eneste Mand af Fjenderne paa denne Side Aaen. Men at komme over denne var en anden Sag.

Paa vor Fløj gik Korporal Bekke langt ud til højre for at se, om han kunde finde et Overgangssted, men forgæves. Inde i Byen søgte Lieutenant Homann at forcere Broen foran Vandmøllen, men der faldt han, skudt igjennem Brystet, og de Folk, der havde fulgt ham og nu søgte at bjærge hans Lig, bleve saarede eller faldt, der iblandt begge Ambulancesoldaterne og Lieutenantens trofaste Oppasser, Christen, der blev saaret. Stakkels Christen græd som et Barn, ikke for sit Ben, men over sin kjære Lieutenant. Vi laa da nu foreløbig og skød paa hinanden over Aaen. Vi laa tilsidst helt nede ved Aabredden, hvor en ganske lav Dæmning og et Par Smaabuske gav just ikke megen Dækning, men lidt Skjul, medens de skød paa os fra de nærmeste Huse, vel c. 100 Alen borte, og især fra en Vejrmølle, der laa lige over for os, som var stærkt besat, og hvorfra de havde et ypperligt Overblik over os. Pludselig raaber en lille Jyde, der laa et Par Skridt fra mig: „Jeg kan se, hvem det er, der skyder efter Dem, Fourer; han staar der henne bag Huset, pas paa, nu kommer han frem og skyder“. Ganske rigtig kom i samme Øjeblik en Fyr frem og sendte en Kugle ned igjennem den Busk, hvor jeg opholdt mig. Jeg skød i samme Øjeblik, men væk var han bag Hjørnet; dette gjentog sig 6 à 8 Gange, saa at jeg fik vexlet lige saa mange Skud med den samme Mand, naturligvis uden at jeg har nogen Formodning, om jeg har truffet ham eller ej; mig traf han i ethvert Tilfælde ikke. Vi havde lige bag ved os en Rugmark, og vi kunde hvert Øjeblik se Vipperne flyve i Vejret, naar en Kugle klippede Straaet over. Jeg tror ikke, nogen med sin bedste Vilje kan lade være at gjøre et Kast med Hovedet, naar han mærker den hvislende Lyd af en Kugle, der piber forbi hans Øre. Pludselig fløj min Hue et langt Stykke bort. Jeg fik fat i den igjen og haabede, at der var et Hul igjennem

den, men der var intet Tegn til, at den var truffen; jeg har vist blot slynget den bort ved et kunstfærdigt Kast, som jeg senere forgjæves har prøvet paa at gjøre efter. Man skal maaske have en Spidskugle til Læremester for at kunne udføre det Kunststykke. Denne Skydning over Aaen kunde imidlertid være bleven ved til Dommedag, uden at der kom noget ud af den. Jeg var lidt bange for, at Folkene skulde skyde deres Patroner op til ingen Nytte, og gik Rækken igjennem for at minde dem om i ethvert Tilfælde at gemme et Par Stykker til uforudsete Tilfælde; vi havde nemlig ikke stor Udsigt til at faa vor Ammunition fornyet, da vor Krudtkarre fulgte med Bataillonen. Jeg fik sendt en Hornblæser op til Kaptejnen for at spørge ham, om der var noget derved at gjøre, og han kom noget efter tilbage med en hel Bunke Patroner, som vi havde faaet af Kavaleriet, der samtidig havde ladet en Deling sidde af og sendt dem med deres Karabiner ind i Byen til vore Folk. De kunde rigtig nok ikke række ret langt, men det knaldede dog. General Flindt havde været henrykt over den Raskhed, hvormed Byen var bleven taget, og sendte et Par Gange en Ordonnants ind til Kaptejnen for at udtale sin Tilfredshed; men det hjalp alt sammen ikke noget, saa længe vi ikke kunde faa drevet dem ud af den fordømte Vejrmølle, hvor der sad én i Hatten og sang Schleswig-Holstein meerschlungen, saa at det lød over til os. Da knaldede det bag ved os. En Granatkanon — Gud véd, hvor den kom fra — satte en Granat lige i Hatten af Vejrmøllen; nu blev den tømt i en Fart. Tyskerne løb alt hvad trække kunde, og et Øjeblik efter slog Luen ud af Luger og Lemme. Pladsen var vor, vore Folk gik over Broen, og Fjenden forsvandt i en lille Skov lidt derfra, Stenholt Skov. Jeg har ovenfor fortalt, at i samme Øjeblik, som der blev fyret de første Geværskud paa os, slog ogsaa

en Kanonkugle ned tæt ved os; jeg er ganske vis paa, at jeg ikke tager fejl heri, thi jeg saa tydelig Kuglen slaa ned i Jorden, men der kom ikke flere end den samme. Jeg kan ikke forstaa det anderledes, end at der har været en fjendtlig Kanon til Stede, men at der ved det første Skud, den skød, maa være indtruffet et Uheld, der gjorde den ubrugelig. Vore Modstandere vare i Følge General Kroghs Rapport om Slaget 2 Kompagnier af 4de slesvig-holstenske Jægerkorps. Det havde som sagt regnet, og vi saa forkrækkelig ud af Vand, Jord og Krudtslam. De fleste løb strax ned til Aaen for at faa noget af det værste vasket af sig i en Fart; da blæstes der Appel, og Kompagniet samledes. Det var med ængstelige Følelser, at man lod Øjnene løbe ned ad Rækken for at se, hvem der manglede. Homann var død, Oldhus død, Nyborg død, Kommandersergeanten var saaret, Korporeal Villerup, der nylig var bleven ansat ved Kompagniet, var saaret, og desuden manglede en Sned Mand, hvoraf nogle vidstes døde, medens vi først efterhaanden fik Oplysning om de fleste. Bataillonens Underlæge, Pontoppidan, var fulgt med os. Han havde givet de saarede den første Forbinding, inden de vare kjørte bort. Han gjorde store Øjne, da han fik Øje paa mig. „Har jeg nu ikke ligget og lappet paa et Hoved, som jeg aldrig har lappet før!“, udbrød han, „jeg var saa vis paa, at det var Dem, jeg havde mellem Hænderne“. Vi vare nu op ad Formiddagen. Vi havde leveret denne lille Bataille helt for os selv uden at mærke synderlig til det store Slag, der paa samme Tid var vundet, saa næsten tabt igjen, og paa den Tid stod i Begreb med at vindes paa ny; men Luften var saa tung og tæt, at man ikke hørte ret langt bort. Ved Vandmøllen bleve vi liggende et Par Timer. Kavaleriets Officerer og Menige flokkedes om os for at tale om Fægtningen og vidste ikke alt det gode, de vilde gjøre

os; det var kort sagt kjendeligt, at de uden for staaende Tilskuere havde faaet det Indtryk, at vi havde gjort vore Sager godt. Kaptejnen var stolt og glad over Folkenes Holdning, men dybt bevæget ved sin Ven Homanns Død, en Følelse, der deltes af hele Kompagniet; thi naar jeg undtager Schleppegrell, hvis Død vi først erfarede Dagen efter, var der næppe nogen, de vilde sørge saa meget over som over Homann. Vort Tab var jo ikke saa særdeles stort, kun var det gaaet uforholdsmæssig ud over Underofficererne, nemlig to døde og to saarede blandt ti. Jeg antager, at det var lidt over Middag eller saa omtrent, da vi igjen satte os i Bevægelse. Retningen var syd paa, altsaa maatte Armeen i sin Helhed vel ogsaa være gaaet fremad, men ellers vidste vi ikke det mindste af, hvad der var passeret. Stemningen blandt Folkene var efter Kampen paa sit højeste; de vare rede til alt. Følelsen af Sejren, der var bleven forøget ved den Omstændighed, at de havde kæmpet for Tilskuere, der tiljubled dem Bifald, slog ud paa alle mulige Maader. Jeg husker, at lidt før Møllen faldt, kom der en Karl hen til en Kammerat i Nærheden af mig og raabte: „Nu har de skudt min Slof, men vil Du nu være min Slof, saa skal vi“ — her satte han en overflødig Ed paa — „følges ad, saa længe der er Liv i os“. Da vi skulde til at bryde op igjen, og Kompagniet var stillet paa den sædvanlige Maade med Skytterne bagest, kom et Par Karle hen til mig og sagde: „Hr. Fourer, nu har vi hele Dagen været foran, nu synes vi, at det er en Skam, at vi skal gaa bagefter, vil De ikke spørge Kaptejnen, om vi ikke maa komme foran igjen“. „Spørg I kun selv ad“, sagde jeg, „den Fornøjelse vil han vist ikke nægte Jer“. Det følger af sig selv, at Tilladelsen med Beredvillighed blev given. Vi satte os da i Marsch, et lille Stykke med Sang og Halløj, indtil vi naaede en forud sendt Deling af Rytte-

riet, men saa gik det yderst stilfærdig og med alle Forsigtighedsregler, som om man kunde vente at støde paa et Baghold. Kompagniet gik foran, men foran os var der dog tre Dragoner, der red i en Linie efter hverandre med en 30 til 40 Skridts Mellemrum mellem hver, med Pistolen med spændt Hane i den højre Haand og Sabelen dinglende løst om Haandleddet. Den forreste gjør Holdt, rider lidt ud til Siden og gjør Plads for den næste, der rider forbi ham og nu er i Spidsen, indtil han paa samme Maade overlader Æren og Fordelen til Nr. tre. Paa denne Maade bevægede vi os et Stykke fremad med en Kavaleri-Forspids forude. Saa red endelig Rytterne fra os, medens vi bleve ved at gaa fremad i sydlig eller sydøstlig Retning. Det maa have været paa den Tid, da Slaget var endelig afgjort, og Tiden nu var kommen, til at Rytteriet ved at forfølge skulde gjøre Nederlaget fuldstændigt. Et Par Timer efter kom hele Styrken tilbage, men de vare slukørede og flade, og jeg hørte en af Officererne sige til vor Kaptejn: „Havde vi haft Deres raske Folk med, saa var det ikke sket“. Det er nu ikke værdt at tale om den Sag. Det kan læses mange Steder, hvorledes en tilfældig Forvirring og en umotiveret Forskrækkelse bevirkede, at tre Rytter-Regimenter gjorde forkert Front nede i Nærheden af Lille Dannevirke Kro, fordi et Par Snese forsprængte fjendtlige Jægere kom til at fyre nogle Skud af paa dem i et Øjeblik, da de intet ventede. Det hører til de fatale Uheld, der uden nogen enkelts Skyld kan ramme tapre Folk, men forbandet ærgerligt er det alligevel. Snart marscherede vi, snart hvilede vi, men hvor vi efterhaanden kom hen, havde jeg intet Begreb om. Det var henad Aften bleven smukt Vejr. Vi gik over en stor Hede, og foran os saa vi en vældig Brand, der blev rødere og rødere, alt som Mørket faldt paa. Omtrent ved Solnedgang opstod der en Stansning. De forreste

havde fundet Liget af en falden dansk Officer. De til Stede værende Officerer samledes om Liget; en Grav blev dannet i Toppen af en Kæmpehøj der tæt ved, og der sænkedes den unge ukjendte Officer i sin ensomme Grav. Der var noget gribende og højtideligt over denne Begravelse af en Mand, som ingen kjendte, midt ude paa Heden. Mørket faldt efterhaanden paa; vi nærmede os mere og mere den store Brand, medens vi gik over et Terrain, hvor Kampen havde raset. Hist og her laa et Lig; ved Siden af stod Geværet paa Hovedet, idet Bajonetten var stukken i Jorden til Tegn for dem, der kom for at søge Ligene op; der laa Stykker af Klæder og Udrustningsgjenstande; vi marscherede forbi en enlig Garder, der holdt Vagt over en Bunke af Gardens hvide Lædertøj; sandsynligvis vare de saarede af Garden bragte herhen, og her havde de taget Bandolererne af dem. Endelig naaede vi Branden, og der omtrent kom vi ud paa Hovedlandevejen; det var Isted Kro, der brændte. Vi fulgte nu Vejen et Stykke syd paa, stadig eskorterende Kavaleriet, saa forlode vi igjen Vejen og drejede atter mod Vest ind i en Egn, der var som oversaaet med Kæmpehøje, og endelig sent paa Aftenen toge vi en Bivouakstilling i Nærheden af en lille Sø; jeg fik senere at vide, at det var Arnholt Sø. Den foregaaende Dag havde vi faaet Extra-Forplejning, det vil sige, hver Mand fik et Stykke røget Flæsk, tre Biskuitter og en Pægl Brændevin. Det levede vi af et Par Dage, og der var i Sandhed et udmærket Forslag i de Biskuitter, saa at vi led ingen Mangel paa Føde. Det var koldt om Natten, men vore Venner, Dragonerne, havde fattet en saadan Forkjærlighed for os, at de formelig kjælede for os; en bragte mig et Hestedækken, som jeg fik over mig, saa at jeg sov trygt og nogenlunde varmt om Natten. Den isolerede Stilling, vi hele Dagen havde indtaget, havde bevirket, at vi, i

det mindste Underklasserne, stadig vare fuldkommen uvidende om, hvad der var sket, og jeg tror, at vore Officerer endnu den Aften omtrent var lige saa uvidende som vi. Da jeg vaagnede om Morgen, ved at det regnede i Ansigtet paa mig, var det min faste Tro, at der forelaa et uafgjort Slag, og at det vilde gaa løs den tredje Dag med, og jeg glædede mig sandt at sige ikke til den Udsigt. Jeg havde den foregaaende Eftermiddag, da der var saa meget Liv og Humør i Folkene, ikke rigtig kunnet holde mig paa Højde med dem; der var indtraadt et Tilbage-slag af Træthed og Slaphed, og jeg for min Del saa helst, at det foreløbig var forbi. Vi kom tidlig paa Benene og toge nu Afsked med Kavaleriet. Jeg tror, at det var i Nærheden af Skovby, en lille Mil Nord-Vest for Slesvig, at vi endelig om Formiddagen d. 26de stødte til Brigaden, der laa lejret i Udkanten af en Skov, vistnok den nordlige Side af Pøl-Hegn. Her traf vi vort 3dje og 4de Kompagni, og hørte nu, at de havde taget Del i Fægtningen i Bøgmosen ikke langt fra os, men kun haft liden Glæde af deres Kamp; de vare komne ad gale Veje ind imellem helt eller halvt opløste Afdelinger, der havde revet dem med paa Tilbageslaget, forfulgte af en overlegen Fjende, og de havde til ikke stor Nytte mistet en ikke ringe Mængde Folk, og jeg erfarede nu til min Sorg, at min gamle Ven Albrechtsen var blandt de faldne; saa vidt jeg kunde bringe i Erfaring, levede han, da han bragtes bort, men døde nok allerede Dagen efter i Flensborg, hvor han ligger i den store Grav paa Kirkegaarden. De tre Kompagniers samlede Tab var 4 Officerer, deraf 2 døde, 8 Underofficerer og 85 Menige. Første Kompagni, der var fulgt med os til Tarp, men saa gaaet tilbage igjen, hørte vi foreløbig intet til, og der begyndte at udbrede sig uhyggelige Rygter i Bataillonnen, om at det var tilintetgjort, da det højt op ad Dagen kom

nok saa strunk marscherende. Vor Bataillonskommandør, der var til Hest, red det i Møde, og jeg kunde høre Kompagnichefen, en født Tysker, der talte et noget gebrokkent Maal, raabe: „Makeløs heldig! Gut forbanne mig ikke mistet en eneste Mand!“ Kompagniet var efter Expeditionen til Tarp et eller andet Sted bleven sat til Kanonbedækning for et Batteri, der saa godt som ikke kom i Ilden. Hele Brigaden, hvoraf alle Afdelinger, især 2den lette Bataillon, havde lidt betydelige Tab, laa nu samlet i nogle Dage. Nu fik Folkene allerførst travlt med at gjøre Geværerne rene. Det var ikke nogen let Sag at faa Kuglerne trukne ud og det tørrede Krudtslam i Løbene opløst og Løbet rigtig rent inden i, men det hjalp godt, hvis man skød Geværet af, hvorved Krudtet opløste sig. Saa begyndte Folkene paa at smaa-plaffe med Geværerne. Brigadechefen havde faaet rejst et Telt, hvori han boede. Der hører han denne Skydning og pludselig ser vi ham til Hest med et Par Ordonnantser efter sig komme ansættende ind i vor Bataillon. Chefen var i Øjeblikket ikke til Stede; men han lod Kompagnikommandørerne træde an for sig og læste dem ordentlig Texten, fordi de tillod den Skydning. En af dem tillod sig den Bemærkning, at det maatte være ved de andre Batailloner, de skød, ikke ved denne, da — Puf! — knaldede det lidt derfra midt i vort Kompagni. Den ulykkelige Synder blev greben paa fersk Gjerning, og der blev øjeblikkelig dekretet ham 12 Timers Krumslutning. Han blev spændt og lagt under en Vogn. Lidt efter brød der en pludselig Skyregn løs; saa laa han og grinede, han var den eneste, der laa tør, medens vi andre bleve vaade til Skindet. Netop medens Brigadechefen holdt nede iblandt os og fyldte os med Skræk og Rædsel, kom en Deling Husarer tilbage syd fra. De vare umaadelig kjæphøje; de havde haft Held til at faa Ram paa nogle fjendtlige Drago-

ner, som de havde hugget ind paa og jaget dem Pokker i Vold. En af dem viste mig, at der var Blod paa hans Sabel — jeg kunde for Resten ikke se, at det var Blod — og vilde ikke stikke den i Skeden, for at det ikke skulde slides af. Efterhaanden fik vi nu lidt at vide om Slaget, og der var stor Sorg i Bataillon, da det blev bekendt, at Schleppegrell var falden. Hvor vanskeligt det var for os at faa noget rigtigt at vide — og det varede jo en Tid, inden selve de Højstkommanderende af de indløbende Rapporter kunde danne sig et Begreb om Begivenheden i dens Enkeltheder — kan ses af et Brev, som jeg har, hvori jeg otte Dage efter Slaget, den 1ste August, skriver til min Broder i Kjøbenhavn: „Tak for Dit Brev, som jeg modtog igaar Aftes. Du véd ikke, hvad et Brev er, saaledes som vi nu ligge, samlede i uhyre Masser og dog skilte fra den øvrige Verden. Vi se aldrig andet, end hvad der hører Krigen til, og her er kun ét civil klædt Menneske iblandt os, nemlig vor Bøssemager, men han gaar omkring og spøger som en Reminiscents fra den Tid, da Dyrene talte og Folk gik i deres egne Klæder. Alle Kilder til Kundskab om, hvad der gaar for sig eller er gaaet for sig i den nærmest forløbne Tid, ere stoppede for os, og kun gjennem Breve modtage vi sparsomme Efterretninger, som dog ere højst ufuldstændige, idet Brevskriveren overspringer meget som bekendt, fordi enhver Gadedreng kan en Vise derom, der hvor han er fra, men her har man ingen Anelse derom, selv om det er sket i vor umiddelbare Nærhed, ja om vi selv have været Deltagere deri. — — — I det sidst leverede store Slag tog vor Bataillon en temmelig levende Del og mistede mange Officerer og Folk, men hvad der egentlig er sket, hvorledes Kampen er ført, hvor og hvad der er sket, vide vi intet egentligt om. Send mig derfor nogle Lapper Aviser eller Skillingsblade, for at jeg kan faa at

vide, hvad det er for et Slag, vi have vundet“ o. s. v. Der maa til Overkommandoen eller Brigaden være indgaaet en meget gunstig Rapport om vort Kompagnis Forhold under Fægtningen, thi den anden eller tredje Dag efter Slaget kom Brigadechefen, som vi ellers sjældent saa for det gode — vi vare svært bange for ham, — lod Bataillonen træde an og udtalte særlig til 2det Kompagni sin Tak for dets Forhold under Slaget. Naar jeg nu skal være ganske ærlig, har jeg en Fornemmelse af, at vi bleve roste lidt mere, end der strængt taget tilkom os; vor Bedrift var ganske bestemt ringere, end hvad der ubemærket var bleven udført af mangan Afdeling i Slaget, men vi havde haft det Held at slaas under saadanne Forhold, at der maatte blive lagt Mærke til os, og naar det saa gaar nogenlunde godt, og man oven i Kjøbet har velvillige Tilskuere, faar man let lidt mere Berømmelse, end det er nødvendigt. Da der lidt senere af den russiske Regjering blev sendt nogle Ordener til Uddeling, ogsaa blandt Underklasserne, blev en af disse tildelt en af vore Underkorporaler. Vi fik nu ogsaa nogle Forfremmelser i Kompagniet. Bekke blev Sergeant i Steden for Oldhus, og i Steden for ham og Nyborg bleve to Underkorporaler forfremmede til Korporaler. Kommandersergeantens Forretninger deltes foreløbig mellem mig og Sergeant Stjær, der atter fik Holsøe til Hjælp ved sine Vaabenmesterforretninger. Kommandersergeanten kom for Resten snart tilbage; han havde faaet en Kugle gennem Armen, men den gjorde ham ingen videre Fortræd senere. Korporal Villerup kom ogsaa tilbage med et Ar i Panden. At det viste sig, at han havde en ualmindelig haard Pande, undrede mig ikke; jeg havde selv tidligere gjort den Erfaring, at det var svært at faa noget ind i den, og det lader til, at selv en Blykugle kunde ingen Vej komme med ham. Han var ikke synderlig brugelig og forlod os

snart. Af vore Menige fik vi mærkværdig faa tilbage; de havde næsten alle været haardt saarede.

Der var imidlertid bleven opført en hel Lejr af Løvhytter, inddelte i regelmæssige Gader og Kvarterer. Bataillonsfanerne stod foran Chefernes Boliger, Kompagnifanerne ved Enden af hver af de Gader, der dannede et Kompagnis Lejrplads; uden for stode Geværerne i Pyramider. I denne hyggelige og maleriske Lejr laa vi, saa vidt jeg mindes, ca. 14 Dage. Imidlertid havde Hæren indtaget en Stilling tværs over Halvøen, fra Eckernførde til Friederichstadt, med Slesvig og Dannevirke som Centrum. Meget maatte jo omorganiseres og repareres efter de store Tab, Hæren havde lidt i Slaget ved Isted; navnlig gjaldt det at faa de mange faldne Befalingsmænd erstattede. Der udgik nu en Opfordring til Bataillonerne om at indstille til Officerer de Personer, der maatte antages i Følge deres Dannelse og Krigserfaring at kunne egne sig dertil. Marschalstaven i min Tornyster begyndte at tynde, jeg kunde føle dens Vægt i nogle Dage, men saa blev den pludselig kastet bort som et unyttigt og foragteligt Redskab — Rønnebærrene vare sure. I Hyttelajren havde som altid Holsøe og jeg indrettet os en Lejlighed sammen; den laa tæt ved Officerernes Bolig, og naar de talte lidt højt der, kunde det ikke undgaas, at vi kunde høre, hvad de sagde. En Aften havde vi indtaget Natstillingen, da vi hørte livlig Samtale indenfor. Der var nogle af vore Officerer til Stede og nogle fra de andre Kompagnier, ikke Kaptejnen. De talte om et Møde, der havde været, hvor det Spørgsmaal var bleven drøftet, om der skulde indstilles nogen til Officer. Der havde været Tale om Rejersen, cand. theol., Fourer ved 4de Kompagni, om Holsøe og om mig. Bataillonskommandøren havde tydelig nok været imod overhovedet at indstille nogen til Officer. Jeg var vistnok den, der i Følge

den Tid, jeg havde tjent, og den Stilling, jeg havde indtaget, var den nærmeste, og jeg hørte nu af Officerernes Samtale, at det, der havde gjort Udslaget, saa at ingen blev indstillet, var den Ytring af Kaptejnen: „Jeg kan ikke undvære min Fourer“. Om denne Ytring blev korrekt refereret, véd jeg naturligvis ikke, men saaledes hørte jeg den. Jeg var knusende vred. Jeg kunde alt-saa ikke blive Officer, fordi jeg havde været saa virksom og nyttig i min Tjeneste, at Kaptejnen nu fandt, at han ikke kunde undvære mig. Selvfølgelig var det den Gang, midt under Krigen, enhver Soldats varmeste Ønske at avancere; ingen vidste, hvor længe Krigen kunde vare, og hvad den kunde bringe, og at gjøre Tjeneste som Officer var dog under alle Omstændigheder noget ganske andet end at gaa og være Underofficer, om man end blev behandlet aldrig saa godt. Ingen kan fortænke mig i, at jeg var oprørt. Havde jeg Klodrian dog været lidt mindre paapassende og samvittighedsfuld i min daglige Tjeneste, saa at Kaptejnen havde ønsket at blive af med mig, saa var jeg ganske bestemt bleven Officer. Marschalsstaven gik i hundrede tusinde Stumper — og saa var jeg meget snart efter lige glad. Jeg tror endnu, at min Vrede den Gang var vel begrundet, især da jeg snart efter fik at se, hvad det var for Folk, der i Bunkevis vare forfremmede til Officerer ved de andre Batailloner, og af hvilke jeg fik et Par Stykker til Foresatte, men hvor ofte har jeg ikke siden prist min Lykke, at Kaptejnen ikke vilde af med mig! Jeg var allerede kommen saa langt bort fra Bogen, at jeg med en vis Skræk tænkte paa, hvorledes det vilde gaa mig, naar jeg, der nu i halv-andet Aar knap havde set en Bog, skulde til at lære min græske og latinske Grammatik helt forfra, — og jeg fik det sandelig ogsaa at føle, — og var jeg nu bleven Officer, vilde jeg have sat alt ind paa at faa fast Fod i Hæren ved at komme ind i Linjen.

Hvis det var lykkedes mig, saa vilde jeg nu i det bedste Tiltælde være — falden for Aldersgrænsen. At jeg slap for den Skjæbne, at jeg havde saa megen Lykke med mig paa en anden Vej, skylder jeg altsaa blandt andet den Omstændighed, at det var lykkedes mig at gjøre mig uundværlig som Fourer. Hundrede Gange har jeg i mit stille Sind takket Kaptejnen for hans Votum. For Resten vil jeg tilføje, — forudsat altid, at den Bemærkning af Kaptejnen er rigtig refereret — at det var en meget urimelig Bemærkning; der var Folk nok i Kompagniet, ikke at tale om de andre Kompagnier, der kunde have gjort den Tjeneste lige saa godt som jeg. Fra Hyttelejren bleve vi forlagte længer syd paa til Byerne Husby og Lille Dannevirke, og dér laa nu i lidt over et halvt Aar 6te Brigade, skiftende mellem Husby og Lille Dannevirke, indtagende den yderste højre Fløj af Centrum-Stillingen med Forposter saa langt ud mod Vest, som Moserne tillode.

Flensborg Kirkegaard.

aa Flensborg Kirkegaard er en Grav, som ingen Dansk kan nærme sig uden dyb Bevægelse. Der hvile de Mænd, der faldt i Slaget ved Isted.

Den første Gang, jeg saa den Grav, var det mig, som om jeg saa den kjække Skare i Række og Geled, rede til endnu efter Døden

at hævde en Post, hvorpaa de havde sat Livet ind. I lange, snorlige Rækker, Side om Side, laa de hvide Ligstene med Navnene paa de faldne, Officerer, Underofficerer, Menige. Jeg gik fra Sten til Sten. O, hvor mange kjendte jeg ikke! Hvor mange Minder dukkede ikke op! Der læste jeg de kjendte Navne, ikke blot paa mine egne faldne Kompagnikammerater — Homann, Albrechtsen, Oldhuus og alle de andre — mange flere Navne mødte jeg, som jeg kjendte saa godt, paa Venner fra Studenter-

foreningen og Regensen, fra Skolebænken i Frederiksborg, Bønderkarle, Bysbørn fra min Hjemstavn, Officerer, hvis Navne havde gjenlydt i Hærens Rækker, saa ofte der taltes om dristig og vovelig Daad. Øverst i Rækken laa Schleppegrell, han stillede Styrken; det var mig, som hørte jeg atter: „Kan jeg stole paa Jer, Folk?“ „Ja! Ja!“ Saa fulgte Læssøe, Trepka, Kranold og de mange andre Navne, som Danmark gjemmer. Jeg gik derfra med en Følelse af, at her laa de smukt og godt, Skulder mod Skulder og Fod mod Fod som i Kampen — her havde Danmark gjemt det bedste, det ejede.

Et Par Aar efter kom jeg der igjen; da havde man rejst Løven ved Graven. Det gjør mig ondt at maatte sige, at jeg ikke fandt den smuk. Man kan strides om dens Kunstværd, men den passede ikke til Stedet og til de Tanker, den dér burde fremkalde. I en siddende Stilling, i Begreb med at rejse sig, med et udfordrende og trodsigt Aasyn vendte den Blikket mod Syd, som om den kaldte paa Gjengjældelse og Ydmygelse, og desværre! som vi jo alle vide, den kaldte ikke forgjæves. Det var ikke blot uklogt lige over for en farlig og mægtig Nabo, men — ja, det maa siges — det var ikke elskværdigt midt i en Befolkning, om hvilken vi alle vidste, at mange maatte betragte den som en Haan. Det var næppe Nationalkarakterens bedste Side, der fandt sit Udtryk i Flensborgløven; den stod der ikke blot, som Løven i Luzern, som et Troskabens Symbol, den stod der tillige som et Symbol paa Overmod og en lidet fremadskuende Tryghed. Da Tyskerne fik Magten dertil, sloge de den i Stykker og førte Stumperne til Berlin; jeg nærer ingen Tvivl om, at vi, at enhver, under lignende Forhold havde handlet paa samme Vis. Jeg har kun set Løven én Gang og ønskede ikke at se den mere; Graven havde tabt sin Hygge og sin Fred.

Jeg har for faa Aar siden besøgt Flensborg Kirkegaard igen. Lader os ikke dadle Tyskerne, hvor de ikke fortjene det, Regnskabet imellem os bliver stort nok endda. Der er nu opkastet en mægtig Gravhøj. De hvide Tavler ere stillede smukt op mellem hverandre, omsnoede og fastholdte af en tæt Vegetation af Slyngeplanter, hvor igjennem man ved at holde de tætte Skud lidt til Side kan læse de faldnes Navne. Smaa Dannebrogslag sættes bestandig op hist og her mellem Stenene og faa uhindret Lov til at staa der, fredede og fornyede af kjærlige Hænder. Med al sin Vemod gemmer Graven nu atter det bedste, Danmark ejer, Vidnesbyrd om trofaste Hjærter, de dødes og de levendes, og — Haab.

Ved Dannevirke.

annevirke! Du er snart bleven os et helligt Navn, som vi siden vor Ulykkes Tid kun med en vis Sky tage i Munden. Dine stolte Minder ere blevene os til Bitterhed og Sorg, og de færreste af os have Evne til i en lille afsides Krog af sit Hjærte at holde et udelukkende dertil bestemt Rum, der gjemmer Mod til at haabe, at den Tid vil komme, da en ny Slægt med løftet

Pande atter vil istemme Sangen om Thyras Led. Men hvor mange Minder gjemmer Du ikke for mig og for os, der i mere

end et halvt Aar levede og færdedes paa og langs med Din krogede Ryg! Minder gjemmer jeg om Solskinsdage, da den varme Luft stod zitrende over de brede Flader mod Syd, hvor Tørvestakkene i Moserne over imod Rejde viste sig dobbelt, og Kropps Kirketaarn hver fem Minuter skiftede Form, snart viste sig som en tynd Streg, snart videde sig ud til Siderne og lignede en tyk Madame; da Hüttenerberge i Syd-Øst snart rykkede os tæt ind paa Livet, snart atter trak sig tilbage i en blaalig Soltaage; Minder om klare, straalende Efteraarsdage og kølige Nætter, da vi hørte Trækfuglene drage syd paa, og vi ikke uden en vis ængstelig Følelse begyndte at opkaste det Spørgsmaal, om vi virkelig skulde blive her Vinteren over; Minder om Regn, Sjask, Ælte og Dynd, styrtede Heste og væltede Marketendervogne, raadden Halm, vaade Feltkapper og lange Støvler; Minder om fersk Kjød og saltet Flæsk, Gryn, Ærter og en halv Pægel Brændevin til Mands; Minder om Søvn sammen med 200 Mand i en tilrøget „Dile“ eller i vaad Halm i Barakken; Minder om tidlig Opvaagnen i en Grøft eller paa et Gjærde, halv stivfrossen vækket af Rimmerslunds stereotype: „Gir han en Dram Fourer“? og vi gaa til Marketenderen, der med Sønnen i Øjnene slaar Sejlduget tilbage fra Vognen og skjænker os hver et Halvpæglemaal fuldt, som vi nyde tørt Klokken fire om Morgen; Minder om Frost, Kulde og Sne; Vandringer med Bataillon i Kulde, Regn og Mørke ud til Alarmpladsen og tilbage igjen, naar det dages; om enlige Vandringer i Mulm og Mørke for at bringe Paroljournalen ud til Officererne, der ere paa Forpost; Minder om lystige Timer i Barakken og i Brandstuen oppe paa Bakken, tilbragte i Kredsen af Kammerater og Venner; Minder om Spøg og Løjer, men ogsaa Minder om trætte og tunge Dage, da Længsel og Tvivl kunde begynde at gnave paa Sindet, da Vinterfelttoget

begyndte at tage paa Kræfterne; — men gjennem det alt sammen gaar Mindet om Haab og Fortrøstning, til at Fjenden, hvis han kom, skulde finde os vaagne, og en lykkelig Tro paa, at Dannevirke til alle Tider skulde staa som et sikkert Værn for vort Fædrelands Grænse mod Syd. Godt og vel, at det ikke var os givet at se ind i Fremtiden, at ane den Nat, da jeg 13 Aar derefter sad i Slesvig og saa vore sidste Soldater drage mod Nord og i fire Timer ventede paa, at Fjenden skulde komme! Dannevirke kjendte jeg den Gang ud og ind, fra det Sted, hvor den ved Landsbyen Store Dannevirke løber over Bakkekammen, sænker sig i Lavningen ned imod Lille Dannevirke, hvor Kroen ligger i Gjennemskæringen, hen forbi de spredte Huse, der endnu bære Navnet Kurborg, hvorfra den som en kroget og uregelmæssig Bakkevold, bevoxet med Hvidtjørn og vilde Roser, løber mod Vest ud i Mosen forbi Ellingsted, hvor den begynder at synke i Jorden, og tilsidst forsvinder henimod Hollingsted. Hvor ofte fulgte vi ikke Dit bugtede Løb, snart oven paa Din Ryg, snart langs Siderne, naar vi enten gik ud til Forpoststillingerne mod Vest eller blot søgte ned til de nærmeste Huse i Kurborg for at overtale Konerne til at bage Pandekager til os! Men, skal jeg prøve paa at male et Billede af vort Liv der nede, saa maa jeg vel se at faa det samlet i Grupper, større og mindre, plukke lidt hist og lidt her, saa at det dog maaske tilsidst kan give en Forestilling om vort Liv der nede, vistnok ensformigt, men dog saa forskjelligt fra, hvad man er vant til, at det dog maaske kan være Umagen værdt at optegne nogle Minder derfra.

Forposttjeneste.

En lille halv
Mil vest for Slesvig,
hvor det store Bak-
keparti sænker sig,
ligger Landsbyen
Lille Dannevirke lige
inden for Volden, og
 $\frac{1}{4}$ Mil nord-vest for
denne Landsbyen
Husby. Begge Byer

bestaa af temmelig langt fra hverandre liggende Gaarde og Huse, byggede i den nedersachsiske Stil, idet selv de største Gaarde kun udgjøre én Længe. I Gavlen, hvis Mønning ufravigelig er smykket med to Hestehoveder, der hæve sig op over Taget, er en meget høj Port, der fører ind til „Dilen“, et stort overbygget Rum med Lergulv, der tjener baade til Lo og Lade, til Stald og Kjøkken. Kreaturerne staa ved Siderne og stirre paa den, der træder ind, og i Baggrunden, midt for Porten, er Husets Arne, saa at man kjører med Heste og Vogne lige op til Gryden

og Tallerkenrækken. Højt oppe under Loftet hænge Skinker i Røg, thi den Gang endnu havde kun enkelte af de nyeste Gaarde Skorstene, men Røgen fra Ildstedet trak ud igjennem Portaabningen. I store Gaarde var dette Rum stort nok, til at fire til sex Vogne med Lethed kunde holde der paa én Gang, og et Par Hundrede Mand kunde finde Soveplads paa Gulvet. Der var om Vinteren tørt og varmt i disse Diler, og det hele havde noget ganske hyggeligt ved sig, naar man først havde vænnet sig til Tørverøgen og Samlivet med Heste, Kør og Faar, ikke at tale om Fjerkreaturer. I disse to Byer var 6te Brigade fordelt, men da Husrummet langt fra slog til — i Lille Dannevirke laa ogsaa en Del af 4de Brigade, — blev der henad Efteraaret opført en Barakkelejr i Lille Dannevirke, og Brigadens Afdelinger droge nu skiftevis frem og tilbage mellem Barakkerne og Husene i Husby og en Del af Dannevirke, i Almindelighed saaledes, at naar en Afdeling drog paa Forpost, indtog den Afdeling, der blev afløst, den Plads, som Afløseren forlod. Denne Ordning var økonomisk, men ikke bekvem for Afdelingernes Mandskab, der derved hindredes i Bestræbelserne for at indrette sig nogenlunde hyggelig, da de efter endt Forposttjeneste som oftest ikke kom tilbage til det Sted, hvorfra de vare dragne ud. Længere hen paa Vinteren blev det noget anderledes, og da laa vi nogenlunde fast i Barakkelejren.

Det var den vestlige Del af Centrumstillingen, fra den Vej, der forbi Lille Dannevirke Kro fører lige mod Syd, og mod Vest helt ud til Moserne paa begge Sider af Rejde Aa og Trenen, som det var overdraget 6te Brigade at bevogte. Det var ikke blot et meget vidtløftigt Terrain, der fordrede meget udstrakte Forpostlinier og langt udgaaende Patrouiller, men det var et lavt, altsaa fugtigt Terrain, saa at vi om Efteraaret og Vinteren vadede i

mere Vand og Morads, end det var behageligt og gavnligt for Helbreden. Saa vidt jeg husker, drog Bataillon en paa Forpost hver tredje Dag, og Feltvagterne laa da $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ Mil uden for Volden, og Posterne stode paa en Strækning, længst mod Øst, langs Resterne af den endnu ældre Vold Kurvirke, medens de mod Vest gik langt ud i Moserne, hvor baade Feltvagter og Posterne ofte stode i Vand. Vi løste i Reglen af lidt hen paa Eftermiddagen, og Feltvagterne modtog da af dem, som de afløste, Meddelelser om, hvad der havde tildraget sig, eller navnlig, om der havde vist sig noget mistænkeligt, der opfordrede til særlig Agtpaagivenhed. Stillingens Centrum, fra Slesvig indtil vest for Lille Dannevirke, ansaa vi for særdeles stærk, og den var det maaske ogsaa efter Datidens Forhold, især efter at der var opført en Del faste Værker, ud for os navnlig to, der bare Navnene Margrethe Skanse og Kurborg Skanse. Som bekjendt blev Stillingen der heller ikke angreben i Løbet af Efteraaret eller Vinteren, saaledes som det var Tilfældet mod Øst og Vest, ved Midsunde og Friederichstadt, og vor Forposttjeneste var saaledes i det hele meget fredelig, kun oplivet lidt ude i Retning af Kropp eller Rejde, naar et Par Patrouiller mødtes og hilste paa hinanden med et Par Skud, som oftest affyrede i saa lang Afstand, at der skulde et Uheld til, for at de kunde gjøre Fortræd. Men Forposttjenesten, navnlig i en mørk Vinternat, har altid noget vist pirrende ved sig, og intet kan lignedes ved den spændende Følelse af „stol paa Dig selv“, der følger med at gaa med en Patrouille i en mørk Nat under Forhold, hvor man ikke er ganske sikker paa at være nærmest ved Ven eller Fjende, naar man pludselig lige for sig ser en Skygge træde frem af Mørket, hører en Hane blive spændt, og i et Sekund eller blot en Brøkdelen af et Sekund er i Uvished, om det Raab, der vil følge, er:

„Holdt! hvem der?“ eller: „Halt! wer da?“ Man kan trods den bedste Vilje komme til at se Spøgelser ved høj lys Dag, og det er ikke altid Frygt og utidig Ængstelighed, der kan fremkalde blind Alarm. En Eftermiddag midt paa Efteraaret afløste vi en af de lette Batailloner langt ude mod Vest i Moserne, der gjen-nemskæres af Rejde Aa. Paa den anden Side af den brede Mosestrækning ligger Landsbyerne Lille Rejde og lidt længere borte Store Rejde. Jeg var med paa Kaptejnens Vagt. Da vi afløste, fortalte den Kaptejn, der havde haft Vagten før os, at de om Formiddagen ganske pludselig havde set en Del sorte Punkter dukke op ude i Mosen paa denne Side Aaen, som af en Skyttekjæde, der listede sig fremad; ja de mente endog at have set, at de førte en Vogn med sig, skjønt det ikke syntes let forklarligt, hvorledes de skulde have faaet en Vogn over Aaen paa et Sted, hvor der ingen Bro var, og mindre, hvad de skulde bruge den til. Der var afgaaet Melding derom til Forpostkommandøren, Oberst Marcher, og inden det blev mørkt, kom denne ud til os, og vi lagde da hele Feltvagten et godt Stykke længere frem end sædvanligt, saa at Posterne stode helt ude i Mosen. Natten forløb uden nogen Forstyrrelse. Ved Daggry kom Forpostkommandøren igjen og tog nu en Styrke bestaaende af mig, Korporal Moses og en halv Snes Mand med, som jeg fik Lov til at vælge ud, — jeg tror næsten, at Kaptejnen ogsaa selv fulgte med — for at vi skulde ud at se Mosen efter i Sømmene. Mosen var fuld af Tørvestakke, baade smaa og store, saa at der var Steder nok, hvor man kunde skjule sig. Det var ikke let at komme frem, men vi naaede dog endelig ud til Aaen. Efter nogen Søgen fandt vi en lang Planke, der var trukken op paa vor Side, og ved Hjælp af den kom vi over Aaen, og nu gik det videre fremad. En stor samlet Gruppe Tørvestakke skulde

afsøges, og jeg var i Begreb med at tage et Par Mand med for at gaa nogenlunde forsigtig og regelmæssig til Værks ved Af-søgningen, men Korporal Moses kom os i Forkjøbet, og paa sin egen letsindige, men dristige, Maade var han i et Øjeblik alene henne mellem Stakkene, hvor der dog ikke var Spor af Fjender. Da vi næsten vare naaede helt over Mosen, kom en Mand til Syne, der sprang frem bag en Tørvestak og løb tilbage til den næste; der fra havde han nok en Mand med sig, lidt efter kom en tredje til, saa en fjerde, og tilsidst var der en hel lille Flok, der løb op imod Byen, hvor de forsvandt. Imidlertid fandt vi ingen Spor af større Samlinger, lige saa lidt som af Vogne, og jeg har en Anelse om, at den fjendtlige Skyttekjaede, der var set i Mosen, vare uskyldige Arbejdere, der stablede Tørv; derfor er det alligevel ikke saa underligt, at de løb deres Vej, da de fik Øje paa en bevæbnet Trop, der kommer ansættende tværs over Mosen. Vi gik saa tilbage, fangede nogle Gjedder i Vandløbene paa Tilbagevejen, og et Par Dage efter kunde adskillige fortælle om „Fægtningen ved Lille Rejde“, hvor vi ved et sandt Vidunder af Snedighed og Forvoventhed vare undslupne for at blive tagne til Fange af den overlegne fjendtlige Styrke, der havde foretaget „en Rekognoscering imod Stillingen ved Dannevirke“. Saadan en lille Extratour er altid en Adspredelse paa den ensformige Vagt, for den kan undertiden blive lidt langtrukken. Hvor kan ikke en Nat være sejt at faa Bugt med, og hvor kan det ikke være strængt at kæmpe mod Sønnen! Jeg husker en Nat, da jeg ligeledes var sammen med Kaptejnen. Omtrent ved Midnat siger han til mig: „Helms, tag Vagten, medens jeg faar mig et lille Blund“. Jeg var i det Øjeblik selv ved at bukke under for Sønnen, men jeg strammede mig op, travede frem og tilbage for at holde Øjnene oppe, men pludselig maa jeg dog være falden

i Tanker, har sat mig og er øjeblikkelig falden i Søvn. Jeg vækkes paa én Gang ved Kaptejnens Røst: „Helms, hvad er Klokken?“ Om det havde gjaldt mit Liv, kunde jeg ikke have givet ham den ringeste Oplysning. Jeg mærkede, at jeg havde sovet, men om det havde været et Minut, en Time, et Døgn eller et Aarhundrede, det var mig lige uklart. Jeg havde den Gang endnu ikke lært det Husraad, som en Ægteemand af mit Bekjendskab betjener sig af, der, naar han kommer lidt sent hjem, og hans Kone spørger ham, hvad Klokken er, svarer: „Godt halv“. Jeg famlede efter et Svar, da hørte jeg Holsøes Røst hviske: „Halv to“. „Halv to“ raabte jeg tidsnok, til at det ikke blev opdaget at jeg havde sovet, og jeg var i samme Øjeblik saa vaagen, som jeg aldrig tror jeg har været før eller siden. En anden Gang reddedes jeg ud af en værre Knibe. Da var jeg selv Vagtkommandør og havde den Feltvagt, der laa længst mod Øst op imod Store Dannevirke, hvor vore Forposter mødtes med dem, der udstilledes fra fjerde Brigade. Jeg havde Ordre til, at min sidste Mand skulde staa paa selve Landevejen, der dannede Grænsen mellem de to Brigaders Forpostlinier; men deres Forposter stode et Stykke ind paa vort Terrain, saa at der blev tre eller fire dobbelte Poster. Da jeg i Mørkningen stillede mine Forposter ud, idet jeg begyndte fra Vest, havde jeg stillet mine Folk noget for tæt, saa at jeg, da jeg naaede fjerde Brigades Poster, vel kunde tilvejebringe Forbindelsen med disse, men ikke naa hen til Vejen med min sidste Mand. Jeg lod dem da staa, som jeg havde sat dem, og det af to Grunde. For det første syntes jeg, at Folkene, mørkt som det var, ikke kunde staa længere fra hverandre, end de gjorde, uden at være udsatte for at tabe Forbindelsen indbyrdes, men den væsentligste Grund og en aldeles fyldestgjørende Undskyldning var, at da jeg havde

udstillet min sidste Mand, og nu enten skulde lade ham staa eller flytte alle Posterne for at følge Ordren efter Bogstaven, var det mig umuligt at gaa længere, og jeg formaaede kun med den yderste Anstrængelse at slæbe mig hen til Feltvagten, hvorfra der saa gik Bud til Kaptejnen, der havde Feltvagten ved Siden af, om at sende en anden Underofficer for at løse mig af. Jeg havde faaet et Sting, der voldte mig ulidelig Smerte, hver Gang jeg trak Vejret, og vedvarende Kvælningsfornemmelser. Jeg blev løst af og i Mulm og Mørke, halvt gaaende, halvt baaren, af et Par Mand transporteret tilbage til et af de nærmeste Huse, hvor jeg blev lagt ind. Jeg var den Aften ganske vis paa, at jeg skulde dø, men faldt dog omsider i Søvn, og da jeg om Morgenens vaagnede, var jeg ikke lidet forundret over, at jeg ikke blot var levende, men endog befandt mig ganske vel. Disse Fornemmelser af Kvælning med Smerter i Siden kom i den følgende Tid jævnlig igjen, men aldrig saa stærkt som første Gang, og bragte mig tilsidst paa Lazarethet. Strax efter at jeg var sendt hjem fra Feltvagten, var Forpostkommandøren kommen, og nu var hundrede og ét ude, da Forposterne ikke stode, som de skulde; men heldigvis kunde alle med god Grund skyde Skylden paa mig, der i Øjeblikket var i en saadan Tilstand, at Straffen ikke kunde naa mig. Ellers erindrer jeg aldrig at have oplevet særlig mærkværdige Hændelser under Forposttjenesten, lige saa lidt som de i det hele tildroge sig paa vor Linie. Jeg var iøvrigt meget ofte fri for Forposttourene, da jeg maatte blive hjemme i Barakken, eller hvor jeg ellers kunde finde Tag over Hovedet, for at besørge Skriveri og Regnskabsvæsen, men maatte saa ofte ud ved Dag eller Nat for at bringe Ordre eller Skrivelser, der imidlertid kunde være ankomne. Jeg erindrer en Nattetour i et forrygende

Snevejr. Jeg maatte henimod en Mils Vej ud, langt mod Vest. Det havde begyndt at sne, da jeg gik fra Barakkerne, og baade Blæsten og Sneen tog stadig til. Jeg fandt Kaptejnens Feltvagt. Han raadede mig til at blive der ude, men jeg havde mere Lyst til at gaa tilbage. Barakkerne stode den Nat tomme, saa at jeg kunde indrette mig ganske efter Behag, naar jeg først var hjemme, og Kaptejnen havde én Gang for alle tilladt mig i hans Fraværelse at benytte Officersbarakken. Jeg begav mig da paa Hjemvejen, men Sneen var føget tættere og tættere sammen; jeg tabte snart hvert Spor af Holdepunkt og arbejdede mig tilsidst frem paa Lykke og Fromme. Da jeg ikke traf paa noget, jeg kjendte, og det forekom mig, at jeg maatte have gaaet mindst dobbelt saa langt, som jeg skulde, begyndte jeg tilsidst at tro, at jeg ubemærket var kommen uden for vor Forpostlinje og nu gik lige løs paa Tyskerne. Pludselig ser jeg snedækkede Tage tæt ved mig, det ene ved Siden af det andet. Først troede jeg, at jeg var kommen til Rejde eller Jagel; der var hverken Mennesker eller Lys at se, og alt var dødsstille. Jeg begyndte saa at undersøge Situationen nærmere, og saa da, at det kun var Tage — ikke Huse — jeg havde for mig; jeg stod, uden at jeg begreb eller begriber hvorledes, i vor egen folketomme Barakkelejr. Det mærkelige ved Sagen er, at jeg er kommen over Volden uden at ane det, eller ogsaa er jeg af en ren Hændelse kommen ind igjennem Indskæringen ved Kroen. Nu kunde jeg gjøre mig til gode med al Hvilens og Fredens Sødme, dobbelt hyggelig ved Tanken om de andre, der i dette forrygende Vejr stode i Mosen ude ved Ellingsted.

Imellem os og Slesvig-Holstenernes Forpostlinje var der et Bælte paa en Mil eller mere. Dette Bælte blev fra begge Sider

jævnlig afsøgt af Patrouiller, og det var Toure, som alle gjerne vilde med paa, dels fordi det i og for sig var morsomt, dels fordi man saa kom ud paa neutralt Gebet, hvor Beboernes Forraad ikke var opspist. Der kunde man for en billig Penge faa Æg, Smør, Ost, Kartofler og andre Lækrerier, som vi i Lejren ikke kunde opdrive, naar jeg undtager det fordærvede Kram fra Marketendervognen, og naar Folkene kom hjem fra disse Toure, der fra vor Side oftest gjaldt Lille Rejde, bragte de hele Proviantbeholdninger med hjem. Korporal Bregnerød benyttede endogsaa en Gang Lejligheden, da han i Lille Rejde opdagede et Skomagerskilt, til at faa taget Maal af et Par Støvler, og det lykkedes ham virkelig paa en senere Patrouillettour at komme ud og sætte sig i Besiddelse af Støvlerne, et Par rigtige langskafte „Forpoststøvler“, som vi den Gang satte en Ære i at møde med saa lange som muligt, og snurrig nok husker jeg i dette Øjeblik saa nøjagtig Bregnerøds Støvler, at jeg vilde paatage mig at kjende dem i en Skomagerboutik. En Gang imellem gik der en Patrouille til Store Rejde. Den var der lidt Spænding ved; thi Store Rejde laa i en Egn, der hyppig ogsaa fik Besøg fra den modsatte Side. Desværre kom jeg aldrig med paa Tourene derud. Patrouillen gik først til Lille Rejde; der fik den en Vogn og kom saa kjørende til Store Rejde med et Par Husarer foran. Lidt førend man naaede Byen, laa der et enligt Hus; Ejeren deraf stod udenfor med Hatten i Haanden og skulde give Besked, om der var Tyskere i Byen eller ikke, og hans Hus skulde strax skydes i Brand, hvis han løj. Naar han havde afgivet sin Rapport, jog Husarerne gennem Byen, hvorefter den blev grundig afsøgt, det vil sige, Folkene sørgede for at faa sig et ordentligt Foder og forsynede sig med rigelig Proviant, inden de tiltraadte

Tilbagevejen. Lidt længere ude endnu laa Kropp, hvis høje Kirkespir kunde ses overalt; men derud kom, saa vidt jeg mindes, aldrig Patrouiller fra vor Brigade. Der skete det ikke saa sjældent, at der fandt smaa Sammenstød Sted, thi fra Kirke-taarnet havde Tyskerne en fortræffelig Udsigt over Dannevirke-stillingen, og af og til gik nok en Mand i Løbet der ude. Ofte hørte vi om Morgenen inde ved Dannevirke Knald der ude fra, og saa sagde Folkene: „Nu er de staaede op ude i Kropp“.

Patrouillen.

M

utter, kom hid med Din grumsede Kop,
Kaffen skal styrke os Kraften og Modet.

Nu skal vi ud at husere ved Kropp,
Natten er kold, der maa Varme i Blodet.
Rap Jer nu, Karle, læg Kortene hen!
Fatter Geværet og spænd Jer' Tornyster!
Om et Par Timer vi er her igjen,
Saa kan I doble, saa meget I lyster.

Hornblæser! Du med de stumpede Ben,
 Du skal gaa med paa de natlige Togter.
 Kryb kun af Halmen, vær ikke for sen,
 Nu skal Du være vor Hund og Bevogter.
 Smutte bag Gjærder og spejde i Skjul,
 Tjene en Mark, hvis Du snildelig ter Dig,
 Men, Du forstaar mig, Du lystige Fugl,
 Skydes paa Pelsen, hvis Tyskerne ser Dig.

Saa Kammerater, Geværet i Arm!
 Lykkelig Vagt for Jer andre her hjemme!
 Mutter, pas vel paa, at Kaffen er varm,
 Til naar Du atter kan høre vor Stemme.
 Ude i Rejde vi hente Dig Smør,
 Æg og en Ost fra de tyske Krabater.
 Mutter, men saa Du et Gilde os gjør
 Imorgen Formiddag. Marsch, Kammerater!

Mosen er blød, I maa hoppe lidt let,
 Dersom I ikke vil drukne i Føret.
 Se, skjønt jeg springer saa grumme adræt,
 Flyver mig Sølet bestandig om Øret.
 Stræk Dine Poter, Du stumpede Dreng,
 Hvad er i Vejen? Jeg synes Du gyser.
 „Ja, Hr. Skersant, den Kulde er stræng,
 „Og jeg er færdig at tro, at det fryser.“

Snak om en Ting, min forkortede Ven,
 Er Du forknyt, kan Du blive hos Mutter.

Saa, det er Ret! Nu gaar det igjen.
 Lad os saa faa en Historie, Gutter!
 Vejen er lang, i den frie Natur
 Lidt Passiaren paa Gangtøjet letter,
 Nu kan I sladre, men ti som en Mur,
 Naar vi er foran de sidste Vedetter.

Tys! der var noget, der raslede hist.
 Det er en slumrende Ræv, vi har vækket.
 Stakkel, Du lugtede Bøsserne vist,
 Slaa Dig til Ro, bliv kun ikke forskrækket.
 Bøssen er ladt, men vi spare vort Skud,
 Ædlere Vildt er vi ude at jage.
 Faa vi en Gang jaget Tyskerne ud,
 Saa kan Du atter faa Grund til at klage.

„Holdt! Hvem der?“ Patrouille, min Ven.
 „Feltraab?“ Marie! Hvor gaar det paa Posten?
 Alt er vel roligt? Saa kjør' vi igjen,
 Vi maa se til, vi kan løbe fra Frosten.
 Om et Kvarter saa vil Maanen staa op,
 Se, allerede det lysner bag Skyen,
 Og jeg kan skimte Taarnet i Kropp
 Samt et Par Lys, der skinne i Byen.

Stille! Jeg hører en Hest i Galop.
 Brug Jeres Øjne og spids Jeres Øren!
 Se kun, der kommer en ridende Trop,
 Og jeg kan kjende Forpostkommandøren.

Nu gjør han Holdt ved Skildvagten hist,
 Spørger om Nyt fra Hjemmet og Mutter,
 Føler ham lidt paa Tanden — jo vist!
 Karlene her, det er ingen Rekrutter.

Hurra! det hjalp, her er Mosen forbi,
 Rask kan vi trave afsted over Sletten;
 Nu har vi klaret Forposterne, thi
 Der kan I skimte Husarpiketten.
 Nu maa vi se til at vogte os selv,
 Hold Jeres Bøsser parat til at knalde,
 Træffe vi her paa en levende Sjæl,
 Saa maa vi se, vi kan muntre dem alle.

Der har vi Maanen, den staar som en Brand
 I Horizonten. Hvor hurtig den stiger!
 Nu faa vi Lys paa Møllen, saa kan
 Bedre end før vi se, hvad vi siger.
 Hejda, Du smaa! nu evig forsor'n!
 List Dig forud langs det buskede Gjærde!
 Giv os et Tegn med et Trut i Dit Horn,
 Dersom Du tror, der er noget paa Færde.

Se, hvor han springer, den vilde Krabat,
 Uden at kny, der er Krummer i Drengen.
 Stakkel! her gaar han og leger Soldat,
 Medens hans Broder kan snorke i Sengen.
 Se, hvor forsigtig han sniger sig frem,
 Ja, man kan se, han er gammel i Tøjet;

Hvis han en Gang kommer helskindet hjem,
Tro mig, hans Moder vil blive fornøjet.

Nu kan vi atter med Rolighed gaa,
Nu har vi jo faaet Forposter ude.
Se efter Drengen, og Karle, pas paa,
Hvis han gi'r Tegn eller ta'r til at tude.
Der, hvor han staar bag det dækkede Hegn,
Ser han vidt over den træløse Hede.
Men — se, han vinker — det er vist et Tegn,
At der er Ugler i Mosen der nede.

Saa maa til Gjærdet vi hen i en Fart,
Ho'derne ned! Lad Bøssen ei glimte!
Se efter Fænghætten! Alt er vel klart?
Der kan I selv Kammeraterne skimte.
Det er Patrouillen, der kommer fra Kropp,
Stille! Lad ingen Spektakler dem høre.
Komme de nærmere, faa de et Stop,
Saa det skal runge i Tyskerens Øre.

Nu gjør de Holdt og se sig omkring.
Glo I kun væk, saa meget I lyster!
Kom I kun hid, det er slet ingen Ting,
Det er kun os, der vil gi' Jer en Trøster.
Ja, det slaar til, de styre herhen,
Ho'derne ned! ellers Lunten de lugter,
Det skulde være som Pokker, min Ven,
Skulde vi ej kunne klare de Bugter.

Vent! Om lidt er de bedre paa Skud,
 Har vi dem først paa en hundredé Alen,
 Stikke vi dem nogle Hilsener ud,
 Saa skal I se, at de viser os Halen.
 Nu Kammerater, læg Bøssen til Kind!
 Fyr! Se saa, det linded en Smule.
 Hurra! De snurre sig rundt som en Vind.
 Karle, gør Plads! Der kommer en Kugle!

Saa, der er mere af det Fløjteri.
 Munter! nu kommer Humør der i Spillet.
 Rutsch! den strejfed' mit Øre forbi,
 Og min Kaskjæt maatte bøde for Gildet.
 Nok et Par Stykker! Saa hjælper det strax,
 Daarlig de staa paa den blottede Hede.
 De er nok ej af den farligste Slags.
 Ser I, nu skruppe de af allerede.

Lad dem kun løbe, vi kan dem ej naa,
 Bøsserne ned, hold op med at knalde!
 Krudtet og Kuglerne spare vi paa;
 Ingen er saaret? Vi har Jer vel alle?
 Hvor er den smaa? Han krøb nok i Skjul,
 Ellers han plejer dog ikke at rende;
 Se dog, om ej den forviltrede Fugl
 Skulde ha' gjemt sig bag Busken derhenne.

Ja det er ham, men hvor er det fat?
 Stakkel, jeg frygter, han rejser sig ikke.

Er det forbi med den arme Krabat?
 Haanden er kold og brystne hans Blikke.
 Pulsen er stanset, og bleg er hans Kind;
 Hovedet ned over Brystet er bøjet;
 Blodet er størknet, hvor Kuglen gik ind,
 Se, det er her, lidt neden for Øjet.

Flet ham en Baare af Grenene her,
 Svøb ham i Kappen og bær ham forsigtig;
 Drengen han var jo os alle saa kjær,
 Nu maa vi hjem og begrave ham rigtig.
 Naa, ingen Klynken! Hvad hjælper det til?
 Det skal jo dog være Enden paa Legen.
 Naar vi faa Tid, saa græd, om I vil,
 Nu skal vi ha' os en Vise paa Vejen!

Angreben blev Centrum som bekendt ikke, men ved de Kampe, der fandt Sted paa Fløjene, vare vi selvfølgelig ikke ligegyldige Tilskuere. Et Par Gange rykkede hele Styrken ud for at være rede til at gribe ind, hvis det gjordes fornødent. Saaledes den 12te September, da vor Stillings venstre Fløj henimod Eckernførde blev angreben, trængt tilbage til Midsunde, hvorfra Fjenden som bekendt blev kastet tilbage efter en hidsig Kamp. Den Dag var hele Brigaden rykket ud, og fra vor Alarmplads kunde vi ikke blot høre Kampen, men se Kanonrøgen samt den sorte Røg fra et eller andet vældigt Baal. Senere hørte vi, at det var en af vore Hyttelejre, som Fjenden under sin første Fremrykning havde stukket i Brand. Oberst Irminger kommanderede da ikke længer vor Brigade, hvilket jeg kan huske fra en enkelt Situation paa Marschen ud til Alarmpladsen. Ved et Tilfælde gik under Marschen et Gevær af, for Resten uden at gjøre For-

træd, just i samme Øjeblik, som vor ny Brigadechef, Oberst Gerlach, red forbi os. I Erindringen om Scenen et Par Dage efter Slaget ved Isted, da Oberst Irminger havde mønstret Kompagnicheferne af, stirrede vi med Rædsel paa Brigadechefen; men han tog Sagen meget rolig, og der skete ingen videre Ophævelser i den Anledning, og igjennem hele Bataillonon gik der en Følelse af, at vi havde faaet en venligere Mand end Oberst Irminger til Brigadechef. Rimeligvis var det ganske uden Grund, men ham ansaa vi for en Bøddel. At han iøvrigt baade kunde tale venlig og spøge, derom glemmer jeg en lille Erindring. Han havde i det mindste en Tid Kvarter hos Smeden i Husby, lige ud for den Høj, der, prydet med et Kors, glemmer Ligene af de tapre Dragoner, der faldt i Ritmester Würtzens berømte Indhug i Slaget ved Slesvig. Smeden havde en rask Kone, der tjente en kjon Skilling ved at holde en Slags Beværtning, hvor vi Underofficerer ofte søgte hen for at faa lidt anden Mad end den evig hjemmelavede Naturalforplejning. Vi fik hende jævnlig til at bage Pandekager til os og til at traktere med en Kop Kaffe, der var en lille Kjende — ganske lidt — bedre end den, vi kunde faa i alle Husene, en Kop sort Kaffe med et Stykke Kandissukker til for en lybsk Skilling = $3\frac{1}{5}$ Skilling Dansk. Jeg var hende en Dag behjælpelig med at bage Pandekager, og er der noget, jeg véd, jeg kan, saa er det at bage Pandekager; jeg gad se den, der kan vende dem i Luften med mere Præcision, end jeg den Gang kunde, og jeg kan det for den Sags Skyld endnu; det er ikke saa svært, man maa blot „Courage haben“, hvorimod jeg anser det for mindre nødvendigt at være af Adel. Vi vare en Flok i Kjøkkenet, der tillige var Spisestue, og der var i alle Maader meget livligt, da der — netop som jeg havde en Pandekage i Luften — med ét blev bomstille. Jeg vendte mig om, der stod Oberst Irminger og hans Stabschef, Kaptejn Høst, bagved mig.

„Det var godt gjort, Sergeant“, siger Obersten, „kan De gjøre det en Gang endnu?“ „Jeg skal prøve paa det, Hr. Oberst“, og Obersten blev ganske gemytlig staaende og iagttog i Tavshed de indledende Skridt, og da det spændende Øjeblik kom, da Pandekagen var lykkelig vendt, udrød han: „Ja min Sjæl kunde han saa“, og fortsatte sin Vej gjennem Kjøkkenet ind i sin Lejlighed. Jeg havde fra det Øjeblik en Fornemmelse af, at han dog var et Menneske, foruden at han var Brigadechef. Kaptejn Høst, som jeg aldrig personlig har kjendt, og som mindre har kjendt mig, har jeg i langt senere Tider, da han var General Høst, i et Par Aar næsten daglig mødt i Filosofgangen, naar jeg om Morgenene gik til Skole. Hver Gang jeg mødte ham, forekom det mig, at han sendte mig et Sideblik, omtrent som om han sagde ved sig selv: „Hvor Pokker har jeg dog set det Menneske en Gang før?“ og jeg svarede i mit stille Sind: „Jo det var mig, der vendte Pandekager hos Smedekonen i Husby“.

Fra Feltvagterne gjemmer jeg ogsaa Erindringen om de Nætter, da vi i Syd-Vest saa Lysningen fra det brændende Friederichstadt. Rygter kom til os Dag efter Dag om Kampe og Storme, og hver Gang, vi saa en Ordonnants, troede vi, at der var Bud efter os; vi vare jo nogle af de nærmeste, og vi ønskede intet hellere end at komme ud af vor Uvirksomhedstilstand. Men Helgesen var Mand for at klare sig selv, og saaledes fik vi ikke for Alvor Ild i Bøssen efter Slaget ved Isted, men Forposttjenesten varede hele Vinteren, indtil vi den 10de Februar 1851 uden at blive løste af marscherede lige fra Feltvagten til Flensborg — lidt drømte jeg da om, at jeg fem Aar efter skulde komme tilbage og tage fast Bolig saa tæt ved det Sted, hvor jeg havde tilbragt Vinteren fra 1850—51.

Dagligt Liv.

H

A. P. HANSEN S C

vordan vi boede, har jeg allerede til Dels omtalt ved det, jeg har fortalt om Gaardenes Bygningsmaade. I disse Gaarde var der for Enden af Dilen paa hver Side af Ildstedet en Dør, hvoraf den ene førte ind til Beboernes daglige Opholdssted, den anden til et Værelse, bestemt

til finere Brug, men i Almindelighed opfyldt af Kister og Skabe. Dette Værelse beboedes under Krigen som oftest af nogle Officerer. Beboerne havde kun liden Hygge i deres Hjem, thi deres andet Værelse var næsten hele Dagen optagen af Underofficerer og hvem der ellers havde saadanne Arbejder for, hvortil man ikke godt kunde undvære et Bord. De stakkels Folk maatte da nøjes med en Krog af Værelset, men til Gjengæld vidste de for det meste at gøre sig Situationen indbringende ved „Kaffekrig“. Soldaterne havde lært at sige: „Kan jeg krige en Tasse Kaffe?“ og deraf kom de staaende Udtryk: „Her er god Kaffekrig her“ eller i Spørgeform: „Er her nogen Kaffekrig her i Huset?“ Kaffen selv var, som Kommandersergeanten plejede at sige, „lavet paa Tørvesmul“, og stort bedre bevendt var den ikke. En Del af os lavede, naar vi havde noget at lave af, Kaffe eller The selv; men endelig fandt en af vore Folk, Smeden, paa at skaffe sig en Kjedel og nogle Kopper, og saa holdt han Udskjænkning, hvilket var en brillant Forretning for ham, og især gik det strygende, naar vi boede i Barakkerne. Hans Kaffe var ogsaa lidt bedre end Bøndernes.

Men naar jeg nu tænker tilbage paa vort Vinterophold ved Dannevirke, er det Livet i Barakkelejren, der mest har præget sig i min Erindring, og jeg tror, at vi, navnlig længere hen paa Vinteren, levede mest der. Barakken var indrettet som Taget af et Hus, sat umiddelbart paa Jorden, med Indgang fra begge Ender og én midt paa den lange Side, beregnet paa at rumme et halvt Kompagni, c. 120 til 140 Mand, saa at Bataillonens beboede otte Barakker. Disse laa i to Rækker, fire og fire ved Siden af hverandre, saa et hele Barakkelejren for en Bataillon omtrent dannede en Kvadrat. I Midten laa Officerernes Træbygninger. Disse bleve hen paa Vinteren forsynede med Kakkelovne, men Folkene maatte nøjes med den Varme, de

selv kunde producere. I Enden af Barakken var der, ud imod Officersbarakken, et særligt lille Aflukke, bestemt for Kommandersergeanten og Foureren. Vi havde som faste Medbeboere optaget Vaabenmesteren, Sergeant Stjær, og Holsøe, der nu ogsaa hørte til Staben, idet han havde faaet fast Ansættelse som Vaabenmesterens Medhjælper. Regnskabsvæsenet med Munderings- og Udrustningsgjenstande var nemlig i Krigstid et ikke saa lille Arbejde, der krævede skrivedygtig Bistand. For Resten var der altid en hel Flok af vore Venner og Bekjendte, der med Glæde gav os en Haandsrækning, saa meget mere, som man derved undertiden kunde redde sig for noget af den stundom lidt kjedelige daglige Tjeneste. I dette vort lille Rum var der af Brædder lavet to Sengesteder, ved at der var dannet en lav firkantet Kasse, umiddelbart paa Jorden, hvori Halmen blev lagt, og dermed var Sengen færdig. Der var som sagt en Dør i Gavlen og et lille Vindue paa hver Side af denne, hvor under der var anbragt et lille fast Bord. Dette Bord var Kontoret, fuldt pakket af Bøger og Protokoller, Rummet selv var Dagligstue, Spisestue, Sovekammer og Gæstekammer, thi vi havde hyppig Gjæster. Ikke blot de andre Underofficerer kom hyppig for at slaa en Sladder af, men alle vore mange Venner og Kammerater samledes ofte hos os, ja delte tidt Sengestedet med os — jo tættere, desto varmere — og der var, om end Pladsen var kneben, dog altid bedre end i det forpestede Fællesrum. Hvor ofte sad vi ikke her i fortrolig Passiar med Obdrup, Ettrup, Thaarup, Didriksen, Jørgensen, Schmiegelow, Juel, Wellmann, Rejersen, Nygaard, Zeltner — og alle de andre! Hvor hyggelig kunde vi ikke sidde der med Fyr paa Næsevarmeren og fortælle og spørge og le og holde hverandre varme udvendig og indvendig! Men vi maatte ogsaa sørge for Varmen selv, for Kakkelovn var en civil Nydelse,

som vi maatte gjøre Afkald paa, og det kunde være strængt nok til sine Tider. Jeg havde jo ikke saa lidt Skriveri, og mængden en Aften, naar de andre havde „indtaget Natstillingen“, fik jeg anbragt en Praas paa Bordet og sad nu ved mine Protokoller og Lister for at komme paa det rene med Lønningsregnskaberne, medens jeg med smaa Mellemrum maatte stikke mine valne Fingre ind i min tykke Haarvæxt for at faa dem tøede op, saa at de atter en Tid kunde holde paa Pennen. Det var ikke altid bar Fornøjelse. Naar jeg saa var færdig, krøb jeg i „Svinefjerene“, det vil sige, lagde mig i Halmen med Tornysteren under Hovedet og Feltkappen over mig, og saa sov man sødelig, til Reveillen lød, og den lød, som vi strax skulle se, forbandet tidlig. Det var Regelen, at vi fik frisk Halm hver fjerde Dag. I tørt Vejr gik det nok an; men i fugtigt Vejr, og det var det for det meste, naar hele Egnen omkring Barakken var forvandlet til et bundløst Ælte, naar Folk idelig og idelig med de vaade Støvler og vaade Klæder kom ind og travede i Halmen, saa kunde denne i forbavsende kort Tid faa en mistænkelig Lighed med en Mødding; og hvilken ukaldet Befolkning, der kunde leve og trives der, det er det bedst at tale saa lidt om som muligt. Selvfølgelig var det ikke saa slemt i vort lille afsondrede Rum som i det store Fællesrum, men det var altid slemt nok, og da man kun kunde „klæde sig om ved at tage det samme paa“, ser man let, at Renligheden ofte — ja altid — lød en Del tilbage at ønske. Af og til maatte en Karl sendes ned til „Vaskerkonerne“, han selv skruppes ren, og Klæderne brændes. Da det blev Vinter, fik hver Mand et Uldtæppe, der paa Marschen blev rullet sammen og baaret oven paa Kappen, og desuden en islandsk Nattøje. Alle disse uldne Ting vare jo fortræffelige mod Kulden, men det var umuligt at holde dem rene. Hvert Kompagni havde

sine „Vaskerkoner“, et Par Karle, der vare fri for anden Tjeneste mod at vaske for de andre. Der blev bygget et lille Skur med en Ovn til dem, hvor de varmede Vandet, og saa stode de i Vaskeballen hele Dagen igjennem; men tidt og mange Gange maatte man tage det vaade Tøj og putte det i Tornysteren, naar man skulde afsted paa Forpost eller andet Sted hen, og saadanne Finesser som at rulle og stryge betragtedes som noget „civilt Sludder“. Man kan, lettere end man tror, vænne sig til alt, naar man er ung, og det er en komisk Erindring for mig, naar jeg husker, at der har været en Tid, da jeg med en vis Ulyst tænkte paa det overflødige Slid, man skulde have, hvis den Tid en Gang kom, da man skulde have den Ulejlighed at klæde sig af hver Aften og klæde sig paa hver Morgen; men saadan har jeg virkelig en Gang tænkt. Nej at lægge sig lige ned med Frakke, Buxer og det hele, og springe op hver Morgen fuldt rustet, med Skjold og Stang, som Athene af Zeus's Hoved, det var der anderledes Sving i. Ved vor Brigade var ingen Mand, der ikke var paa Lazarethet, af Klæderne fra den 16de Juli til den 11te Februar, og hos mange fandt i den Tid kun i meget ringe Grad noget Eftersyn Sted af den indre Garderobe. Dette kom en Gang for Dagen paa en ret pudsigt Maade. Til Udrustningen hørte et Par hvide Lærreds Buxer. Hen paa Vinteren kom der pludselig Ordre til, at disse skulde afleveres, og at hver Mand i deres Sted skulde have et Sæt blaa til. Det var lettere sagt end gjort. Da vi skulde til at lede efter de hvide Buxer, viste det sig, at næsten alle Folkene i flere Maaneder havde brugt dem til Underbuxer, og vi maatte saa se at finde dem der, hvor de for adskillige Maaneder siden vare blevne anbragte. Nogle vare til Stede som Ruiner, nogle som svage Antydninger, andre vare slidte helt op, saa at der ikke var Spor af, at de

nogen Sinde havde været der. Vi skulde imidlertid aflevere lige saa mange Par hvide, som der leveredes blaa, men da der ikke godt kan fastsættes nogen bestemt Regel for, hvor meget der hører til for at udgjøre et Par Buxer, naar de maa være saa slidte, det skal være, gjaldt en nok saa lille Lap for et Par Buxer, og Tallet blev tilvejebragt derved, at alle større Pjalter deltes i flere mindre, hvorved Situationen blev reddet. At være hurtig paaklædt, var en Fordel, naar der blev gjort Alarm, og det blev der hver Morgen, og det tidlig paa Morgen. Hele Efteraaret Klokken fire og hele Vinteren Klokken fem lød Reveillen, og alle Mand maatte ud strax. Saa stillede hele Bataillon i det dybeste Mørke — Marsch! — ud til Alarmpladsen — uden Kaffe og The — højst en tør Snaps og Næsevarmeren i Munden, igjennem opblødte Veje, i Søl og Morads, i Regn, Sne, Taage og Kulde — ligemeget — paa Alarmpladsen stod hele Brigaden senest Klokken 5 $\frac{1}{2}$, og der stod vi et Par Timer, til det var nogenlunde lyst, rede for det Tilfælde, at et Angreb skulde finde Sted i Dagbrækningen. Disse Morgenstillinger, hvor hele Armeen stod paa Benene hver eneste Dag, før det var lyst, rede til Kamp, vare ingen Behageligheder, men det staar for mig, naar jeg tænker tilbage derpaa, som et udmærket Middel til at undgaa Slendrian og den sløve Sorgløshed, der saa let udvikler sig, naar i saa lang Tid den ene Dag gaar lige som den anden; man værner sig saa let til den Tro, at hvad der ikke er sket saa længe, heller ikke vil ske idag eller imorgen. Paa Alarmpladsen ankom den ene Bataillon efter den anden; vi kunde i Mørket høre paa de forskjellige Bataillonskommandørers Røst, som vi snart lærte at kjende, hvilken Afdeling, der kom; de lettest kjendelige vare Oberstlieutnant Kirchhoffs, Chefen for Garden, og saa vor egen, Oberstlieutnant Stockfleths dybe, malm-

fulde Kommandostemme. Tilsidst kom Brigadestaben, Oberst Gerlach, med det sorte Skjæg, der gik ham som et bredt, sort Baand tværs over Ansigtet, efterfulgt af sin noget rundryggede Stabschef, Kaptejn Høst, en Husarofficer og et Par Ordonnantser med de høje gamle Lansenerkasker. Saa sattes Geværerne i Pyramider, Folkene traadte af, og saa travede man et Par Timer frem og tilbage for at holde sig varm. Paa en af disse Morgentoure trak Kaptejnen mig til Side og meddelte mig, at jeg var indstillet til at dekoreres, idet han klogelig, for ikke at gjøre mig indbildsk, tilføjede de Ord: „Jeg plejer altid at gjøre lidt for min Fourer.“ Jeg kunde naturligvis ikke holde tæt dermed, og da jeg fortalte det til en Kammerat, var han ondskabsfuld nok til at citere: „Om Dannebrog jeg véd, det faldt fra Himlen ned, ja det faldt fra Himlen ned.“ Som Illustration kan jeg endvidere tilføje, at vi faa Dage i Forvejen havde, hvad der for Resten sjældent skete, været ude at exercere, og da vi naturligvis igjen gjorde Forgattering, kom jeg galt fra det, og førte en gal Deling ind paa galt Sted, i hvilken Anledning jeg blev erklæret for et „Individ“. Jeg erindrer aldrig, at vi nogen Sinde i Krigens Tid, naar vi exercerede, har øvet spredt Fægtning, men mange Gange, at vi har manøvreret i Kolonner og „slaaet i de gamle Geværer“. Det kunde vi ogsaa, saa at der var Appel i det, og jeg foragter ikke denne Færdighed. Naar man ser en Mand ved sin Gjerning, hvortil han er opdragen og oplært, gjør han et Indtryk af Uduelighed og virker uskjønt, naar man ser ham tage kejtet eller klodset paa sit Redskab. Dette gjælder i høj Grad Soldaten. Hans Mod og Selvtillidsfuldhed voxer desuden med den Sikkerhed, hvormed han har sit Vaaben i sin Magt. Og maa jeg her gjøre en uvedkommende Bemærkning, der gjælder vort Theater? Man søger i vor Tid paa alle Maader — indtil

Urimelighed og Overdrivelse — ved ydre Midler at frembringe Illusion. Men hvor ganske nedbryder det dog ikke al Illusion, naar man fører Soldater ind paa Scenen, f. Ex. i „Regimentets Datter,“ og ser dem tage saa gyselig paa Geværerne! Det maatte dog være muligt paa et Par Timer at lære de Karle at skuldre og tage ved Foden. Det spolerer ligefrem min Nydelse at se noget saa kejtet og uskjønt, og jeg har ofte været fristet til at raabe nede fra Tilskuerpladsen: „Om igjen!“ Men det kommer som sagt ikke denne Historie ved. Naar vi saa havde staaet paa Alarmpladsen, til det var lyst, gik vi hjem igjen, og saa begyndte Kaffekrigen, og hver sørgede, saa godt han kunde, at faa sig en Skaal Kaffe „eller noget andet varmt“. Man saa net ud, naar man fik sig selv at se ved Dagens Lys. Man var krøben lige ud af Halmen, havde saa marscheret en halv Mil i Dynd og Ælte, travede saa to Timer i Ælte og Dynd, saa tilbage ad samme Vej, hvor stundom en Mand blev siddende fast og maatte hales op. Saa skulde man til at gjøre Tøjet rent, at pudse Geværer og Lædertøj, der dog maatte holdes i nogenlunde anstændig Stand, om det end ikke vilde have taget sig ud ved Vagtparaden i Gothersgadens Exercerhus. Enkelte Lejligheder kom der dog, da der maatte gjøres aparte Anstrængelser. En Morgen, tidlig paa Efteraaret, vi laa da i Barakkerne og det var smukt Vejr, hed det pludselig, at der skulde pudsес over en lav Sko. Vi mærkede, at der var noget fint i Luften, og erfarede snart, at det gjaldt intet mindre end et Besøg af Krigsministeren. Saa blev der pudset paa Kraft. Jeg slap dog nemt fra det. For en Mark pudsede Kommandersergeanten mit Lædertøj, saa det skinnede, og da jeg skulde have fat i mit Gevær, var det borte. Vi havde den Gang nylig faaet Taprifler. De vare flunkende ny og derfor endnu uden de mange smaa Mærker, hvorpaa

man selv uden at se paa Nummeret let kjendte sit Gevær. Jeg formodede da, at en velvillig Sjæl havde taget fejl af sit og mit, og ganske rigtig opdagede jeg ved at se mig om med lidt Forsigtighed, at min brave Ven Korporal Max havde skilt mit ad i sine mindste Bestanddele og nu pølerede paa det, „til det blev gloende“. Jeg vogtede mig vel for at forstyrre ham, saa meget mere, som jeg var optagen af en anden Beskjæftigelse. Jeg gjorde nemlig netop den Morgen mit første og sidste Forsøg paa at lave Ællebrød, hvilket mislykkedes fuldstændig. Jeg tror, at Hovedfejlen var, at jeg vilde lave den af bajersk Æl. Da Max havde faaet Geværet skruet sammen, opdagede han sin Fejltagelse; jeg takkede ham i de forbindtligste Udtryk, og han maatte saa til at file løs paa sit eget. Endelig kom Krigsministeren, General Hansen, som jeg da saa for første Gang. Vi paraderede; han sagde nogle venlige Ord og „smilede saa honningsødt med sine hvide Tænder“, men den mærkeligste Fremtoning, der kom i Følge med Krigsministeren, var hans Tjener, en virkelig levende Tjener i blaat Liberi. Efter Paraden, da Krigsministeren var forsvunden og formodentlig nød en Frokost et eller andet Sted, spaserede dette underlige Fænomen fra den civiliserede Verden omkring mellem Barakkerne, hvor han aabenbart indbildte sig, at han gjorde en dekorativ Virkning i Landskabet. Det kan være, han havde Ret, men han blev ikke paaskjønnet af Soldaterne, der rent ud sagt gjorde Løjer med ham og opfattede ham som en, der som en Opmuntring var sendt til deres specielle Afbenyttelse. Han var bestandig omgivet af en beundrende Flok, der interPELLerede ham. „Hvor skal Du hen, Du er saa pyntet idag?“ eller „Hvad for en Bataillon staar Du ved? Du staar vel ved Beriderne?“ Saadanne og lignende spøgefulde Henvendelser regnede ned over Liberimanden, der tilsidst maatte

bekvemme sig til et Tilbagetog, rimeligvis dybt rystet over den raa Tone, der herskede ved Armeen.

Den Del af vor Beklædning, der krævede størst Omhu, var vor Fodbedækning, da vi næsten altid vadede i Vand eller Lerælte, hvorfor lange og solide Støvler var en Nødvendighed, og man gik naturligvis altid med Benklæderne inden i Støvleskafterne. Marketenderen drev en indbringende Handel med forskellige meget efterspurgte Sorter Fedtsvarte, og Folkene havde i Madposen Smørdaasen i broderlig Forening med Skosværtedaasen. Ja nogle dreve Kammeratskabet mellem disse to nyttige Ting saa vidt, at de havde Blikdaaser, afdelte i to Rum, med Smør i det ene og Skosværtten i det andet. Det kan synes underligt, men Forskjellen mellem disse to Stoffer var næppe saa stor, at en Fejltagelse i Mørke vilde have gjort synderlig Forstyrrelse. Da jeg til daglig ikke drak Brændevin, saa havde jeg en fast Akkord med Underkorporal Borup, at han fik min Brændevin mod Forpligtelse til at holde mine Støvler rene og med den fornødne Svarte, dog med det Forbehold, at han skulde afstaa mig en Snaps, naar jeg begjærede det. Det var almindeligt, at Underofficererne, der jo ikke havde Oppassere, fik Folkene til at yde sig den Slags Hjælp, og den blev i Almindelighed med Beredvillighed givet, men jeg undgik altid saa vidt muligt at lade Folkene gjøre nogen Slags personlig Tjeneste for mig. En Undtagelse gjorde jeg dog af og til med en Mand, som jeg holdt i et Slags privat Slaveri. Det var en lille Vigtigger af en Stedfortræder. Han havde under Belejringen af Fredericia haft det Uheld at stjele et Par Støvler fra mig, der vare meget let kjendelige paa en rød Kant ved den øverste Ende af Skafterne, og det endnu større Uheld, at en af Folkene en Dag, da han sov med Støvlerne paa, og hans Buxer vare gledne utilbørlig højt op,

havde paavist mig min Ejendom. Jeg gjorde ham den Gang ikke noget, men jeg generede mig overordentlig lidt for at lade ham springe for mig, naar jeg havde Brug for ham. Jeg har for nogle Aar siden mødt ham i fine Klæder paa Kongens Nytorv, og da han tog sin Hat af for mig saa dybt, som om jeg havde været Stormogulen, kunde jeg se paa ham, at han tænkte paa Støvlerne med de røde Kanter. Ved Kompagniet gik han under Navnet Napoleon.

Til Skildringen af vort daglige Liv hører ogsaa, at jeg maa fortælle lidt om, hvorledes vi fik noget at spise. Jeg formoder, at det var organiseret overalt omtrent som hos os. Hvert Kompagni gav hver anden Dag en Rekvisition paa dobbelt saa mange Portioner, som der var tjenstgjørende Individer, Officererne medregnede. En betroet Mand, hos os Underkorporal Øverup, var Chef for Forplejningsvæsenet og Overkok. Paa Kompagniets Vogn hentede han Varerne ved Magazinet, Kjød, Flæsk, Gryn, Ærter, Brød og Brændevin. Efter Tilbagekomsten forestod han ligeledes Uddelingen til hvert af de otte Korporalskaber, hvis Kokke, bestemte udtagne Folk, to af hvert Korporalskab, saa lavede Maden i et særlig dertil indrettet Kogehus. Grynene, Kanongryn, som de kaldtes, kom paa Suppen. Om Urter, Grøntsager, Kartofler og deslige var der sjældent Tale, det skulde da være, at en af Kokkene ved et særlig heldigt Tilfælde havde gjort en god Fangst, men det var sjældent, at det skete, da Omegnens Beboere tidlig havde set deres Beholdninger udtømte, og de stakkels Folk havde vist ofte svært nok ved at skaffe til Veje, hvad de selv behøvede til Livets Ophold. Et særligt Kryderi maa jeg dog ikke forglemme, det var en Mursten i Suppen. Det var en staaende Leg mellem Kokkene at prøve paa at liste en Mursten i Gryden for de andre Kokke, og naar det lykkedes, og

Murstenen ved Serveringen kom for Dagen, saa var der stor Lystighed paa deres Bekostning, der havde trakteret med „Murstenssuppe“. Det var en Spas, der blev gjentaget mangfoldige Gange, og som aldrig forfejlede sin Virkning. Husgeraadet bestod af høje Kjedler med dybe Laag, hvilke sidste brugtes som Ter-riner, og flade Blikfade omtrent som en Æblekageform, hvori Kjødet og Flæsken serveredes. Disse førte Kompagniet med sig, saa vidt jeg husker, en Kjedel og et Fad omtrent for hver tiende Mand. De bleve baarne skiftevis af Folkene, spændte uden paa Tornysteren, og udgjorde ikke nogen ubetydelig Tilvæxt til den allerede temmelig tunge Bepakning. Naar Maden var færdig, spistes Suppen af Laagene. Kjødet blev lagt paa et langt Brædt, delt i lige saa mange Dele, som der var Munde, en Mand vendte sig om og svarede, medens der spurgtes: „Hvem skal have det“? indtil hver havde faaet sit. Jeg husker aldrig, at der opstod Strid om Delingen. Oppasserne hentede de Dele, der tilkom Officererne, og de varetoge saa for dem Kokkenes Forretninger, medens vi Underofficerer for det meste lod vore Portioner koge sammen med Folkenes. Hvad man ikke spiste strax, gjemte man i sin Madpose, og undertiden kunde man saa senere gjøre sig til gode ved at „snurre det lidt paa Panden“. Brændevinen deltes ud, en Pægel til Mands for to Dage, og hældtes ved en Tragt i Feltflaskerne. Vi vare i Simplificeringen ikke komne saa vidt, som jeg har set den drevet af russiske Matroser paa Kjøbenhavn's Toldbod. Der stod en Spand med Brændevin; til denne traadte Matroserne hen, en efter en, og fik en halv Pægel slaaet direkte i Halsen af en Underofficer. Formodentlig er den Operation bleven gjentagen flere Gange om Dagen; i ethvert Tilfælde lod det paa Matroserne, som om de vare vante til denne Fremgangsmaade. Maden var god og rigelig, men unægtelig længtes vi af og til efter lidt Afvexling, og da Kommandersergeanten en

Gang havde været i Slesvig og derfra medbragte en vældig Torsk, holdt vi en formelig Fest i den Anledning, og Kommander-sergeanten forestod i egen Person baade Tillavningen og Serveringen. Det var ogsaa Hovedformaalet for vore Vandringer til Slesvig, hvor vi en Gang imellem kunde faa Tilladelse til at aflægge et Besøg, et Par Stykker i Følge, at gjæste „Tobias Müller's Nachfolger“, en Restavration tæt ved Madam Esselbachs Hotel. Dette sidste undgik vi, da der altid var fuldt af Officerer, medens det andet var Tilholdssted baade for Officerer og lidt pænere Folk af Underklasserne. Vi gjorde os da til gode med civiliseret Føde og et Glas Vin, hvis Pungen tillod det, og det var os en sand Svir. Naturligvis maatte vi rejse os op og gjøre Honnør, hver Gang en Officer traadte ind, men i Almindelighed optraadte disse med den største Velvilje lige over for os. Jeg erindrer dog et Exempel paa, at en Lieutenant har følt sig trykket af det simple Selskab. Vi sade et Par Stykker og spiste, da han kom hen og satte sig ved samme Bord. Da vi havde hilst, spiste vi videre, men han henvendte til Opvarteren et Par Bemærkninger, om der ikke var et særskilt Værelse for Under-officerer eller noget lignende. Vi vare i Begreb med at rejse os, da en højere Officer, der sad ved et Bord i Baggrunden, stod op, kom hen til os og med den største Belevenhed bød os at tage Plads ved hans Bord, „hvor vi ikke generede nogen“. Vi flyttede da hen til ham, og Lieutenanten blev Eneherre, men følte sig kjendelig mere trykket af Situationen end vi. Det kunde hænde, at vi i Slesvig traf Bekjendte, og det kunde atter bevirke, at vi kunde faa Lyst til at blive der lidt længere ud paa Aftenen; Byen var i Belejringsstilstand, og efter et vist Klokkeslet fik ingen Tilladelse til at passere ud, med mindre han kunde give Felt-raabet. Vi maatte saa se at træffe en eller anden Officer, vi kjendte, som var godmodig nok til at give os Oplysning derom;

men længere end til Klokken ni kunde man ikke blive paa noget Beværtningsssted, thi saa bleve alle slige Lokaler lukkede. En Patrouille, ført af en Sergeant, gjorde saa Runde gennem alle Værtshuse og opløste Selskabet med de Ord: „Mine Herrer, det er Fyraften“, hvorpaa alle, Civile og Militære, Officerer saa vel som Underofficerer, maatte fortrække. En privilegeret Stilling indtog kun Madam Esselbachs Hotel, hvor der hver Dag var table d'hôte, og hvor blandt andre General Krogh og hans Stab spiste. Efter Bordet kunde man saa se Generalen nyde sin Cigar ude paa Altanen. I hans Nærhed kunde man ofte observere en lille Mand med røde Benklæder; det var en fransk Oberst, der en Tid lang opholdt sig ved Hovedkvarteret. Han var tunghør, og naar man saa ham sætte Spidsen af en lang Slange til Øret, kunde det for den ukyndige nok fremkalde den Misforstaaelse, som jeg hørte, „at Franskmanden røg Tobak med Ørene“.

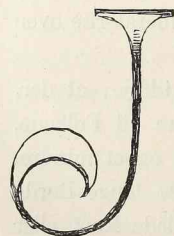
Til daglig levede Officererne omtrent paa samme Maade som vi andre, undtagen for saa vidt de ved Hjælp af deres Oppassere kunde faa sat lidt finere Sving paa deres Naturalforplejning, lige som de havde lettere Adgang end vi til at forskaffe sig private Forsyninger fra Slesvig. Da min Stilling jo bestandig førte mig mange Gange om Dagen ind til Kaptejnen, fik jeg ofte hos ham et Extrafoder, lige som han da altid blev ved at vise mig de mange Smaaopmærksomheder, der virke saa velgjørende i det daglige Samliv, selv om han stundom i en velment Distraction kunde lade mig betale en Kop The lidt vel dyrt. Tidt og ofte har han i senere Tider spurgt mig, om jeg kunde huske Søsterkagen; jo det kan jeg godt. Vi laa i Husby, Kaptejnen i den ene Ende af Byen, jeg sammen med nogle Kammerater i den anden Ende; der var godt en halv Fjerdingvej mellem begge Steder. Vi vare sent paa Aftenen komne hjem fra Forpost. Det var mørkt og regnfuldt Vejr, Veje og Gader vare bundløse.

Vi havde faaet de vaade Støvler af, havde hængt vore Frakker og Kapper til Tørring; Holsøe var i Begreb med at koge The, og noget Kjød brasede paa en Pande. Situationen var i Begreb med at antage en Form af Hygge, som man først fuldt lærer at skønne paa, naar man plejer at leve i Uhygge. Saa kom Kaptejnens Oppasser — han bar det enestaaende Navn Desiderius Dissersen, til daglig afkortet til „Dis“ — „Foureren skulde strax komme til Kaptejnen“. Tak! Det vaade Tøj paa igjen, afsted ud i Mulm og Mørke, Regn og Sjask, vade i Søle til Knæerne op til Kaptejnens Kvarter. Jeg træder ind, melder mig, maaske ikke med det gladeste Ansigt. Kaptejnen kommer mig i Møde med det venligste Smil: „Helms, min Kone har sendt mig en Søsterkage, har De ikke Lyst at smage?“ „Tak, jeg spiser ikke Søsterkage“. „Ja det var ikke andet, jeg vilde Dem, God Nat“. Tilbage igjen; det øser ned; jeg gaar galt i Mørket, falder adskillige Gange i Grøfterne; endelig naar jeg hjem, gjenneblødt til Skindet — Døren var lukket, Lyset var slukket, Theen var drukket. Jeg krøb i Svinefjerene uden Aftensmad, pjaskende vaad, som jeg var, og saa blev jeg let ud af Kammeraterne oven i Kjøbet.

Endnu skal jeg for Fuldstændigheds Skyld tilføje, at der, da Vinteren indtraadte, blev bygget „Brandstuer“ til Folkene, store Træbygninger, inddelte i to Rum, et større og et mindre, hvor man om Aftenen havde Lys og Varme. De lange Borde vare da besatte med Folk, der skrev Breve, spillede Kort eller forsloge Tiden som de bedst kunde med Passiar; men Folkene gik tidlig til Ro, og det havde i Regelen ikke været ret længe mørkt, før man kunde høre „de dybe Orgeltoner, der forkyndte, at her sov Aand og Hjærte“.

Kunster og Videnskaber.

nter arma silent musae. Dog maa jeg bede den gunstige Læser ikke paa Forhaand finde Overskriften anmassende; det er jo ingenlunde givet, at der nu skal fortælles, at disse i og for sig befandt sig i en særlig blomstrende Tilstand, men kun, at der existerede et Forhold til dem, og jeg lader Læseren selv fælde sin Dom. Jeg vil inddele de Kunster, der øvedes, i Skrivekunsten, Tegnekunsten og Bygningskunsten.

De literære Sysler vare sandt at sige ikke mange, jeg tror ikke engang, at vi i vor Kreds havde nogen „Korrespondent fra Armeen“, men dog vil man i det følgende se, at et Indlæg i et af Datidens brændende Spørgsmaal er udgaaet fra 1ste Forstærknings-Bataillon. Skrivekunsten i og for sig, den Færdighed at omgaas med Pen og Blæk, blev holdt flittig ved lige, begunstiget ved den Omstændighed, at Bogtrykkerkunstens Opfindelse den Gang ikke var officielt anerkjendt ved Armeen, men der konsumeredes til Gjengjæld en uhyre Masse Diktat. Meddelelser fra Krigsministeriet til Hovedkvarteret, fra Hovedkvarteret til Divisionen, fra Divisionen til Brigaderne, fra Brigaderne til Bataillonerne, fra Bataillonerne til Kompagnierne, alt sammen Diktat, Diktat i det uendelige. Hver Dag paa en bestemt Tid mødte en skrivekyndig Mand fra hvert Kompagni i Stabskvarteret, og saa dikteredes en Uendelighed af Armébefalinger, Divisionsbefalinger, Brigadebefalinger, Bataillonsbefalinger, der saa atter indførtes i Paroljournalen. Disse Skriverier kunde undertiden vare i Timevis. Strængt taget hørte dette Arbejde under Kommandersergeanten, men det udførtes i Almindelighed af Foureren eller hvem han fik til at gaa i sit Sted, blot vedkommende kunde skrive efter Diktat med Færdighed. „Skrive og tale det kan jeg perfekt, men ikke læse det“, siger Per i „Jakob von Thybo“ om Tysken, og den samme Sætning kunde vi ofte anvende, naar man skulde til at udtyde de Runer, der vare prentede i Stabskvarteret efter Adjudantens Diktat, og det kan ikke nægtes, at der vel stundom fandt Fejltagelser Sted paa Grund af urigtig Stavemaade eller mangelfuld Udlægning af det skrevne, men paa den anden Side øvedes Skarpsindigheden, ja jeg tør paastaa, at der var Tilfælde, da der udfordredes en Divinationsevne, som man ikke altid var berettiget til at forudsætte hos Sværdets Mænd. Jeg vil tillade

mig at sætte al Beskedenhed til Side og nævne et Exempel, hvor jeg fejrede en Triumf ved en sindrig Konjektur, der viste sig at være rigtig. Kommandersergeanten havde en Dag i egen Person været i Stabskvarteret, og havde efter Diktat skrevet noget om noget, der skulde ombyttes med noget andet, jeg husker ikke hvilket med hvilket, men der forekom i hans Referat følgende Passus: „indtil alle Afdelingerne 6 og 7 ere forsynede med“ osv. Hvad forstaas ved „alle Afdelingerne 6 og 7“? Kommandersergeanten kunde ingen anden Oplysning give end, at saaledes havde Adjudanten dikteret. Kaptejnen spekulerede, Premierlieutenanten tænkte, Sekondlieutenanten grublede — alle Afdelingerne 6 og 7? — gaadefuldt! Jeg blev kaldt til Hjælp, og vi grundede i Forening, indtil vi skiltes i Fortvivlelse. Saa begyndte jeg at experimentere alene. I den Overbevisning, at Hemmeligheden stak i de mystiske Taltegn, og med Kundskab om den Sætning, at „Etymologien er den Videnskab, der grumme lidt bryder sig om Konsonanterne og slet ikke om Vokalerne“, formodede jeg, at man ved vilkaarlig at forandre Vokallydene i Tallene 6 og 7 og prøve sig frem paa forskjellige Maader, vilde komme til Maalet. Efter at have prøvet adskillige Snese Kombinationer stanser jeg ved at udtale Ordene sex og syv som sux og siv — funtus! der staar: successivt, „indtil alle Afdelinger successivt ere forsynede med“. Ved Forespørgsel i Stabskvarteret fik jeg Bekræftelse paa Rigtigheden af min Gisning og følte en berettiget Stolthed. Om Kommandersergeanten vil se sin steno-grafiske Methode anerkjendt og almindelig benyttet, maa jeg anse for tvivlsomt, i det mindste trænger den til omhyggelig Bearbejdelse og til at sættes tilstrækkelig i System, da det altid maa anses for en Fordel for en Skrivemaade, at den kan læses. Men Tanken er stor. Man tænke sig Systemet gennemført, al

skriftlig Meddelelse simplificeret til at udføres ved Hjælp af de 10 Taltegn — anbragte paa en Skrivekugle — Fantasien svimler! Dette ene Exempel kan jeg tilfældigvis huske, men det følger af sig selv, at den evige Skriven efter Diktat daglig medførte en Mængde lignende dristige Vendinger, der satte Fantasien og Skarpsindigheden i en gavnlig Bevægelse, samtidig med at den manuelle Færdighed ikke fik Lov til at visne.

Men, som ovenfor sagt, der blev ogsaa ved Bataillonens skrevet en virkelig Bog, der blev virkelig trykt og udgivet. Det var et Indlæg i „Clara Raphael — Litteraturen“. Jeg havde faaet tilsendt Clara-Raphaels Breve og havde netop faaet dem læst, da jeg en Dag i Tjenstanliggendet kom ind til vor Regnskabsfører B., som boede i Slesvig. Da Forretningerne vare besørgede, bragte han Talen paa de ovennævnte Breve, og efter nogen Snakken frem og tilbage rykkede han ud med Sproget, at han havde skrevet et Indlæg i Sagen, som han bad mig om at læse igjennem og sige ham min Mening derom. Jeg blev overvældet af dette Tillidsvotum, erklærede, at jeg umulig turde paatage mig Ansvaret for at have nogen Indflydelse paa et saa vigtigt Spørgsmaal, og muligvis blive Skyld i, at noget middelmaadigt blev trykt, hvilket jeg den Gang i min Uvidenhed ansaa for en stor Ulykke, eller at noget enestaaende i Verdenslitteraturen blev undertrykt. Jeg vægrede mig absolut ved at afgive noget Responsum, men henviste ham til Foureren ved 4de Kompagni, cand. theol. Rejersen, der var langt modnere og kyndigere end jeg. Jeg paatog mig at bringe det værdifulde Manuskript ud til Rejersen og overtale ham til at sætte sig grundig ind i Sagen og da give Regnskabsføreren en aaben Meningsstilkjendegivelse. Rejersen gik strax paa Sagen og tog nogle Dage efter ind til Slesvig, og havde da sin Mening færdig.

Nu fulgte en mundtlig Forhandling mellem Forfatter og Kritiker, og efter Rejersens Referat var Slutningsscenen følgende:

Et vel møbleret Værelse. En flammende Ild i Kaminen. B. staar med Manuskriptet i Haanden midt paa Scenen.

B. Deres Mening er altsaa — (gjør en Bevægelse henimod Kaminen, som om han vilde kaste Manuskriptet derind).

R. (trækker paa Skuldrene) Ja.

B. (lægger Manuskriptet paa Bordet).

Jeg vil dog betænke mig. Imidlertid takker jeg for Deres aabne Udtalelse. (R. gaar).

(Tæppet falder).

Kort efter udkom Skriftet under Titelen „Fra en, der er noget paa et Kontor“.

Rejersen, der tidlig er død, var som sagt allerede den Gang theologisk Kandidat; han var et udmærket begavet Menneske, alle os andre langt overlegen i Kundskaber. Jeg har kjendt faa Mennesker, der saa fuldstændig som han havde Evne til at leve sig ind i den givne Situation og assimilere sig med sine Omgivelser; ja det har undertiden næsten virket uhyggelig paa mig, naar jeg saa ham blandt Underofficererne saa ganske at blive Underofficer i sin Maade at tale og være paa, at den theologiske Kandidat og den gennemdannede Personlighed næsten kunde blive borte. Jeg vidste, den var der, men kunde ikke faa Øje paa den, det var, som om han legede en Leg, der kunde risikere en skøn Dag at blive til Alvor. Han har senere udgivet et Par mindre Skrifter, deriblandt ogsaa Fortællinger „Fra Felten“. Jeg har en speciel Grund til at nævne denne sidste Bog her, thi jeg kan ikke frigjøre ham for Beskyldningen for at have lagt an paa, at denne Bog, der udkom uden Navn, skulde se ud, som om den var skreven af mig, idet han har benyttet Navne

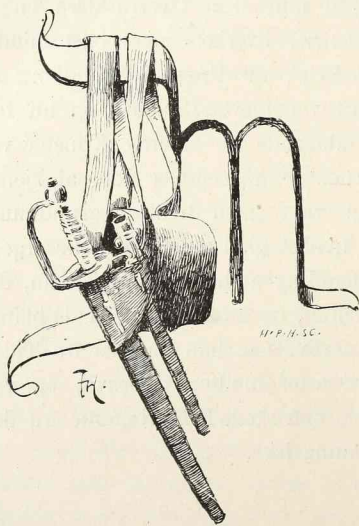
og Forhold, som enhver, der kjendte Bataillon, maatte henføre til det Kompagni, hvorved jeg og ikke han var Fourer; han kalder sig udtrykkelig Fourer, og gjør Navnet til Holm, hvorved han kommer mit temmelig nær. Jeg maatte, da den var udkommen, idelig forgjæves benægte min Paternitet, og blandt andet husker jeg, at Ploug en Dag paa ingen Maade vilde tro min Benægtelse.

Tegnekunsten blomstrede i Holsøes Skitsebog. Han tegnede af og til Portræter af os, og han gjemmer en hel Del af disse morsomme Erindringer, tilligemed enkelte mindre Situationsbilleder fra Dannevirketiden. Den simple Mand har som oftest ikke Øvelse i at forstaa sig paa Billeder, mindst Portrætligheder. Man erindre desuden, at dette var før Fotografiernes Tid, saa at de fleste Folk aldrig havde set et Portræt. Havde Holsø tegnet en af Folkene, og man saa viste de andre Billedet og sagde: „Kan Du se, hvem det er?“, saa var Svaret ofte: „Det er vel General Rye“ eller en anden højtstaaende Personlighed. Blandt andre havde han tegnet Smeden, ham, som holdt Kaffeudskjænkning. Han viste en af Kammeraterne Billedet, og han gjættede ganske rigtig først paa General Rye, saa paa Bataillonskommandøren og forskellige andre Personer, indtil han med ét fornøjet udbød: „Nej, det er Smeden, nu kan jeg kjende ham paa Kjedlen“. Der har man et Vink til Forstaaelsen af Betydningen af „Attributter i Kunsten“, hvorom der kan skrives og formodentlig er skrevet adskillige Doktordisputater. En anden Tegner, vi havde megen Fornøjelse af, var F. C. Lund, den bekjendte Maler. Han var Sergeant og Dannebrogsmænd i 2den lette Bataillon, men da „Letterne“ hørte til samme Brigade som vi, kom han ofte over og besøgte os, og han bragte altid en god Portion Lystighed med sig og viste os sine Billeder. Han

kom en Dag og besøgte os, da jeg og et Par andre vare blevne hjemme i Barakkerne, medens Bataillon en var paa Forpost. Som sædvanlig havde jeg i Officerernes Fraværelse indkvarteret mig i deres Bolig, og medens Lund nu sad og legede med en Pen, tegnede han efterhaanden paa Kaptejnens Bord med Blæk et Billede af Brigadestabens Ankomst ved Morgenstillingerne med lidt karikeret, men slaaende Lighed af Hovedpersonerne. Jeg var lidt ængstelig for, hvad Kaptejnen vilde sige, naar han kom hjem; men Billedet var saa morsomt, at vi ikke nænnede at tilintetgjøre det. Saa vidt jeg husker omtalte Kaptejnen det slet ikke. Lund kunde den Gang være ustyrlig overgiven og havde stor Evne til at tale i Soldaternes og Underofficerernes Sprog og Tankegang. Jeg husker, at han en Aften fik Holsø og mig til at gaa med sig over til „Letterne“ for at se Originalerne til et Par Studiehoveder, han havde tegnet. Da vi kom der, laa hele Kompagniet i dyb Søvn, men det generede ikke Lund. Vi gik ind i Barakken, og saa vendte han, det ene efter det andet, en hel Række snorkende Hoveder om med Ansigtet i Vejret, indtil vi fik fat paa de rette, der saa bleve inspicerede ved en Lygte. Den Tid sov man solidt, og jeg tror ikke, at nogen af dem vaagnede ved Operationen. Blandt Udøverne af de skønne Kunster maa jeg endnu nævne „Fløjte Petersen“, den bekjendte Musiker i det kongelige Theaters Kapel. Han tjente i Garden, men kom ofte over til os og havde da sin Fløjte med, og blæste os da et Stykke eller to til Glæde for os alle. Endelig tør jeg ikke lægge Dølgsmal paa, at jeg af og til forsyndede mig ved poetisk Omgang med Pen og Blæk; men jeg gjemte det for mig selv, og det er gaaet samme Vej, som, til bedste for Menneskeheden, den overvejende Del af mine poetiske Frembringelser ere

gaaede. Jeg har aldrig fortrudt at have brændt noget, ofte at have ladet noget trykke.

Endelig øvedes Bygningskunsten, idet de to Arkitekter, Zeltner og Holsøe, som vi havde ved Bataillonens, ofte bleve benyttede til at lede Opførelsen af Barakker, Brandstuer og de andre interimistiske Bygninger, der opførtes til Krigsbrug. Jeg kom en Dag ud til Holsøe paa et Sted, hvor han forestod et Bygningsarbejde; da traf jeg til min store Overraskelse en af mine Venner fra Studenterverdenen, hverken mere eller mindre end min brave Ven, Rasmus Prip, nu Præst i Svendborg og Fader til et Dusin Børn. Han var bleven Soldat, og nu traf jeg ham i en grøn Uniform udøvende de skønne Kunster ved „at holde Søm“ for Arkitekterne. Man behøver ikke at kjende meget til Rasmus Prip for at vide, med hvilken grundmuret Samvittighedsfuldhed og med hvilket glad Ansigt han besørgede sit ansvarsfulde Hverv. Fra den Dag af hørte Prip til dem, der af og til besøgte os i Barakkejren, og har faaet en Plads blandt mine Erindringer fra mit Soldaterliv, som han har det fra Tiden før og fra Tiden efter, da vi atter mødtes i Slesvig og ved mangen Pibe Tobak med Glæde opfriskede Erindringerne fra den Tid, da han holdt Søm ved Dannevirke.

Slutning.

edens jeg nu har syslet med mine Erindringer fra en længst forsvunden Tid, er lidt efter lidt en Mængde Enkeltheder dukket op, som jeg i mange Tider ikke har tænkt paa. Personer og Begivenheder have faaet nyt Liv, og jeg har ofte maattet anvende Resignation for ikke at plage mu-

lige Læsere af disse Blade med at fortælle Ting, som den Gang vare meget morsomme, men som rimeligvis nu vilde være meget kjedelige, hvis de bleve fortalte, og da jeg jo ikke har haft til Hensigt at fortælle min egen Historie, men om muligt at give et Billede af Stemninger og Tilstande, overspringer jeg meget, som mine Kammerater fra Felten maaske ville savne, men som ikke har Interesse for andre. Jeg vil nu ile hurtig mod en

Afslutning, da jeg saa noget nær har faaet fortalt, hvad jeg fra først af havde i Sinde.

Jeg har ovenfor fortalt, at jeg kom paa Lazarethet, efter at jeg første Gang paa en Feltvagt var bleven ramt af et pludseligt Sygdomstilfælde, der senere oftere kom igjen. I Midten af November blev jeg i Frostvejrs sammen med sex à otte Lidelsesfæller paa en aaben Bræddevogn kjørt til Flensborg, hvor vi ankom mere døde end levende. Jeg troede den Gang, at jeg var alvorlig syg, at mit Bryst var angrebet, men heldigvis viste det sig i Løbet af faa Dage, at min Ungdom hurtig fik Bugt med Sygdommen. Efter otte Dages Forløb var jeg saa rask, at jeg ventede at blive udskreven, men Lægen sendte mig til min Forundring til Lazarethet i Sønderborg, hvor Overlægen, Mathiesen, øjeblikkelig erklærede, at jeg ingen Ting fejlede, men „trængte til at have det godt i fjorten Dage“. Jeg blev da indkvarteret i Byen og tilbragte nu fjorten Dage i Sønderborg i en fuldkommen Ferietilstand, hvorefter jeg blev sendt tilbage og gjensaa efter en Maanedes Forløb Kammeraterne og Sengehalmen, saa rask og frisk som nogen Sinde. Vi vare nu henimod Jul. Juleaften tilbragte vi i Barakkerne. Paa forskjellig Maade fejredes Festen; der var Smaafester rundt omkring i Lejren, hvor Folkene samledes i større og mindre Grupper. Bajonnetterne, der fortrinlig egnede sig til Lysestager, gjorde Tjeneste paa mange forskjellige Maader og i de forskjelligste Grupperinger, og der var meget Liv og megen Lystighed, om end mangan Tanke er gaaet langvejs den Aften til Hjemmet og til dem derhjemme. Men Julen bragte Feltposten til Fortvivelse. Uendelige Ladninger af Pakker og Breve — deriblandt en Mængde Pengebreve — ophobedes i alle Slags Rum, og naar mange Pakker først uddeltes adskillige Dage efter, at de vare ankomne, laa det simpelt hen i Umulig-

heden af paa én Gang at ordne og fordele det uhyre Stof. Juleaftens Dag spiste jeg til Middag hos Kaptejnen. Jeg var meget undselig den Dag; det var første Gang, jeg havde mit Dannebrogskors paa, og jeg havde hele Armeen mistænkt for ikke at tænke paa andet og ikke se paa andet end paa mit Kors og muligvis skumle derover. Om Aftenen vare vore Officerer samlede hos Chefen og havde imidlertid overladt os deres Bolig, hvor vi i en mindre Kreds holdt Juleaften for os selv. Men en langt mere levende Erindring har jeg om Nytaarsaften; men hvad der den Aften tildrog sig, vil jeg helst fortælle ved Hjælp af Aktstykker, nemlig Uddrag af to Breve til min Broder Jacob og et Digt, der handler om denne Aftens Begivenheder.

Det første Brev er dateret

Barakken ved Lille Dannevirke
d. 1ste Januar 1851.

Kjære Broder.

Det er idag Nytaarsdag, og som en ligefrem Følge deraf var det Nytaarsaften i Aftes, og jeg modtog Dit Brev lige i det Øjeblik, da jeg satte mig til Bords for med nogle gode Venner og Kammerater at knuse den sidste Aften i Aaret og med tilbørlig Munterhed begynde det nye Aar. Glædeligt Nytaar! og en Kone inden idag et Aar! — — — — Vi have tilbragt denne glade Juletid i Barakkerne, men derfor hverken sultet eller tørstet eller dertil manglet et Par muntre Sange eller lystige Indfald. Juleaften havde vi Gilde i vore Officerers Barakke, da de samtlige holdt Gilde hos Oberstlieutenanten. I Søndags vare vi et Par gode Venner sammen i Slesvig, vare i Theatret og muntrede os derefter med diverse dampende Boller, og nu endelig i Aftes stod det store Slag. Bataillonen var paa Forpost, og kun Fourererne og deres Medhjælpere vare hjemme. Paa

denne Maade fik vi samlet ni Mand, der alle havde Kraft og Vilje til at slaa et ærligt Sold af, thi „Vin er Valfaders Drik og en Rus er Dig undt“. Kl. 7 $\frac{1}{2}$ begyndte Aftensmaaltidet. Det var glimrende. Vi havde Risengrød og Gaasesteg, røget Skinke, Rullepølse, holstensk Ost, The med hvidt Sukker til og Kognak. Kl. 9 lavedes den første Bolle i en Feltkjedel, hvorover Sukkeret brændte og smeltede paa to korsvis lagte Sabler. Varerne vare gode og Selskabet udvalgt, og det repræsenterede meget forskellige Samfundsklasser, nemlig en Theolog (Rejersen), en Jurist (Ettrup), en Apotheker (Nygaard), to Arkitekter (Holsø og Zeltner), en Uhrmager (Obdrup), en Landmand (Vermann), en rigtig Soldat (Kommandersergeanten), en Skolemester in spe (mig). Med tilbørlig Appel tømtes den anden Bolle og paa Slaget Tolv kjørte Artilleriet op i Skikkelse af en Flaske Champagne, og da den var drukket, knustes alle Glassene mod Døren, og Soldet var endt. Nu kom Sablerne frem; militære Øvelser begyndte, og jeg gaar idag med en Flænge i min højre Haand — ellers alt vel inden Borde. — — —

Det andet Brev er skrevet i Flensborg d. 13de Marts. Jeg sendte min Broder det efterfølgende Digt som Fødselsdagsgave, og har deri indflettet nogle Oplysninger om dets Tilblivelse.

— — — — — Det er jo i Grunden lagt an paa at være en Skizze, og som saadan er Begyndelsen maaske ikke saa kejtet endda, men jeg frygter for, at Du ikke vil synes om den mystisk-melodramatiske Ende, jeg har sat derpaa, men det er netop den, der i Øjeblikket interesserer mig, da jeg har faaet at vide, at Einar Vermann, en af vore trofasteste og bedste Feltkammerater for nogen Tid siden er død paa Lazarethet paa Gottorp og er begravet paa Busdorf Kirkegaard. Jeg har vistnok

skrevet til Dig, at vi Nytaarsaften havde et Gilde i Barakkerne ved Lille Dannevirke, og dette Gilde er jo Texten, der præktes over. Ved denne Lejlighed var det, at det Tilfælde indtraf, som jeg har søgt at fremstille — vistnok i en højst mangelfuld Form — i medfølgende Poem. Velmann stod paa Bordet og holdt en glødende Tale, da Lysekronen faldt ned og blev hængende kun ved en enkelt Traad. Han blev nu opmærksom paa, at alle Bajonnetspidserne pegede ind imod hans Bryst, netop i det Øjeblik han havde svoret og opfordret os andre til at sværge, at vi i Tilfælde af Angreb ikke levende vilde forlade Dannevirke. Han udtødte det strax som et Varsel og var og blev forstemt hele Aftenen, hvor meget vi andre end søgte at faa de Griller af Hovedet paa ham. Vi havde naturligvis glemt det, da hans pludselige Død mindede os om denne lille Episode fra hin Aften. At der samme Aften stod en temmelig levende Patrouille-Fægtning nede ad Midsundekanten, er historisk, men det vidste vi naturligvis ikke noget om; at jeg har sat Velmanns Ord i Forbindelse dermed, er en *licentia poetica*. — — —

Nytaarsaften i Barakken.

Hist, hvor de store Sletter
 Sig tabe i det blaa,
 Man ser kun dunkle Pletter,
 Hvor Posterne de staa.
 Kun Kropps den høje Kirke
 I Aftensolens Skin
 Kaster mod Dannevirke
 Sin lange Skygge ind.

Og tændes den første Stjerne,
Er hele Sletten tyst,
Man hører fra det fjærne
Den allermindste Røst.
En enkelt Tone gynger
Paa sagte Luftning hid
Fra en Soldat, der synger
For at korte sin Tid.

Men hjemme i Barakken
Beredes der en Fest,
Og Brandstuen paa Bakken
Den smykkes som bedst,
Det gamle Aar at bringe
Med venlig Hu af By
Og med det samme tinge
Om Lykke hos det ny.

I Kogehuset brederes
Saa liflig en Duft,
Kun langsomt Røgen spredes
Paa den mørkeblaa Luft.
Der sysle travle Hænder
Om den luende Ild,
Man varsomt Gaasen vender
Med et selvtilfreds Smil.

Skuret staar Krus og Kande,
Blankt skinner hvert et Fad,
Af Flasker ser man stande
Paa Bord en mægtig Rad.

Som Ørnen mellem Krager,
Som Kæmpen mellem smaa
Champagneflasken rager
Med Sølvhjælmen paa.

Af Riffelbajonnetter,
Saa pudse, saa blanke,
En Lysekroner fletter
Man nu med sindrig Tanke.
Forneden de udad vender,
Til alle Sider spredt,
Samles med alle Ender
Foroven til ét.

Den hele ene Side,
For Vindverne at dække,
Med Tæpper, uldne, hvide,
Beklædes i en Række.
Og Grankviste prange
Paa det snehvide Felt
Som Sejlere mange
Paa blinkende Bælt.

Ved Bordet toned Sange
Med Lystighed og Skjæmt,
Og Flaskerne de mange
Blev heller ikke glemt.
Med ét forstummed Ordet,
Hver tav forbavset, glad.
Der viste sig paa Bordet
Et Risengrødsfad.

Kanel i dunkle Klynger
Var over Fadet spred,
Som smaa Violer slynger
Sig i et Blomsterbed.
Mer liflig dog end Duften
Af Viol og Rosens Blad
Steg Dampen nu i Luften
Fra det bugnende Fad.

Det vil for sandt jeg sige,
Ved sligt et lifligt Skue
Hver Rynke maatte vige
Fra Pandens hvalte Bue.
Da gik det dem af Glemme,
At der var Krig paa Jord,
De troede, de var hjemme
Ved Moders Spisebord.

Kun én var saare heldig,
Han ejede en Ske,
Der blev en Bresche vældig
I Fadet flux at se.
Med Kniven gik de fleste
Paa Fadet løs med Kraft,
At bjerge sig en vidste
Med et Staalpenneskaft.

Geniet trodser Nøden,
Er Skjæbnen end fatal,
Saa skaffed én sig Føden
Med et Svovlstikfuttal.

En voved et dristigt Stykke,
 Helt underlig at se,
 Brugte med megen Lykke
 Han Brillerne som Ske. *)

Men Ceres' Gaver svunde
 Som Sne for Solens Blik,
 De Tidender var onde,
 Som gjennem Salen gik.
 Men op sprang Dørens Fløje,
 Hver tav forbavset glad,
 Sig viste for hans Øje
 En lækker Gaasebrad.

Med kunsterfarne Hænder
 De skille Ben og Vinge,
 Og under travle Tænder
 De Banesaaret finge.
 Meldte Sergeanten gjæve,
 Som hart ved Enden sad,
 Mens i sin venstre Næve
 Han svinged en vældig Brad:

„Det skal jeg aldrig nægte,
 „At uden Mad og Øl
 „Er Manden til at fægte
 „Som et nattegammelt Føl.

*) Jeg kan ikke tilbageholde den Bemærkning, at jeg anser det for sandsynligt, at den ungdommelige Forfatter ved ovenstaaende Skildring i alt for høj Grad har givet sin Fantasi Tøjlen — eller skulde det være saa længe siden, at det er —?

„Af denne Mundsmag lille
 „Jeg alt har fanget Mod
 „Og agter helst at stille
 „Min Tørst i Fjendeblood.

„Men Fjenden er jo fløjet,
 „Endt er hans Ledingsfærd,
 „Kun hvad vi har for Øjet,
 „Har Øjeblikkets Værd.
 „Thi Punschebollen kranser
 „Og drikker Druens Blod,
 „Til Bord og Bænke danser
 „Paa let bevinget Fod.

Saa talt, paa Bordet stander
 Et Kjedellaag hel mægtigt,
 De fulde fire Kander
 Dem rummede det prægtigt.
 Imedens Bollen brændte,
 Fra Sabler, korsvis lagt.
 Det varme Sukker rendte
 I den luende Trag.

Da fra det haarde Sæde
 Stod alle op paa Stand
 Og saa med megen Glæde
 Paa den lystige Brand.
 Udi det høje Kammer
 Et prægtigt Syn man saa,
 De blaalig-røde Flammer
 Belyste de Kæmper blaa.

Ej Lejres Kæmper stærke
Med Brynjehoser paa,
I blanke Pansersærke
Og Staalhjælme blaa;
Dog fra de Enge grønne,
Hvor Lejrekongen slog,
Og fra de Søer skønne
De hid at kæmpe drog.

Ej Skjold og Harnisk hvælver
Sig om det brede Bryst,
Dog Hjærtet ikke skjælver
Udækket for en Dyst.
Ej Hjælmens blanke Buer
Er Pandens faste Værn,
Men de lyseblaa Huer
Kjendte man nær og fjærn.

Naar Hornet over Sletten
Klang højt til blodigt Spil,
Da greb de til Musketten
Og lode saa staa til.
Da var det Lejres Kæmpe,
Man efter Sekler saa
Foruden megen Lempe
Ved Dannevirke slaa.

Men nu i Hal de sade
Om bredden Egebord
Den Højtidsaften glade
Og vexled Gammensord;

Flammed da Ungdomsluen
Og blussed den friske Kind, —
Da gik med Haand til Huen
Et Bud i Hallen ind.

„Gud signe Eder Spisen
„Og give Festen Fryd,
„Men nu har ellers Visen
„Faaet en anden Lyd.
„Der nede ved Midsunde
„Det er ej rigtig fat,
„Vi Drønet høre kunne
„I den stjerneklare Nat.

„Og slaas de ved Midsunde“
Ung Ejnar svarte brat,
„Og sligt I høre kunne
„I den stjerneklare Nat,
„Vi vil en Skaal dem drikke,
„Mer staar der ej til os,
„Saa svigter Lykken ikke,
„De har jo lært at slaas.

„Men hvis“ — og Ejnar unge
Paa Egebordet sprang,
Det mon i Hallen runge,
Og Lysekronen klang —
„Men hvis vor Fjende agter
„At gjæste os med Sværd,
„Da se han, om han magter
„Saa vovelig en Færd.

„Ved straalende Valhalla,
 „Ved Odin og ved Thor,
 „Og ved Gudinder alle,
 „Der værne om vort Nord.
 „Før Dannevirke trædes
 „Af sejrrig Fjendes Fod,
 „Skal Kurborg Skanse vædes
 „Af mit og Ejnars Blod.

„Før Danehærens Sejer
 „Bær' Rygtet over Land,
 „Og Dannebrogvej
 „Fra Rendsborg Volderand.
 „Før tør ej synke Sværdet,
 „Ei Riflen fange Ro,
 „Før vi har lukket Gjærdet
 „Omkring vort gamle Bo“.

Saa føjede han Talen,
 Den raske Ungersvend.
 Da rejste sig i Salen
 De gode danske Mænd.
 Rakte hverandre Haanden
 De over Egebord,
 Begejstrede i Aanden
 De gentog hans Ord.

„Før Danehærens Sejer
 „Bær Rygtet over Land,
 „Før Dannebrogvej
 „Fra Rendsborg Volderand.

„Før Sejershornet gjalder,
 „Ej Riflen fanger Ro,
 „Om jeg i Kampen falder,
 „Saa kæmper Du for to“.

Højt lød de stærke Stemmer
 Med vældig Jubelrøst,
 Og Løftet dybt sig gjemmer
 I det trofaste Bryst —.
 Med ét forstummed Talen,
 Der nys saa festlig gjaldt,
 Det klang igjennem Salen,
 Da Lysekronen faldt.

De Bajonnetter blanke
 For oven skiltes ad;
 Som ved en fælles Tanke
 De sænkte det skarpe Blad.
 To Gange rundt de svejed,
 Der blev i Hallen tyst,
 De tredje Gang sig drejed
 Og stansed ved Ejnars Bryst.

Men Ejnar stod paa Bordet,
 Han rynkede sit Bryn,
 Fast svigtede ham Ordet
 Ved det underlige Syn.
 Dog samlede han Kraften,
 Og meldte saa paa Stand,
 Kransed med Druesaften
 Dog først Pokalens Rand:

„For Danmarks Frelse tømme
„En trofast Skaal jeg vil,
„Jeg ser i dunkle Drømme,
„At Maalet stunder til.
„Jeg skal ej Kransen vinde,
„Et Vink mig Skjæbnen gav.
„Foraarets Sol skal skinne
„Snart paa min friske Grav“.

Da tømte han Pokalen
Og ned af Bordet steg;
Men der var tyst i Salen,
Og Lystigheden veg;
Da ved det Nytaarsgilde
Et andet Tegn man saa —
Ej Punschen glide vilde,
Og Sangen gik i Staa.

Længst Danehærens Sejer
Forkyndes over Land,
Og Dannebroke vejer
Fra Rendsborg Volderand,
Men Ejnar ser det ikke,
Hvor Banneret det staar,
Hviler med brystne Blikke
Paa Busdorf Kirkegaard.

Alt Foraarsolen skinner,
Snart Bøgen skyder Løv,
Og der staa blaa Kjærminder
I Krans om Ejnars Støv.

Fra Kirkens Mure bratte
 Ham Epheu ta'r i Favn —
 Hans Kammerater satte
 Et Kors med hans Navn.

I Januar blev Holsten besat af Østerrigerne, og snart saa vi Flokke af permitterede Insurgenter passere vore Linier, idet de vendte hjem til de Egne af Sydslesvig, hvor de hørte hjemme. Den 9de Februar trak vi sidste Gang paa Forpost og marscherede derfra lige til Flensborg. Nu opløstes Hæren. Nogle Afdelinger gik til Kjøbenhavn, andre til Jylland. Vor Bataillon blev foreløbig i Flensborg, hvor vi permitterede alt ældre Mandskab, ogsaa mine samtidige og mange yngre end mig; men jeg fandt mig frivillig i at blive et Par Maaneder endnu til Tjeneste for at være behjælpelig med at bringe Regnskaberne i Orden. I Flensborg skiltes jeg altsaa fra de mange Venner, med hvem jeg nu i et Par Aar havde delt ondt og godt; de fleste tog jeg Afsked med for sidste Gang, men jeg har den Tro, at de ere faa, der ikke med inderlig Glæde værne om Minderne fra hine lykkelige Dage, da danske Mænd i det mindste kunde blive enige om ét, om at ville forsvare vort Fædreland, og at der endnu bestaar et Broderskab mellem os, der deltog i Krigen 1848—50, saa at helt skilte ere vi aldrig blevne og ville aldrig blive.

Kulsviertro.

I Skovene oppe ved Helsingør
Jeg havde min Barndomsbo,
Der lever et Folk med et godt Humør
Og en gammeldags Kulsviertro.

De Folk har nu ikke bedre Forstand,
De tro imod al Fornuft,
Og deres Tro paa vort Fædreland
Har en middelalderlig Duft.

De tro — ja, hvem kan falde paa sligt?
Men saadan er de nu skabt. —
De tro, man har en usvigelig Pligt,
Til aldrig at gi' fortabt.

Jeg kjendte en Fyr — hans Navn har jeg glemt —
Kulsvier af reneste Vand,
Han drak lidt tæt og bandede slemt,
Men det gjorde flere end han.

Han havde et Mundheld, den samme Knægt,
 Som siden er faldet mig ind,
 Skjønt den Gang lagde jeg liden Vægt
 Paa et Ord af det sølle Skind.

Var Marschen drøj eller Faren stor,
 Forstummed hver Sang, hver Spas,
 Da lød vor Jens's befriende Ord:
 „Endnu kan den magelig ta's“.

Var Madposen tom og Humøret læns,
 — Af Kulde, Sult og Strabas, —
 Saa fik han dog anbragt sin gamle Sentens,
 „At den kunde magelig ta's“.

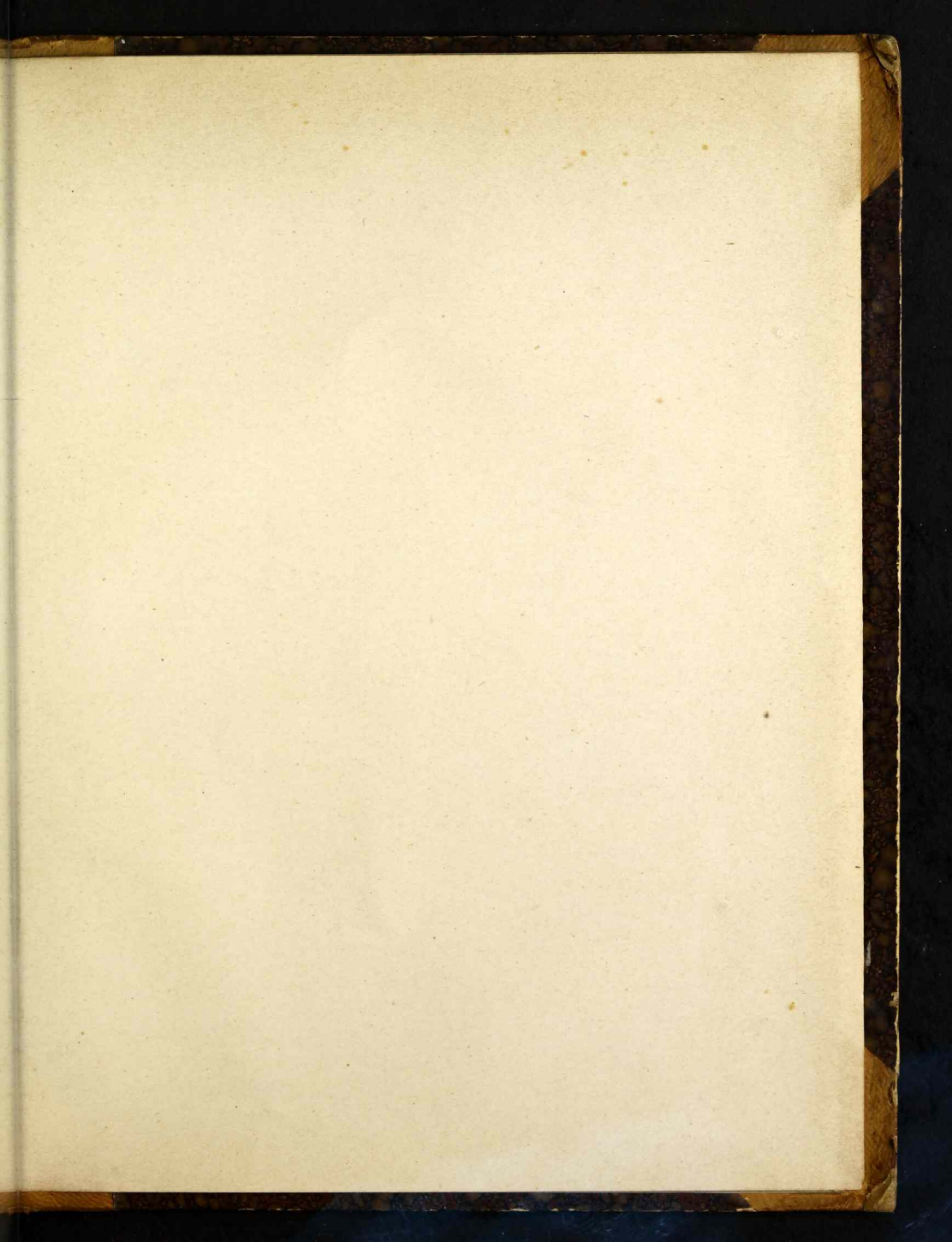
Ja regned der Bly og hagled der Staal,
 Fløj Tøjet i Stumper og Mas,
 Det lød paa hans brede sjællandske Maal:
 „Jeg tror dog endnu, den kan ta's“.

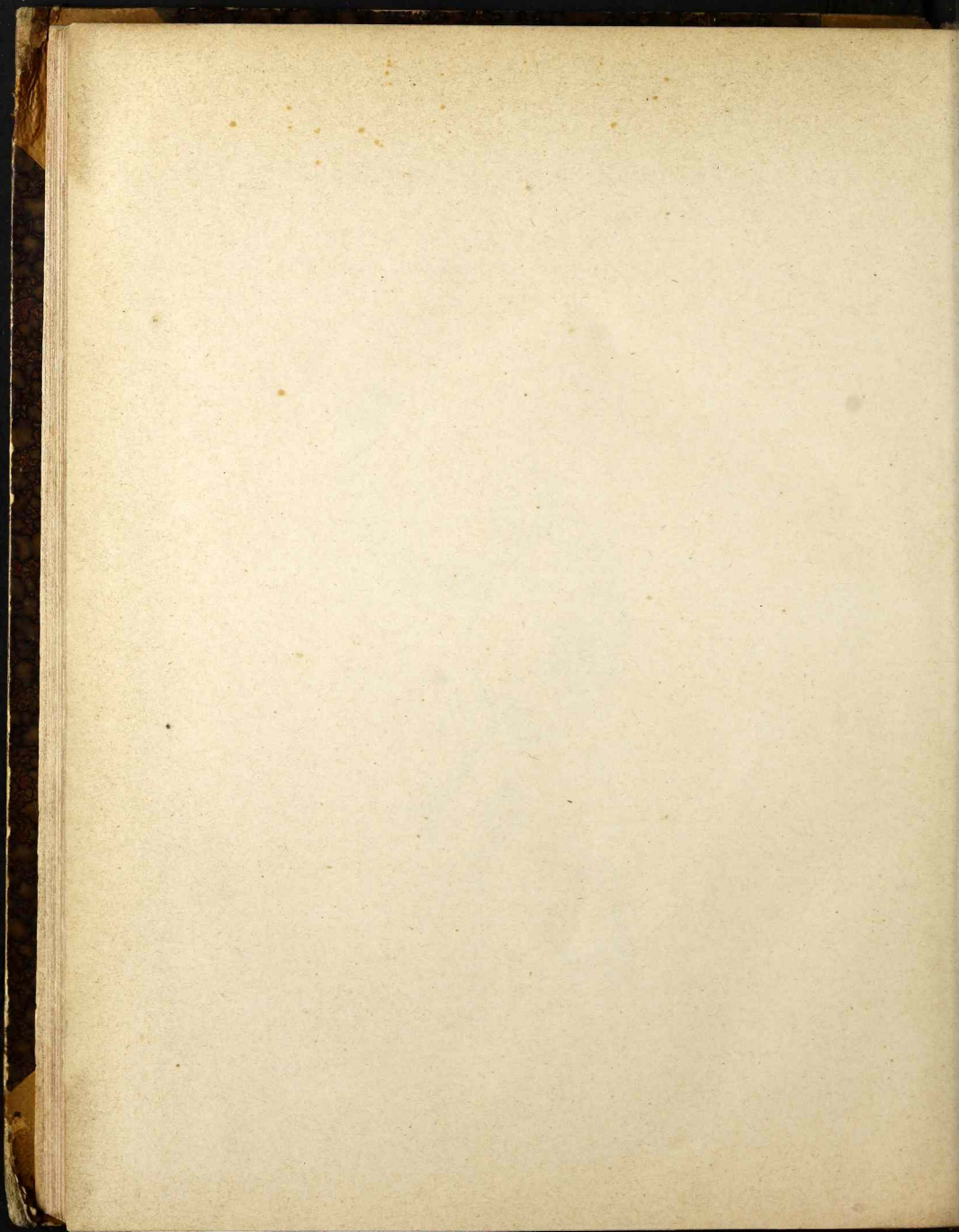
Saa traf en Granatstump hans venstre Laar,
 Han sank lige ned som en Las.
 „Hvor gaar det“? „Jo Tak! den er temmelig haard,
 „Dog tænker jeg nok, den kan ta's“.

Han døde — men det er min Kulsviertro,
 At Slægten lever i Smug,
 Og har bevaret et Ord eller to
 Af den Slags til særligt Brug.

Og kommer saa Stormen fra Syd eller Nord.
Og slider vort gamle Flag,
Vi finder vel nok et befriende Ord
Til Løsen paa Kampens Dag.

fol 162986

foto A.1966

